

1. OCIEC (11316) *sb m*

ociec (10625), **ojciec** (192), **otciec** (6), **occiec** (1), **hojciec** (7), [(*kaszub.*) **ojc**, **wojciec**], *ociec a. ojciec* (448), *ociec a. otciec* (42), **hociec a. hojciec** (1); *ojciec LibMal, GroicPorz* (40), *KochEpitCath* (3), *KochMuza, KochWz* (3), *KochMRot* (3), *KochPieś* (12), *PudłFr* (4), *GórnTroas* (40), *KochFrag* (10), *KochAp, OrzJan* (13), *JanNKar* (4), *GosłCast* (3); *otciec KlerWes*; *ociec a. otciec WrobŻółt* (41), *WróbŻółtGlab*; *hociec a. hojciec ZapWar*, *ociec:ojciec KochPs* (2:1), *ZawJeft* (1:3), *SarnStat* (1:46), *SiebRozmyśl* (1:3); *ociec : ojciec : hojciec ZapWar* (30:1:1); *ociec : otciec : occiec WróbŻółt* (7:5:1). [Za postaci wątpliwe uznano tematy przypadków zależnych z tekstów, w których nie ma zaświadczonej pewnej odmianki lub występują dwie albo trzy pewne odmianki. Tematy przypadków zależnych z tekstów, gdzie występuje jedna pewna odmianka, zostały do niej zaliczone].

W N oraz w V sg: -ec (2584), *-eć* (26); *-eć ConPiotr*; *-ec: -eć RejJóz* (12:1), *SeklKat* (15:4), *MurzHist* (1:1), *MurzNT* (22:2), *OrzRozm* (6:1), *BielKron* (182:1), *Mącz* (44:6), *BiałKat* (36:1), *KuczbKat* (13:1), *WujJudConf* (3:2), *SkarŻyw* (111:1), *CzechEp* (120:3), *NiemObr* (43:1). \diamond *Tematy przypadków zależnych: ojc-* (8355), *ojtc-* (222), *otc-* (42), *occ-* (9), *occ- a. oćc-* (78); *ojtc- OpecŻywList, OpecŻywSandR* (3); *otc- GlabGad WróbŻółtGlab*; *occ- a. oćc- ZapWar* (2), *PowUrb* (12), *PatKaz I* (5), *PatKaz II* (55), *PatKaz III* (4); *ojtc- : otc- : ojc- OpecŻyw* (217:6:2); *ojc- : otc- : ojtcc- MiechGlab* (4:1:1); *otc- : occ- WrobŻółt* (33:8); *ojc- : occ- LubPs* (50:1).

o oraz e jasne.

sg N ociec (2506), *ojciec* (92), *hojciec* (1), *otciec* (6); *ojciec KochEpitCath* (2), *KochMuza, KochWz* (3), *KochMRot* (2), *KochPieś* (3), *PudłFr, GórnTroas* (16), *KochFrag* (2), *KochAp, OrzJan* (3), *JanNKar* (2), *GosłCast*; *otciec KlerWes*; *ociec : ojciec LibMal* (6:1), *KochPs* (2:1), *ZawJeft* (1:3), *SarnStat* (1:46), *SiebRozmyśl* (1:3); *ociec: otciec WrobŻółt* (7:5); *ociec: ojciec: hojciec ZapWar* (30:1:1). \diamond *G ojca, occa, ojtca, otca* (2969). \diamond *D ojcu, ojtcu, occu, otcu* (988), *ojcowi, ojtcowi* (48), *ojcewi* (6), *skrót* (5); *-owi Diar, UstPraw* (2), *StryjKron* (2), *KołaKath*; *-u:-owi OpecŻyw* (57:2), *HistJóz* (8:1), *SeklWyzn* (1:1), *KromRozm III* (1:2), *BielKom* (1:2), *GliczKsiąż* (1:9), *BibRadz* (23:1), *BielKron* (57:7), *GrzegRóżn* (11:3), *SarnUzn* (4:1) *HistLan* (16:1), *BudBib* (10:4), *BudNT* (7:1), *CzechRozm* (28:1), *CzechEp* (74:2), *ZewJeft* (1:1), *GórnTroas* (6:2), *GrabowSet* (3:1), *WujNT* (64:1), *SarnStat* (3:4), *SkarKaz* (11:1); *-u : -ewi ZapKościer* (2:6). \diamond *A ojca, ojtca, occa, otca* (965). \diamond *A a. G ojca, ojtca, otca* (132). \diamond *I ojc(e)m, ojtcc(e)m, occ(e)m, otc(e)m, oc(e)m* (956). \diamond *L ojcu, ojtcu, occu, hojcu* (302). \diamond *V ojcze, ojtccze, otce, occe* (878), *ociec* (5); *ojcze:ociec PowUrb* (5:1), *OpecŻyw* (52:1), *TarDuch* (5:1), *WrobŻółt* (9:1), *RejZwierc* (1:1); \sim *-e* (72), *-é* (1), *-(e)* (805); *-e : -é OpecŻyw* (51:1). \diamond *pl N ojcowie, ojtccowie, occowie, otcowie* (456). \diamond *G ojców, ojtcców, occów, otców* (555); *-ów* (22), *-ow* (6) *OpecŻyw* (5), *OpecŻywSandR, -(o)w* (527). \diamond *D ojcom, ojtccom, otcocom* (147), *ojcum MurzNT* (2); *-om OpecŻyw* (6), *-óm* (1) *SiebRozmyśl, -(o)m* (140). \diamond *A ojce, ojtccce, otce, occe* (109). \diamond *I ojcy, ojtccy, occy* (101), *ojcami* (45), *ojccmi* (1); *-y ZapWar, OpecŻyw* (3), *PatKaz II* (2), *FalZioł, RejRozpr, LubPs* (2), *RejZwierz, BibRadz* (24), *BielKron* (10), *GrzegRóżn, HistRzym, RejPos, KochMon, WujJud, RejPosRozpr* (2), *SkarŻyw* (8), *ReszPrz, ArtKanc, JanNKarGórn, SkarKaz, SkarKazSej; -ami GliczKsiąż, KrowObr* (2), *KwiatKsiąż* (2), *Strum, CzechRozm* (9), *StryjKron, CzechEp* (14), *KlonŻal, LatHar, WysKaz; -mi SarnStat; -y :*

-ami *Leop* (11:1), *KuczBKat* (3:4), *BudBib* 11:1), *ModrzBaz* (1:1), *NiemObr* (6:2), *WujNT* (4:3). ◇ *L* ojcach, otcach (21), ojcoch, occoch (3) *PatKaz II*, *BibRadz* (2); -ach (8), -äch (7), -(a)ch (6); -ach *CzechRozm*, *ModrzBaz*, *SkarJedn*, *CzechEp*, *SarnStat*, *PowodPr*; -äch *GliczKsiąż*, *GórnDworz*, *KuczBKat* (2), *BudBib*, *StryjKron*; -ach : -äch *Leop* (1:1), *SkarŻyw* (1:1). ◇ *V* ojcowie, ojtcowie (14), ojcy (1); -owie : -y *PaprUp* (1:1). ◇ *du A* [cum nm] ojcu (2) *CzechRozm* 153v [2 r.].

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XIX w.*

1. *Istota płci męskiej mająca dziecko (w odniesieniu do tego dziecka)*; *pater* *Murm*, *Mymer*¹, *Miech*, *HistAl*, *PolAnt*, *Vulg*, *Mącz*, *Modrz*, *Calag*, *Calep*, *JanStat*, *Cn*; *genitor* *HistAl* *PolAnt*, *Mącz*, *Calep*, *JanStat*, *JanPrzyw*; *parens* *Mącz*, *Modrz*, *Calag*, *JanStat*, *JanPrzyw*; *abba* *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *procreator* *Mącz*; *progenitor* *JanPrzyw* (3886) :

a. *O mężczyźnie [w tym: czyj: pron pross (1375), G sb (170), ai poss (79), N sb (6)] (3874)* : *yako tho yesth polvloczek dasyowsky kthory kvpyl oczycz moy szstryem moyem Czeslavem ZapWar 1505 nr 1969, 1503 nr 1943, 1505 nr 1969, 1507 nr 1984, nr 1985 [2 r.], 1508 nr 2040 [4 r.] (50); March*¹ *A2; BierEz Hv [3 r.], I4 [2 r.], K4, M2, R (10); OpecŻyw 12v, 74v, 121, 121v [3 r.]; PatKaz II 44, 44v, 65v, 72v, 75v; PatKaz III 131; Pupillus dicitur qui non habet patrem. Eyn kint das kein vater nicht hat. Syrotá bez oycá. Murm 170, 165; Mymer*¹ *38; HistJóz Av [3 r.], A2 [2 r.], A2v [2 r.], B3, B4v (50); KlerPow 11 [3 r.]; TarDuch B2v, D4; kto ieft vczonym á mądrością obdarzony, tego chwal bądź fthary albo młody, bo tego niema od oycza dziedzicznego BielŻyw 93, 24, 28, 64, 85, 86 (17); GlabGad A3; MiechGlab 48, 65 [2 r.], 69, 74; LibLeg 7/68, 68v [3 r.], 10/58v, 69 [2 r.], 95 [2 r.] (31); March*³ *T6v, V8v; WróbŻółtGlab A3; ComCrac 16 [3 r.]; LibMal 1543/74v, 77v, 1544/81v, 1545/97v, 104v [2 r.] (14); ConPiotr 32v [3 r.]; RejJóz A4v, A7v, A8v [3 r.], B2v, B3 (46); SeklKat A4v, H3v, Y2; RejKup d7, 17v [2 r.], N; HistAl A8v, B, B2v, B3v, B4 (15); MurzNT Matth 2/22, k. 46, Mar 1/20, Luc 15/12 [2 r.], 17; Diar 27, 36, 42, 61, 65, 91; DiarDop 113; BielKom kt, nlb 4, 5 [3 r.], 8, B [2 r.] (21); Bog przemyfli y ftworzy człowyeká/ ocyec go będzie myał/ á náuczycyel da mu rozum y ćwiczenye człowieczeńftwu przywoite GliczKsiąż N8, A3 [2 r.], B [2 r.], Bv [2 r.], B2 [2 r.], B2v (159); LubPs B2v, gg2v, gg4, hh5; GroicPorz bv, 14v [2 r.], m, ee3 [2 r.], ff (17); KrowObr 31 [2 r.], 62, 156, 238v; RejWiz 72v, 88, 90 [2 r.], 155, Cc7v; Leop Gen 22/6, 7, 26/15, 18 [2 r.], 24 (82); A iefliby długi mále po oicu zoftály/ tákowe brát co imienie trzyma ma záplácić z czynfzow y z infzych dochodow UstPraw B4, B3 [7 r.], B3v [10 r.], B4 [2 r.], B4v, D3 (29); RejFig Dd8v [2 r.]; RejZwierz 4v, 29, 29v, 30v, 45v (8); Synowie tedy Noego ktorzy wyfzli z Archy byli/ Sem/ Chám/ y Iaphet/ á Chám był oycem Chánaán [pater Chenahan]. BibRadz Gen 9/18, I 3a marg, Gen 9/22, 23 [2 r.], 26, 11 arg (137); OrzRozm D2v, L4, Q3, R4v, V3; BielKron 3v, 4, 6 [2 r.], 7, 10 (368); záwždy kto ieft Oycem/ musí mieć Syná/ á okrom Syná nie może być Oycem. GrzegRóżn Dv; KochSat B3v; KwiatKsiąż F2v, M3v, N [3 r.], O4v; Abba, Syriaca dictio, Latine, Pater, Ociec. Mącz 1c; Procreator, Płodźiciel/ Ociec. Mącz 67c; Prosocer, Swiekrów/ Cieściów ociec. Mącz 398a, 2d, 5b, 18c, 19d, 22a (83); OrzQuin D3v, P3, P3v [4 r.], P4; Prot C3 [2 r.], E; SarnUzn H4v; A przeto/ częfto bywa Syn Oycu w obyczáioch podobien/ á Dźiewka Máthce. SienLek 30v; RejAp 186v; GórnDworz B8, F6v, G5v, H5, O6v (24); GrzepGeom L; HistRzym 3 [3 r.], 4, 4v [4 r.], 5 [5 r.], 5v [3 r.] (85); wierny á miłościwj ociec/ záwždy co nazacnieyfze rzeczy oddawa á odkázuie dzyatkom fwoim RejPos 87v,*

18v [2 r.], 19, 25v, 31v, 50 (40); *BiałKat* 18v [2 r.], 183v, 223v; *BielSat* D4; *HistLan* A3v, A4v, B2, B4 [2 r.], B4v [3 r.] (39); *KuczbKat* 60, 309, 310 [5 r.]; *RejZwierc* 6, 10v [2 r.], 13, 34 [3 r.], 45 [2 r.] (30); *BielSpr* 45v; *KochMon* 25; *WujJud* 16v; *RejPosRozpr* b3v; *RejPosWstaw* 41v [2 r.], [41⁴], [41⁴]v; *BudBib* cv [2 r.], *Gen* 11/27, 29 [2 r.], 22/7 [2 r.], 29/9 (133); *HistHel* D, D2v; *MycPrz* I B2v; *WierKróc* A3; *BiałKaz* D2v, 12, 14; *BudNT przedm* a5, *Matth* 2/22, 4/21, 22, *Luc* 1/28 [32] (14); *StryjWjaz* A2; *CzechRozm* 45, 48, 108v, 109v, 136 (32); *PaprpPan* A4, D2v [2 r.], H4v [2 r.], I, M (19); *ModrzBaz* 11v, 14 [2 r.], 14v [2 r.], 19v, 20 (17); *SkarJedn* A6v, 59, 117, 250, 258 [2 r.], 272; *KochOdpr* B4 [2 r.], B4v, D2 [2 r.]; *Calag* 119b, 489b; *KochPs* 115, 168; *SkarŻyw* 13 [6 r.], 14 [4 r.], 15 [9 r.], 16, 28 (185); Gdzie thefz ten zyn Maczy przet prawyem nałzym slubował y smalfzonką swoyą leną chowacz poczywyę do ye⁸⁰ smyerczy Oycza swego. *ZapKościer* 1587/69, 1581/24, 1582/27v, 1584/52v [2 r.], 53 [5 r.], 1585/57 (29); *KochTr* 2, 5 [2 r.], 8, 9, 11 (8); *StryjKron* A3v, 6 [3 r.], 51, 100, 125 (36); *CzechEp* 83, 168 [2 r.], 169, 222, 263 (13); *KochJez* A2v [5 r.], A4, B4, B4v [2 r.]; BYłem oycem niedawno/ dziś niemam nikogo/ Coby mię tak zwał *KochFr* 37, 34, 80; *KochEpitCat* 111; *KlonŻal* C4; *KochDz* 108; *KochMuza* 28; *KochSz* A2v; *KochWz* 137; *KochMRot* A3v [2 r.]; *ReszPrz* 97; *WerGośc* 221, 241, 248, 256 [2 r.]; *WerKaz* 299; *BielSen* 3; *KochPieś* 3, 7, 8, 12, 27 (9); *KochTarn* 73 [3 r.], 75, 77, 79; *PudłFr* 32, 61, 62; *ArtKanc* R17v; *BielRozm* 30; *GórnRozm* C4v [2 r.], D4v, Ev, E3, F3v [4 r.], I3; Doczekałeś iuż Oycze poćiechy niemáley/ Iżeś fyná oglądał ná wyfokiem tronie *KmitaPsal* A3; *KochProp* 6, 12, 15; *Paprup* B2 [2 r.], B3, C4v, Fv, G3v, H2; *ZawJeft* 8, 20 [2 r.], 21 [2 r.], 22 [3 r.], 23 (19); *ActReg* 24, 130 [2 r.], 157; Agnati – Powinnowaczy z przodkow od oicza pochodząci. *Calep* 44a; Atavus – Propredziadow ocziec w czwarhim [!] pokoleniu. *Calep* 109a; Genitor – Ocziec, ten ktori vrodziel. *Calep* 455a, 3a, 758a, 761b, 762a [2 r.], [850]a; *GostGosp* 38; *GrochKal* 5, 6, 8, 9 [2 r.], 10; *Phil* E4, M2, O3, O4 [3 r.]; *GórnTroas* 6, 18, 20 [3 r.], 21 [4 r.] 22, 24 (39); *GrabowSet* M2v, Nv; *KochAp* 9; *KochFrag* 21, 28, 30, 43, 44, 50; *OrzJan* 26, 74, 77, 116, 117; Miłuię dobryfyn [!] oycá/ y w ten čás/ kiedy mu nic nie dáie/ álbo go też gromi/ y karze. *LatHar* 248, ++2, ++5, ++6, 3, 45 (13); *KolakCath* A4, A4v, B, Bv, B2v, C2; *RybGęśli* B2, C, Cv; *WujNT przedm* 32, s. 3 [2 r.], 4, *Matth* 2/22, 4/21 (55); Krol Sálomon Oycu fíwemu Dawidowi pogrzeb vczyńił bárzo znamienity *WysKaz* 43, 43; MACOCHA, nouerca: oycá mégo zóná. *SarnStat* 599, 9, 11 [3 r.], 12 [4 r.], 13 [2 r.], 54 [2 r.] (115); czego [ćwiczenia się w rzeczach rycerskich] káždy ociec fíwemu fynowi życzy *GrabPospR* K4v; *KlonKr* A2v, A3, B3v, C4v; *KmitaSpit* A4v; *PowodPr* 10, 43, 75; Co v oycá vřlyfzú y vyrzú to rádži dzieći czynią. *SkarKaz* 420b, 2b [3 r.], 44a [5 r.], 44b [3 r.], 241a, 245a (31); *CiekPotr* 12, 13, 14, 19, 20 (39); *CzahTr* L3v; *GostCast* 9, 20, 45; *PaxLiz* B [2 r.], D3v, E4v; *SkarKazSej* 668b [2 r.], 687a, 692a, 698b, 706b; *SapEpit* A4, B [2 r.], Bv, B4v; A Oćiec iuż ná zmyřłách fzwánkował y w mowie. *KlonWor* 70, 38, 60 [2 r.], 61, 63 [2 r.], 65 (12); *PudłDydo* B2v, B3v, B4v [2 r.]; *ZbylPrzyg* B; *SzarcRyt* B4v, D2, D3.

W połączeniach szeregowych (69): *OpecŻyw* 6v [2 r.], 147v; *ZapWar* 1528 nr 2459; *RejJóz* A6v; *LibLeg* 11/165; [w jednym domu] ocyec z fynem álbo żyęcyem/ mátká z dżyewką/ brát z brátem/ zóná z mężem fye nyezgadza. *KromRozm I* Gv; *MurzHist* S; *BielKom* B; *GroicPorz* ffv, ff4v, 112v; *KrowObr* 31v, 140, 140v [3 r.], 141 [2 r.]; *Leop Num* 6/7, *Lac* 14/26; inney wiáry nieumiem/ áni vmieć chcę/ iedno tę ktora iefł wřzędzie: á w ktorey Dżiad/ Prádżiad/ y Oćiec moy vmárl *OrzList* d4v, d4v;

UstPraw B4; [*Krystus*] rofkázuie opuścić oycá/ mátkę żonę/ y dzieći dla imienia łwego. *BibRadz* I 108c marg, *Ier* 16/3, *Ez* 44/25; *BielKron* 36v, 47, 52, 58, 60, 180, 259; *GórnDworz* Z2, Z2v, Z6v, Mm4; *HistRzym* 6v; *WujJud* A7; *BiałKaz* D2v; *ModrzBaz* 84v; *SkarJedn* 20; *ZapKościar* 1582/33; *StryjKron* 722; *CzechEp* 21; *NiemObr* 8, 11; *KochFr* 116; *ReszPrz* 96; *BielRozm* 7; *GórnRozm* A4; *KochWr* 35; *PapUp* I4; *GrochKal* 21; dziad/ prądziad/ oyćiec/ ináčyéy żyli/ y w krześciánfkiéy wierze vmárli *OrzJan* 35, 115; *WujNT Matth* 19/29, *Mar* 10/29, s. 164, *Col* 3 arg, *1.Ioann* 2/13; *WysKaz* 43; *SarnStat* 595, 609, 1172 [2 r.]; *SkarKaz* 245b; *CiekPotr* 48.

W porównaniach (11): *OpecŻyw* 54, 171; *RejPs* 97v, 150v; *LibMal* 1544/91, 1551/164v; *SeklKat* Sv; *RejKup* o3; *HistAl* G; *KromRozm I* B2; *MurzHist* 13; náuczycyele fą by oycowye włafni/ á to nye cyał ále rozumu. *GliczKsiąż* N8v, F7, N5v, N7; *LubPs* A4v, X2, X4v [2 r.]; *GroicPorz* Bv; *Leop Sap* 11/11, 3.Mach 7/5; Abowiem kogo Pan miłue tego karze/ á iako oćiec [*veluti pater*] ktory bárzo fyńá miłue. *BibRadz Prov* 3/12, *Sap* 11/11, 1. *Thess* 2/11; *OrzRozm* D3, D3v; *BielKron* 45, 67, 78v, 176, 318 (8); *GrzegRóżn* O2; *Mącz* 301c; *Prot* B; Słońce ieft wzdroy światłości y ciepłá/ á Mieśiac fźáfarz wilkości: On iáko Oćiec á ten iáko Mátká *SienLek* 31; *RejAp* 1v, 178v; *GórnDworz* B7v, Hh2v; *RejPos* 3v, 4, 112, 133v, 143v [2 r.] (11); *HistLan* A4; *KuczbKat* 205, 280, 380; *RejZwierc* 10v, 11; *BudBib Iob* 31/18, *Eccli* 4/10; *BudNT Philipp* 2/22; *CzechRozm* 160v, 162; *PapPan* C; *ModrzBaz* 21v; *SkarJedn* 242; *KochPs* 154; *SkarŻyw* 125, 235, [236] [2 r.], 261, 284, 305; *ZapKościar* 1586/69; *StryjKron* 125, 462; *CzechEp* 271; *NiemObr* 86; *ArtKanc* Q19v, T9; A Sędzia ieft iáko gołpodárz/ iáko Ociec tych/ ktore fądzi *GórnRozm* F3v, F4; *GrabowSet* C4v, E2, R4, S, V2; *KołakCath* B2, C2 [2 r.]; *WujNT 1.Thess* 2/11, s. 324, *Philipp* 2/22, 1. *Tim* 5/1; *WysKaz* 28 [2 r.]; *SkarKaz* 387a, 422a; *SkarKazSej* 657a. Cf »miłować jako ojca«, »miłować jako ociec dziatki«, »jako ojca (u)czcić«.

W przeciwstawieniach: »ociec ... sędzia (4), nieprzyjaciel« (5): Około czego káždy to obáczyć może/ yełli tákyego oycá fyn miłować ma/ ktori mu wyęcey nyepziyacyelem [!] yełt/ á niż oycem. *GliczKsiąż* G3v; ále ie álbo iáko Oćiec łáfkáwie/ álbo iáko Sędzia ciężko y frogo kárác będzie. *KuczbKat* 280; *GrabowSet* S; *WysKaz* 28 [2 r.].

W czwartym przykazaniu bożym, w jego omówieniach i aluzjach (41): *KuczbKat* 305 [2 r.], 310 żp, 310; Przyłtoi fynowi dobremu/ y wtym oycá czćić: [...] áby y niedořtátki iego znořł/ á fławy we wfzytkim y czći iego bronil. *SkarŻyw* 271; *CzechEp* 281.

~ Szereg: »ociec, (i, abo) matka« = *pater et mater Vulg, PolAnt* [szyk 33:2] (35): *OpecŻyw* 81v; *PatKaz I* 7, 14; *SeklKat* B2v, B3, G4v, H; *KrowObr* 140v; *Leop Mar* 10/19; *BibRadz Lev* 19/3; *BielKron* 32v; *RejAp* 110v; *BiałKat* 53v; *HistLan kt*; *KuczbKat* 305; *RejPosWstaw* 41v, [41⁴]; Czći oycá twe⁸⁰ y mátkę twoię/ áby fię przedłużyły dni twoie ná ziemi *BudBib Ex* 20/12; *BudNT Mar* 7/10, *Luc* 18/20; *ArtKanc* M3, M4, M6v; *LatHar* 113, 659; *KołakSzczęřl* Bv; *WujNT Matth* 15/4, 5, 19/19, *Mar* 7/10, 10/19, *Luc* 18/20, *Eph* 6/2; Nápiřfano w zakonie: Nie cudzołoż/ Nie zábijaj/ Nie krádni/ Czći oycá y mátkę *SkarKazSej* 696b, 698a. ~

W formule przysięgi (3): Przez duřę oycá mego przyřięgam [*per animam patris mei*]/ iř ták wiele złotá w Perliey leży/ iřby zwyciężyło iáłnoć Słoneczną *HistAl* C4, B2, H3v.

W kalamburze (1): (*nagł*) Na fwiętego Oycá (–) SWięтым cię zwác niemogę: Oycem fię nie wftydę/ Kiedy wielki káplanie fyny twoie widzę. *KochFr* 19.

W tłumaczeniu hebr. imienia *Ge-Haraszim* (1): Sáráiałzowi vrodził fię Ioáb oćiec Doliny rzemieśników [*Et Seraiah genuit Ioab patrem vallis artificum*]/ bo tám oni miełzkáli rzemieśnicy. *BibRadz* 1.Par 4/14.

W charakterystycznych połączeniach: oćiec baczny, bogaty (5), cnotliwy (cny) (13), doświadczony w przygodach, dowcipny, fraszowliwy, bardzo godny, grzeszny, jedyny, łaskawy (nałaskawszy) (13), mądry (3), mężny, miłościwy (namilóściwszy) (6), miłosierny (2), nędzy (4), nieborak, niefortunny (2), nieszczęsny (2), (nie)wierny (5), okrutny, sławnej (świętej, przezacnej) pamięci (14), pobożny (2), pocziwy (2), (prze)sławny (naślawniejszy) (5), rozgniewany (2), smętny (smutny) (4), srogi (2), (jest) stary (19), surowy, szedziwy, szlachetny, ubogi (3), wdzięczny (4), wielki (2), wielmożny, wyborny, wywołany, zacny (6), zły (nagorszy) (6), zmarły, znamienity, żalosny (żałóściwy) (2); ojca błogóśławieństwo (2), dobrodziejstwo (2), dzielność, grob (mogiła) (13), grzechy, karanie, kości, krolestwo (4), łóże, nauka, nieprawość, obyczaj, płacz, pogrzeb, postanowienie, prawica, prośba, przykazanie (3), przykład, rada, rozkazanie (3), serce, sprawy (9), sromota, śmierć (29), twarz (oblicze) (5), wola (4), wymowka (4), zezwolenie, złość; ojcu podobny (podobien) (9), przykry, rowny (3); ojcu jedynak; ojca nie bać się, bić, chować pocziwie, cieszyć (2), czcić (2), gubić, (nie) mieć (6), (nie) mieć we czci (w uczciwości, w poczesności, w nienawiści) (6), miłować (10), mordować, mścić się (pomścić) (4), namówić [na co], naśladować (7), naśmiewać się, nawiedzić, (nie) (po)słuchać (6), potrzebować, opatrzeć, oplakać, opuścić (opuszczać) (23), pewnie [o czym], płakać (3), (po)całować (2), pogrzebać (pogrześć, pochować) (11), poszkodzić, prosić (uprosić) (18), przeciw się, przegniewać, przeklinać (3), prześladować, przeproszać, przywieść ku gniewu, rozweselać (uweselać) (3), (s)pytać (4), strzec się, szanować, nie uczcić, ważyć, żądać widzieć, nie wiedzieć [= nie znać], witać, wspominać, wstydzić się, (nie) wydać (5), wyswobodzić, zbić (zabijać, ubić, umorzyć, zgładzić, zabicie) (44), zafrasować, zapomnieć, zasmucić, zdradzić (3), zfukać, nie znać, zostawić; od ojca być bity, nawyknać [czego], mieć dobre wychowanie, słyszeć (słychać) [co] (8), być opuszczonym, być wydziedziczon; u ojca być, mieszkać; z ojca brać przykład (2), wybierać wzory; ojcu dać [co] (3), czynić zelżywość, paść przed nogi, poddać się w opiekę i w obronę, (nie śmieć) (s)przeciwi(a)ć się (2). służyć (4), złorzeczyć (złorzeczący) (7).

Przysłowia: Yacy łą oiczowie matki/ take też y ich dziatki *SeklKat* F; *GliczKsiąż* Ev; *Qualis pater talis filius*, Iáki oćiec táki fyn. *Mącz* 337b.

Acźci tego ná fwiecie/ wiele fie przygadza/ Iż od oycá dobrego/ zły fyn fie vradza *BielKom* B4v.

ZA wždy ná dobrym drzewie dobry owoc bywa/ Tákże cnotliwy oćiec dobre fyny miewa. *PaprPan* Dd2v.

bibl. Oycowie iedli iągode ćierpnącą/ á w zębiech fynom zołtáią ofkominy (*marg*) oycowie grzełzyli á fynowie zá to ćierpieli. (–) [*Patres comedent uvam acerbam, et dentes filiorum obstupescunt?*] *BibRadz* Ez 18/2.

Zwroty: »mieć [kogo] (jako) (za matkę i) (za) ojca« = [alicui] *pater esse* *Vulg* [szyk zmienny] (4): [Maryja] vmyłlila boga łobie mietz za matkę ij ottza *OpecŻyw* 1v; *LibLeg* 10/155; ciebie iáko zá oycá będe miáła [te quasi patrem pueri habebo] *HistAl* A4; *Leop* 1.Mach 2/65.

»miłować jako ojca« = *pro parente colere* *Mącz* [szyk zmienny] (3): Tak fie go włytczy boią [o Józefie] a thak mu folguią A przed fię iako oycza włytczy go miłuią *RejJóz* G3v; *Mącz* 323a, 389b.

»miłować jako ociec dziatki (a. syna)« [szyk zmienny] (2): *BielKron* 99; Ktorem [prześladowaniem] łobie Bog tych ćwiczy/ ktorych iáko ociec dziatki miłue *CzechEp* 368.

»(jako) ojca (u)czcić, szanować« [szyk zmienny] (4:1): *BielKron* 99; *CzechRozm* 160v; Cefarz go cźcił iáko oycá *SkarŻyw* [223]; *VotSzl* A4v; *SkarKazSej* 681b.

»zostać ojcem, moc być ojcem nazwany« (1:1): Otoż thedy człowyek káždy gdy ma wolą zoftác oycem/ nych łie [...] kwápi ná byáłą głowę/ ktoraby [...] byłą cnotliwa/ ftáteczna/ á v ludzi w dobrem mnimányu. *GliczKsiąż* B8; *SkarŻyw* 13.

Wyrażenia: »ociec cielesny, ciała« = *carnis pater PolAnt*, *Vulg* [szyk 5:3] (7:1): *GrzegRóżn* D3; *RejPos* 40v, 256; *BudNT Hebr* 12/9; wízákés Ociec ciáłá/ bądź też Oycem y páłterzem dułzy moiey *SkarŻyw* 182; *WujNT* 98, *Hebr* 12/9; Pierwíze pośluzzeńftwo niebieskiemu oddáiem: á ielliby tego bronilł cielesny ociec/ niedbác oń mamy. *SkarKaz* 43b.

»dobry, dobrotliwy ociec« = *bonus parens Modrz*; *iustus pater JanStat* [szyk 10:5] (12:3): *BielŻyw* 168; *MurzNT* 11; *BielKom* B4v; *GliczKsiąż* C; KModus Cefarz/ áczkolwiek był v dobrego oyczá Márkułá wychowan y vczon/ [...] vdał łie ná wízytki niecnoty *BielKron* 150, 301v; A on thu iáko dobrotliwy Ociec obłędnego łyná łwego/ nie tylko áby cie miał miłosciwie w łáłkę przyiác/ ále iefzcze łam obiecuie do ciebie przyść *RejPos* 143v, 337v; *GórnDworz* Hh2v; *ModrzBaz* 57; *GostGosp* 38; *GrabowSet* C4v; *WujNT* 555; *SarnStat* 706; *SkarKazSej* 706a.

»docześny (a. doczesny) ociec« [szyk 2:1] (3): iellizeć ociec vmárl docześny/ [...] ociec twoy wieczny á on nieomylny opiekálnik twoy nád tobą żyw ieft *RejPos* Ooo2, 292, Ooo2v.

»dom ojca« = *domus patris PolAnt*, *Vulg* [szyk 97:1] (98): *OpecŻyw* 89; *HistJóz* Cv, E2 [2 r.], E2v, E4v; A vczynyla ołthudzenye tho na prołzbą y zadanye Schymkovey Maczechy thego tho Climka, ze yá byli zdomu oycza łwego wíłtrichnall. *LibMal* 1544/89v; *MurzNT Luc* 16/27; *BielKom* G5v; *GliczKsiąż* K5; *LubPs* M3; *Leop Gen* 31/14, 30, 41/51, 46/31, *Iudic* 14/15 (11); *BibRadz Gen* 12/1, 20/13, 24/7, 23, 38 (27); *OrzRozm* N; *BielKron* 11, 13, 46v, 52, 73v, 84v; *HistRzym* 124, 124v; *RejPos* 161v, 231v; *KuczbKat* 405; *BudBib Gen* 12/1, 28/21, *Num* 1/4, 18/1, 30/3 (19); *HistHel* B4v; *CzechRozm* 142; *SkarŻyw* 13, 134 [4 r.], 234, [282], 347 [2 r.] (10); *WerGość* 222; *LatHar* 483; *WujNT Luc* 15/17, 16/27, *Act* 7/20; P. Boże moy: prołzę obroć rękę twoię ná mię y ná dom oycá mego *SkarKazSej* 667b.

»drogi ociec« [zawsze w wołaczu] [szyk 4:4] (8): *GrochKal* 5; Day Boże/ drogi Oycze/ bym twą drogą chodził *SapEpit* A4v, *ktv*, A4v [2 r.], [B2], B4, B4v.

»ociec dzieci (a. dziatek), dziecięcia, synow; synowi ociec« = *pater puellae PolAnt*; *pater pueri Vulg* [szyk 10:2] (8:2:1;1): yako vrzadownyk nasz pavel po zabyczyv kmyeczya mychala kyernoszkowycza oycza dzathek wysscyey wypyszanych nyebyl w domv nasszym wgloskowye. *ZapWar* 1527 nr 2374, 1535 nr 2445, 1537 nr 2508, 1547 nr 2502; *MurzNT Mar* 5/40; Závłse ma to ná pámyęci myeć iz łynowi łwemu yeft oycem *GliczKsiąż* Q2v; *BielKron* 259; *ZapKościer* 1580/5, 1585/56; *WujNT Mar* 9/24[23]; *SkarKazSej* 657a; Sam łię łobie podoba/ że zoftál łpániáłych Dzieci Oycem przeławnym/ walecznych y łmiáłych. *KlonWor* 61.

»dziedzictwo, majątność, ojczyzna ojca« = *substantia patris Vulg (1:1:1): LibLeg 10/147v*; Niedali ociec łina z młodości ku wczęniu dobrim obyczaiom, takowy niema używać dziedzictwa [!] oycza łwego. *BielŻyw 85; Leop Gen 31/9*.

»isny (a. isty), pewny, prawy ociec« [o pochodzeniu] [szyk 3:2] (2:2:1): *LibMal 1551/164v*; nyewyedzyeć było/ kto mu był prąwym/ pewnym/ y iłnym oycem. *GliczKsiąż B2v*; Abowiem gdy bękarci nie mają oycą pewnego/ [...] przeto theż krewnych po oycu niemają. *GroicPorz ff*.

»(jako) brat (a. bracia, a. dzieci, a. synowie) jednego, u jednego ojca« [szyk 4:3] (6:1): Iozef [...] wzrzał Beniamina brata łwego rodzonego iednego oycą y iedney mátki y rzekł *HistJóz Dv, C3v; GroicPorz ff4v*; Trafiło się też dwoie pácholąt zacnie vrodzonych (iednego oycą y mátki dzieci) *SkarŻyw 46; BielKron 17; OrzQuin R3v*; Bo każe [wiara katolicka] wżytkim wiernym być iáko brátom v iednego oycą *SkarKazSej 684a*.

»miły (a. namil(ej)szy) ociec« [w tym: w wołaczu (45)] = *genitor (a. praedecessor) charissimus JanStat [szyk 45:30] (75): OpecŻyw 74v; RejPs 150v; RejJóz B4, M7, N3v, N4, O5 (14)*; Kto wam ták wiele łprzeje iáko ociec miły *BielKom C4, D4v, D5v, F8, G, Gv; LubPs A4v; OrzList i2v*; Bądź dobrej myłli miły oycze [*Confide pater*] *BibRadz Tob 11/10, Gen 27/34, 38; BielKron 12v [2 r.], 18, 51, 258, 303v HistRzym 5, 26v, 101v [2 r.], 112, 131; RejPos 4, 343, Ooo2v; HistLan A3v [2 r.], A4v, B [2 r.], C3, C4 (9); KuczKat 205; BudBib Tob 11/10; SkarŻyw 13, 15, 16, 103, 150, 182 (9); NiemObr 167; ZawJeft 20, 41, 42; GrochKal 5; KochFrag 28; KołakCath B2, C2; SarnStat 899, 951, 1071; CiekPotr 24, 87*.

»narod, rod, rodzina, przyrodny ojca« = *cognatus patris PolAnt; tribus patris Vulg (2:1:1:1)*: Gdychmy mu wyliczali narod oycza łwego Barzo mu było miło iakos łluchać tego *RejJóz M7v; Leop Num 27/3, 6; BudBib Num 18/2; SkarŻyw 477*.

»niepewny, niewiadomy ociec« [w tym: [kto] niepewnego ojca (2)] [szyk 2:1] (2:1): Przy dworze tedy zwykły też chłopyetá ludzye nyepewnego ojca krętą pyátnować á krełić *GliczKsiąż B4v, B5; Spurius, Bękart/ báltert/ niewiadomego oycá łyn. Mącz 411a*.

»pan ociec« [w tym: w wołaczu (17)] (37): Panu Bogu bądź chwała panie oycze miły Gdy cie źdrowo widzimy *RejJóz N3v, A7, B3, L8v, N4, N5v (11)*; pánu oycu iuż inochodniczek Lepřzyby *RejWiz 57, 70, 90; RejFig Dd4; GórnDworz O6v; HistLan C3, C3v [3 r.], D; SkarŻyw 150, 151, 182; ActReg 134, 137; GostGospSieb +2, +3, +4, +4v [2 r.]; JanNKar F3; SkarKaz 44a, 421a; A ták łie w tę rzecz wdác/ bez Pána Oycá woley/ Niechcę *PaxLiz D4, E; CiekPotr 19*.*

»ociec prawy, prawdziwy« = *verus pater Modrz [szyk 3:3] (4:2): RejKup o3; MurzHist Nv*; Nie iest to prawdziwy Oćiec/ ktory niezgody miedzy łynmi ábo wzbudza á forytuie/ ábo niełtára się żeby były wykorzenione. *ModrzBaz 21v; SkarJedn 38; KochFr 75; GrabowSet S*.

»ociec rodzony« (1): Mogę go [kto źle postępuje] z Pháetontem porownác łzalonym/ Ktory ná Apollonie Oycu łwym rodzonym Wymogł/ żeby Słoneczne iáłnořwietne konie Z ieden dzień mogł prowadzić ku zachodniej łtronie. *RybGęśli Cv*.

»ojca, u ojca syn (a. corka, a. dziecię itp.)« = *filia patris PolAnt; parentis prolem Modrz [szyk 15:14] (26:3): BartBydg 251; BielŻyw 168; GliczKsiąż C, L4, M6v*; Iełtem iedyną dziewczką v oycá łwego [*Una quidem sum patri meo*] *BibRadz Tob 3/11, Gen 20/12, Tob 3/17; BielKron 332; Mącz 411a*; á ty

ieftés lyn oycá wielkiego *HistRzym* 9, 10; *BudBib Ez* 22/11; *PapPan* C4, M; *ModrzBaz* 2v; *SkarŻyw* 179, 346; *KochEpit* A2v; *KochFr* 75; *KochPhaen* 4; Znác/ żeś ieft lynem oycá cnotliwego. *PudłFr* 59; *ZawJeft* 22; *Phil* O; *KolakCath* A4; *WujNT* 555; *SkarKazSej* 669a, 706a; *SzarzRyt* B4v.

»własny ociec« = *suus genitor* *HistAl* [szyk 27:17] (44): Filius naturalis, własnego oicza abo czudzego szyn, vel legitimus *BartBydg* 251; *RejPs* 97v; *LibMal* 1544/91; *ZapWar* 1548 nr 2667; *HistAl* G; [u *Lakonów*] nye tylko wławni oycowye karali lyny íwe/ ále też y íáfiedzi *GliczKsiąż* E6v, N5v, N7, N8v; *BielKron* 67; *Mącz* 389b; *RejAp* 1v, 178v; *GórnDworz* Rk5; *HistRzym* 4v, 5, 5v; *RejPos* 3v, 143v, 187, Ooo3v; *CzechRozm* 145v, 160v [2 r.], 162, 243; *SkarŻyw* 487; *ZapKościel* 1585/58v, 60v, 1586/67v; *StryjKron* 462; *CzechEp* 21; *NiemObr* 97; *WerGość* 255; *ZawJeft* 29; [Józef] nie był oycem wławnym Páná Ieufowyth/ ále opiekunem. *WujNT* 9, 9, 204, 324, Zzzzzv; *SkarKaz* 274a; *SkarKazSej* 704a [2 r.]. Cf »po ojcu wławnym«.

»ociec ziemski« [szyk 2:2] (4): *RejPos* 345 [2 r.], Ooo2v; Kto fię náuczyl mowić: Oycze náłz któryś ieft w niebie: wie co niebiełkiemu/ á co temu ziemłkiemu oycu powinien. *SkarKaz* 43b.

»ociec żony« = *teść*; *socer* *Mącz*, *Calep*; *pater uxoris* *Modrz* [szyk 9:4] (13): Item powyada yłch Michał poft yego zony oczyecz [...] kradal zitho *LibMal* 1546/109v, 1545/108; Swiekier/ ieft żony mey Oyciec. *GroicPorz* gg4v; *OrzRozm* T4v; *BielKron* 98, 127, 245v, 300v, 400; *ModrzBaz* 55; *Mącz* 398a; *Calep* 986b; SWIEKIER, focer: żóny méy Oyciec. *SarnStat* 599.

Zestawienie: »stary ociec« = *dziadek*; *avus*, *papa(s)*, *pappus*, *progener*, *magnus* (*a. maior*) *socer* *Mącz* (12): Opiter, Ten który ftárego oycá tilko ma/ á wławni go odumárł. *Mącz* 266a; *Papa*, vel *papas*, Latine *avus*, Stáry ociec Dziad. *Mącz* 216b, 8c, 22a [2 r.], 204c [4 r.], 253d, 276c, 398a.

Szeregi: »ociec, (i, a(l)bo) brat (*a. bracia* [coll.]); ociec z bratem (*a. z bracią* [coll.])« = *frater et pater* *Vulg*, *PolAnt*; *parens ac frater* *Vulg* [szyk 45:11] (54;2): *ZapWar* 1525 nr 2157, nr 2317; *HistJóz* Av, D3, E2, E2v [2 r.]; *LibLeg* 10/58v, 95, 11/93v [2 r.], 94; *RejJóz* N5, P2v; *KrowObr* 237v; *Leop Gen* 47/1, 5, 1.*Mach* 13/27, 2.*Mach* 12/24, *Act* 22/1; *UstPraw* D3; Tedy Iozef oycu y bráćiey fwoiey náznáczył y dał miełzkánie w Rámefes *BibRadz Gen* 47/11, *Gen* 47/1, 5, 12; *BielKron* 13, 17v, 100, 148, 164v, 242v; *HistRzym* 131v; *RejPos* 22, 56v; *KochMon* 20; *BudBib Gen* 44/19; *BudNT Act* 22/1; *CzechRozm* 93; *SkarŻyw* 70; Iarosláw Xiążę wielkiego Nowogrodá nieprzełtáiąc ná vdziale fwoim/ ínfze kráiny Oycá Włodimirzá y Brátow fwoich náieźdzał *StryjKron* 165; *BielRozm* 4; *GórnRozm* C3v; *PapUp* Dv; *OrzJan* 74; *WujNT Matth* 10/21, *Mar* 13/12, *Act* 7/2, 22/1; *SarnStat* 150, 595, 610, 914 *marg*; *KlonKr* A4; *SkarKaz* 315b. Cf »za ojca i za brata«, »po ojcu, po bracie«.

»ociec a corka; ociec z corą« (1;1): A thák tyć íą wftáwy ktore Pan Moizełzowi rofkazał miedzy mężem á żoną iego/ miedzy Oycem á corką iego [*inter patrem et filiam eius*] *BibRadz Num* 30/17; *ZawJeft* 3.

»ociec, (i, albo) dziad« [szyk 8:5] (13): hy byłysmy dziath ocziecz hy ja w spokoyney possessiey hy wpozivanyv oth dathy przyvyleyv przerzeczonego do thego czaschu *ZapWar* 1528 nr 2459, 1523 nr 2289; *LibLeg* 6/191, 10/65v; *GroicPorz* ff2; *OrzRozm* T4v; *SkarJedn* 266; *SkarŻyw* 269, 349 [2 r.]; *KochEpit* A3v. Cf »z ojca albo z dziada«, »za ojca i za dziada«.

»ociec, (i) dzieci (*a. dziateczki*); ociec z dziećmi« [szyk 3:1] (3;1): Oćiec siędzie zá fwym ftołem/ A dziateczki ftoią kołem *KochPs* 192, 160; *MWilcHist* F3v; *SarnStat* 86.

»(ani, nie) ociec, (i, a, ani, a(l)bo, nie) matka (a. macierzą, a. mać); ociec (i) z matką« = (*nec*) *pater et (ac, aut, vel nec) mater* *HistAl, PolAnt, Vulg, JanStat* [szyk 247:41] (280;8); *BierRaj* 25; *OpecŻyw* 1v [2 r.], 28, 31, 45, 147v; *PatKaz II* 21 [2 r.]; *PatKaz III* 99; slachethna Dorothyha czorka yanowa [...] yesth wydana zamasz y wyposzazona oyczem y maczyerza *ZapWar* 1527 nr 2381; *HistJóz Dv*; *KlerPow* 10, 11; *FalZioł IV* 50c; *BielŻyw nlb* 8, s. 1, 44; *March³* V7v; *LibMal* 1547/132v, 1548/138v; *SeklWyzn* f3v; *SeklKat* F, H [2 r.]; *HistAl* A6v; *KromRozm I* K; *MurzNT* Mar 5/40; *GliczKsiąż* B8, C, C7, C7v, Dv (12); *LubPs* G2v [2 r.]; *GroicPorz* C4v, ff2 [2 r.], ff4v, gg [2 r.], gg4 (9); *KrowObr* 140v [2 r.], 141, 149 [4 r.], 149v *marg*, 221 (13); *RejWiz* 37v, 90; *Leop Iudic* 14/16, 2.Reg 19/37, 4.Reg 3/13, *Esth* 2/7 [2 r.], *Prov* 28/24 (13); *BibRadz Gen* 2/24, *Ios* 6/23, *Iudic* 14/2, 3, 4 (16); *OrzRozm* M4; zdumieli fie ociec y mać *BielKron* 165, 1v, 10v, 28, 40, 51v (18); *Parens. Ociec y mátká. Mącz* 278c, 160a, 211a, 278c; *OrzQuin* R3v; *SienLek* 31; *GórnDworz* T2; *HistRzym* 18v [2 r.], 34, 115v, 117, 125v, 131; *RejPos* 28, 42, 234, 255, Ooo2, Ooo2v, Ooo3; *BiałKat* 54; *HistLan* A3v [2 r.], B2, B2v [2 r.], F2; *RejZwierc* 178v [2 r.], [203], Bbb2; *WujJud* 144; *RejPosWstaw* [41³]v; *BudBib Lev* 21/11, *Deut* 22/15, *Ruth* 2/11, 2.Reg 19/37, *Ps* 26/10 (13); *BudNT* Mar 7/10, 11, 12, 1.Tim 1/9; *CzechRozm* 35 [2 r.], 135v; *SkarŻyw* 13, 46 [2 r.], 52, 59, 133 (17); *ZapKościer* 1587/70, 1588/77v [3 r.]; *CzechEp* 194; zacné to fą rzeczy/ Kiedy oćiec y mátká dźiatkom dobrozeczy. *KochEpit* A3v, A3v; *KochEpitCat* 111; *KochWz* 142 [2 r.]; *WerKaz* 281, 282, 286; *WisznTr* 8; *ArtKanc* V2v; *BielRozm* 30; *GórnTroas* 25; *GrabowSet* B4; *KochFrag* 44; *LatHar* 659 [2 r.]; *WujNT* Matth 10/37, s. 44, Matth 15/4, 5, 19/5 (18); *WysKaz* 38; *SarnStat* 374, 588, 599, 1159, 1308; *SkarKaz* 43b [2 r.], 44a [2 r.], 44b, 161b; *SkarKazSej* 662b; *KlonFlis* H4v; *KlonWor* 38, 65; *PudłDydo* B4v. Cf »bez matki, bez ojca«, »od ojca a matki«, »z ojca i z matki«.

»ociec i (a) mąż« = *pater et vir* *PolAnt* (8); *BielŻyw* 116; *BibRadz Eccli* 22/5; Lukrecya będąc w łmutku/ wezwála k sobie oycá y mężá y inych przyiaciół *BielKron* 104; *GórnDworz* Z2v, Bb4v; *ZapKościer* 1585/56; *CzechEp* 420; *KochEpitCat* 111.

»ociec i z narodem; z rodem ociec« (1;1): Iudas przyechawłzy do Iozepha na przod [!] powiada iż iuż oćiecz iedzie y z narodem [= z rodziną] *RejJóz* P7, Q3.

»ociec a (i) pan« [szyk 3:1] (4): Witay nałz miły panie a oycze iedyny *RejJóz* P3; *BielKron* 414; *RejPos* 143v; *HistLan* D3.

»ociec i pokolenie« (1): a wezmićye łtamąd oyca wállego y włzytko pokolenie wálze/ á przyiedzćye domnie [!] á ia wam dam włłfytki dobra Eipłkyye *HistJóz* E.

»ociec i (albo) przodek« = (*pro*)*genitor et praedecessor* *JanStat* [szyk 6:4] (10): Abi pan Voyewoda przimyerze tho. thak yako przodkowyye ye^{go} y oczyecz czynily. przifzyegam łłwam vczwyerdzyl. *LibLeg* 11/171, 11/169v; *WujJud* 12; *ActReg* 26; *OrzJan* 90; *SarnStat* 896, 899, 915, 951, 1245.

»ociec i rodzicielka« (1): Weyzrzyćie na Awráhámá oycá łwego/ y ná Sarę rodzicielkę wálzę [*ad Abraham patrem vestrum et ad Sarah, quae concepit vos*] *BudBib Is* 51/2.

»ociec i siostra« (3): *StryjKron* 275 [2 r.]; *Schrón* łyye przed oycem/ y przed bezecnými Siółtrámi złémi. *KochPieś* 50.

»(nie) ociec, (i, a, albo, nie) syn; ociec (i) z synem« = *pater, (et) filius* *Vulg, PolAnt, JanStat; cum suo genitore filius* *HistAl* [szyk 45:36] (65;16); *KlerPow* 11; *BielŻyw nlb* 12; *LibLeg* 10/155 [2 r.];

HistAl G; *KromRozm I* Gv; *GliczKsiąż* B5, G3; *GroicPorz* G4v, ii2v; *Leop Tob* 12/6, *Mal* 4/6; Syn za oycá Oćiec za fyná niema być karan. *UstPraw* B3v, B3v [2 r.]; *RejFig* Dd6 [2 r.]; *BibRadz I* 9a marg, *Ier* 7/18, I 426a marg; *BielKron* 13, 44v [2 r.], 72, 87, 135v (13); *Mącz* 403b [2 r.]; *GórnDworz* B7v, Hh2v; *HistRzym* 113; *RejPos* 12v, 51 [2 r.], 172; *KuczbKat* 195; *BudBib 2.Par* 25/4 [2 r.], *Ier* 6/21, *Ez* 18/20; *BudNT Luc* 12/53 [2 r.]; *CzechRozm* 108 [2 r.], 108v [4 r.]; *ZapKościer 1580/8*; *NiemObr* 8 [2 r.], 109; Oćiec z fynem/ brát z brátem/ częłto za łeb chodzą *BielRozm* 4, 4; *GórnRozm* Ev, I4v; cy oba Panowie [Zygmunt Stary i Zygmunt August] Ociec y Sin barzo poddane mielowali *PaprUp* C4v; *RybGęśli* Dv; *WujNT* 44, *Luc* 12/53 [2 r.], 5. 782; *SarnStat* 86, 586 [5 r.], 601; *SkarKaz* 6b, 607b; *CzahTr* A4.

Wyrażenia przyimkowe: »bez ojca« (24): A záifte ná tem mizernym/ á pochylnym łwyecye dofić bárzo potrali oycow nyepewnych/ fynow bez oycá. *GliczKsiąż* B5.

~ *W połączeniach szeregowych* (2): *KrowObr* 180v; ktory [Melchizedech] naprzod wykłáda fię krol fprawiedliwości: potym tež y krol Sálemá/ to iest/ krol pokoiu, bez oycá/ bez mátki/ bez rodu [sine patre, sine matre, sine genealogia]/ nie máiąc áni początku dniow áni końcá żywotá *WujNT Hebr* 7/3.

Zwrot: »urodzić się (a. narodzić się, a. począć się itp.) bez ojca; urodzony, rodzenie bez ojca; bez ojca porodzić« [o Chrystusie] [szyk zmienny] (7;2:2;1): *OpecŻyw* 81; fyn bozy począł fyą duchem łzwytym [...] telko spanny nyczyłfłzey przelz oczcza *PatKaz II* 73; Pan Kryłtus bes mátki z oycá niebiełkiego wietznie/ bes oycá z mátki ná ziemi fie národził. *KrowObr* 180v; *CzechRozm* Av, 34v, 35 [2 r.]; *SkarŻyw* 68; *CzechEp* 172, 260 [3 r.].

Szereg: »bez matki, (i) bez ojca« [szyk 12:5] (17): pyerwłchy czlouyek adam fthworzon (popr.) wrayv (—) przelz mathky y oczcza uyelkyey nyeuynnolczy *PatKaz II* 72, 72v; Orphanus, qui nec patrem habet nec matrem. Eyner der wider vater noch mutter hat. Syrotká bez oycá y mátky. *Murm* 170; *BielKron* 11v; *CzechRozm* Av, 34v [2 r.], 35 [3 r.]; *PaprPan* O4v; *SkarŻyw* 68; *CzechEp* 172, 260 [2 r.]; [Chrystus] iest bez Oycá według człowiczeństwá/ á bez mátki według Bołtwá *WujNT* 765, 765. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 2 r.]. ~

»od ojca« (6): EWáryłtus Papięz rodem z Grecyey/ od Zydá oycá z Bethlemá *BielKron* 149.

~ *Wyrażenie*: »dzieci (a. bracia, a. syny) od jednego ojca« (5): Germani qui nati sunt de eadem matre. Sunt qui dicant germanos vocari eos qui ex utraque parente fratres sunt. Bruder von vater vnd mutter. Bráćya od yednego oycá y mátki. *Murm* 168; *GroicPorz* gg [3 r.]; Zá co chwałá ná niebie wieczny Boże tobie. Ze od iednego oycá mamy tákie fyny *PaprPan* V2.

Szereg: »od ojca a (i, albo) matki« [szyk 2:2] (4): *Murm* 168; Po Bráćiey záfy y po šiołtrách iednych rodzicow y po ich dziećioch/ bywáią przypułzczeni ná dziedźictwo/ Dzieći od iedney Mátki álbo od iednego Oycá/ kthorych záfy dzieći bliźsze fá ku fpadkowi nád Stryie y nád Wuie. *GroicPorz* gg, gg [2 r.]. ~

»po ojcu« [o sukcesji] [w tym: czyim: pron poss (31)] = ex paterna *Vulg*; post patrem *JanStat* (77): *ZapWar* 1527 nr 2350, 1528 nr 2459 [2 r.], [1534] nr 2524; *BielŻyw* 148; *MurzHist* A4; *GroicPorz* ff; *Leop Num* 27/6, *Deut* 18/8, 2.Par 14 arg, 21 arg, 26 arg, 27 arg; Vlixes fyn Láerthá Krolá z Antiochey Itakus/ rzeczony/ od tego wyłpu/ iż tám po oycu pánował. *BielKron* 25v; Y zołtał Abiátár po oycu káplánem. *BielKron* 66v, 75, 82v, 83, 83v, 84 (27); *LeovPrzep* C; Ták zacnego dźiádá po

oycu śwym także y Bábkę miał Sigmunt Auguſt/ ten vmárły Krol y Pan náſz. *BiałKaz* I2; *CzechRozm* 132, 136 [2 r.]; *PapPran* Hhv; Iákož iednák v wiela narodow w zwyczaj to weſzło/ iż Synowie Krolewſcy/ ná Kroleſtvo y Pánſtvo po Oycách wſtępią [*sed in virtutes et praeclara patrum facinora successuros*]. *ModrzBaz* 15v; *ZapKościer* 1580/7v, 1581/21v, 25v, 1583/37v, 1584/44; *StryjKron* 380, 385; *CzechEp* 378; *GórnRozm* K3v; A ſyná po oycu ma doyrzeć y Vrzednik y Włodarz/ áby nie vtracał zebránia ſtárego. *GostGosp* 30, 166; *KochFrag* 48; *KoſakCath* B; *SarnStat* 635, 828, 1245; ZYGMVNT AVGVST, po Oycu/ w pokoju krolował: Vnią ſzczelnie ſpráwił: Liſlány zhołdował. *KlonKr* A4, A2v, A4, B2 [2 r.].

~ *Wyrażenie*: »po oycu włásnym« (1): ktori [*spadek*] myala po Oyczu Swoym włáſnym *ZapKościer* 1582/28v.

Szeregi: »po oycu, po bracie« (1): Potzawſzy od Iágiełlá wſzyſcy [*królowie*] wyznawáli/ Iż ie náſzy Przodkowie dobrowolnie bráli. Choć po oycu po braćiech/ nie ſzła *Succesſia WierKróc* Bv.

»po oycu, (i, abo) (po) matce (a. macierzy)« [*szyk 6:1*] (7): *RejWiz* 167; Nie włomią chlebá zá nie żáluiać ich/ áby miał ćieſzyć ieden drugiego po vmárłym/ ani ſię będą nápwáć z czálze poćieſzenia po oycu y máthce ſwoiey [*super patre suo et super matre sua*]. *BibRadz* Ier 16/7; *SkarŻyw* 242, 566; *ZapKościer* 1583/88v; *StryjKron* 280; *SarnStat* 590. ~

»po oycu« [*o pokrewieństwie*] (3): *Amita, est soror patris mei, cyotka, a patre, po oiczu* *BartBydg* 250b; *Agnatio* — Powinnowacztwo po oicu. *Calep* 44a; *Amita, patris mei ſoror, Ciotká po oycu. SarnStat* 599.

»z ojca« = *patre Vulg, PolAnt, JanStat; ex patre JanStat* (60); *BierEz* L2v; *Leop* 3.Reg 7/14; *UstPraw* A4v; *BibRadz Act* 16/1; *Syrycyus* Papięz rodem z Rzymá z oycá Tyburcego/ był ná ſtolcu Papiękim XV lat *BielKron* 158, 101, 102; Ták z miodu gdy był chowan [*Zygmunt August*] a Rády koronę [!] y Rycerſtwá wſzyſtko to baczyli/ że mu wſzyſtko dobre przyſtało/ y z dobrego/ y Świętego oycá/ ſyná do wſzyſtkich cnot oycowſkich rość wydzieli *BiałKaz* 14; *SkarŻyw* 317, 263, 507, 595; *KlonŻal* C; *GrabowSet* X2; *WujNT Act* 16/1.

~ *W połączeniach szeregowych* (2): *BielKron* 237; Wielka Niemoc przygadza ſye od zbytku pićia y iedzenia/ od trućiny/ od wſćieklęgo plá/ álbo od źmije: álbo theż od złęgo powietrza: á drugdy z oycá / álbo z mátki/ álbo z rodu. *SienLek* 58.

Zwroty: »urodzić ſię (a. narodzić ſię, a. być, a. iſć) z ojca; urodzony (a. porodzony, a. poczęty) z ojca; od ojca ſpłodzony; poczęcie z ojca« [*szyk zmienny*] (22;12;1;1): *PatKaz* I 6; *yaua* matka náſza, tako ſyą poczála yſtala telko zoczcza adama poſzla przelz matky wnyeuynnoſczy moczą boſką *PatKaz* II 72, 24v, 30v, 65v, 66, 72v [3 r.], 82; *KlerPow* 10; *BielŻyw* 78; *Iop* Philozoph y Prorok tego czáſu był w zyemi Idumeyſkiey bliſko Arábiey/ vrodzony z oycá Záretá/ ktori wyſzedł s potomkow Ezau/ á z mátki Borſá. *BielKron* 27, 131v, 136v, 149, 165, 237, 239; *KwiatKſiąż* A3; *GórnDworz* Z2v; *KuczbKat* 305; Narodził ſię był Krol á Pan náſz Sigmunt Auguſt. Z oycá Zigmuntá tym imięnim pirwſzego Krolá polſkiego. *BiałKaz* Iv, I2 [2 r.]; *SkarŻyw* 192, [282]; Gdyž iáko názwifko ſwięty ſwiętego nie czyni: chociažby ſię y z naſwiętźzego kto oycá vrodził *CzechEp* 339, 63; *ReszPrz* 96; *BielSjem* 22; *OrzJan* 36; *WujNT* 719; W którym ſzláchectwie y té chcemy bydź poczytáné: ktorzy ácz z mátki proſtęgo ſtanu/ wſzákże z oycá ſzláhcicá ſá vrodzeni [*patre tamen nobili sunt procreati*

JanStat 555] *SarnStat* 237; *CzahTr* K2v; Dziwuyże fię tu obcym/ kiedy iuż rodzeni Przedaią fwe/ od Oycá iednego ípłodzeni. *KlonWor* 29.

»urodzić się z ojca; urodzony z ojca« [o *Chrystusie*] [szyk *zmienny*] (1;1): Bo vrodzony wedle Antychriftá ná niebie z oycá/ bez mátki: á ná ziemi záś z mátki bez oycá. *CzechRozm* 35, 34v.

Szeregi: »z ojca albo z dziada« (1): [*Pius czwarty Medychin nie z familiej Medyces*] ále ieft z nowey fámiliej z Medyolanu z profthego narodu/ z oycá albo iefzcze z dziádá lekárzá *BielKron* 239.

»z ojca i (a) (z) matki« = *ex patre et matre JanStat* [szyk 22:3] (25): *PatKaz I* 6; *PatKaz II* 24v, 30v, 65v, 66, 72v [3 r.], 82; *KlerPow* 10; PLato męrzec Attenfski, czału Dariuśa krola Perfskiego fie narodził, z oycza Ariftona, á z matki Perictoniey, koraż od Solona mądrego była pófzła. *BielŻyw* 78; MAchumet był z oycá Arábá pogániná/ á z matki Izmáelfkiey Agáreny Zydowki vrodzony. *BielKron* 165, 131v, 136v; *SkarŻyw* 192, 259, 526; *CzechEp* 63, 64; *ReszPrz* 96; *WujNT* 719; *SarnStat* 177, 207, 237; *CzahTr* K2v. ~

»za ojca« [w tym: *czyjogo: pron poss* (6)] = *za życia ojca* (20): Iakom ya novego vygonv nyevczynyl zdomv swego yedno then vygon kthory yest Stara dawna yeschcze za oycza mego a nym pasl bydla swego wzycie *ZapWar* 1520 nr 2166; *LibLeg* 11/163v, 164; *OrzRozm* Ev; SALomon fyn Dawidów z Bethfábee/ iefzcze zá oycá przyiął krolewfski ftolec *BielKron* 75v, 187, 189v [2 r.], 199v, 254, 342v, 380v; *BudBib I* 256d marg; *CzechRozm* 179; Piřzå Kroyniki náfze/ iáko to był gorący Chábry w nabożeńftwie y rozmnożeniu wiary S. Kátholickiey z Rzymu od ftolice Apofstolfkiey zá oycá iego wziętey *SkarŻyw* 356; *StryjKron* 437.

~ *Szeregi*: »za ojca i za brata« (1): A ktore fie vczinky bili y biwali za oycza náfchego, y za bratha náfchego, y za wyełkyego Crola Cazymyerza *LibLeg* 10/96.

»za ojca i za dziada« (1): yako bilo za oycza yego y za dziada yego. *LibLeg* 10/65.

»za ojca i przodka« (2): y pamięć ieft/ że y zá niebofczyká Królá Zygmuntá Oycá y innych przodków náfzych/ tákże téż wefpółek té vrzędy [*koronne*] z Dignitárftwami bywały *SarnStat* 78 [*idem*] 335. ~

W przen (1) :

Szereg: »matka a ociec« (1): Corką mátki twoiey iefteś ty [o *Jerozolimie*]/ ktora porzuciła mężá fwego/ y fyny fwoie: [...] Mátká wáfzå Chetheyka/ á ociec wáfz Amorreyczyk [*mater vestra Cethaea, et pater vester Amorrhæus*]. *Leop Ez* 16/45.

Przen [w tym: *czyj: pron poss* (33), *G sb* (14), *ai poss* (7)] (232) : A wízakoż ociec náfz ten to świát (ktoremu wiele ich posłufznych ieft) przeciw temu ízembrze mowiác/ niemożemy służyć Bogu y pieniądzam *HistRzym* 6v; *BudBib Ier* 2/27.

ociec czego (6): Smierć ieft wieczne ípanie [...] fnu ociec *BielŻyw* 137; Kto ieft oycem dżdża [*Quis est pluviae pater*?] *Leop Iob* 38/28; Czáfie požądnéy Oycze niepamięci *KochTr* 17; *SkarKazSej* 687a. Cf *Wyrażenie*.

W zagadkach (4): Ieden ociec miał dwanaście finow, [...] Ten ociec ieftci rok, á dwanaście finow fą miefiące *BielŻyw* 17; Czterzey brácia zárowno biegiáią/ nog żadnych nie máią/ oycá ciężkiego nořzå [o *wozie i kołach*] *HistRzym* 24v, 25.

W przeciwstawieniu: »ociec ... kat« (1): Zaż nie widamy odmienności fwiatá/ Dziś mamy z niego oycá/ iutro kátá. *RejZwierc* 229v.

Wyrażenie: »ociec wod« = *ocean* [szyk 1:1] (2): OCeanus morze/ wŕzytkich wod ná ŕwiećie Oćiec y gołpodarz: abowie^m wŕzytkę źiemię w koło okrążył *BielKron* 461, 22v.

Szereg: »matka, (a) ociec« [szyk 1:1] (2): Lecz herezye oycá máią odłtęptwo/ á mátkę niepołfuźeńłtwo. *SkarKazSej* 687a, 687a marg.

a) *O osobie godnej szacunku, starszej wiekiem lub stojącej wyżej w hierarchii społecznej; o opiece, zwierzchniku; pater* *HistAl*, *Vulg*, *Modrz*, *PolAnt* [w tym: czyj: pron poss (11), ai poss (7), G sb (4)] (133) : *OpecŻyw* 48, 48v; *HistJóz* D4v; *MurzHist* N3v; Tenći ocyec yełt náuczycyel koždy/ ktery znouu człowyeká rodzi/ gdy go w mądrość á w łprawy łmyłłne wpráwuye. *GliczKsiąż* N7, N7 [3 r.]; Bądz pozdrowion Ianie Iáłmuźniku/ oytze ŕirot poćiełzyćielu niemocnych *KrowObr* 174v, 141; *OrzRozm K*; *BielKron* [84²]v [2 r.], 87, 153, 318; *GrzegRóżn* H4, Lv [2 r.]; Bo byŕćie teź dźieŕięć tyŕięći w Pánu Chriŕtuŕie miŕtrzew mieli/ przedŕię niebęďdziećie wiele oycow mieć *KuczKat* 305, 305 [2 r.]; *BudBib* 4.Reg 5/13, 1.Par 8/6, 10, 26/31; *HistHel* D3v; My Sinowie Oyca/ mi Poddani Krola *Paprup* G; *KochFrag* 48; *WujNT* 164, *Luc* 16/24, 27, 30, 1.Cor 4/15; (nagł) Zygmunt Trzeći. (—) MAłz Polłko Paná, małz oyca práwego *KlonKr* F4; *SkarKaz* 607b, 608b; *SkarKazSej* 665a marg.

ociec czego (15): WŁałnieby moğł zwać oyczem fwiatá thego/ Káďdego z Bogá thu przełožonego. *RejZwierc* 225v. Cf *Wyrażenia*.

W przeciwstawieniach: »ociec ... krol, wytrykusz (2)« (3): *BielKron* 393; [Zygmunt III] nie Krol ale Ocziec bel prawie temu Panŕtwu *Paprup* C4; [Rytwiańŕki mówił do króla Kazimierza:] Oicem łie nam łtaw nie witrikułzem *Paprup* Fv.

Zwroty: »być ([komu]) ociec (i matka)« (3): Tys był moy ocietz ij moię ijmieniē ij ochłodzenijē/ a oto teraz k tobie wołám/ a ty nieŕlyłłys. *OpecŻyw* 147v, 6v, 147v.

»być, czynić się ojcem Chrystusowym; ojcow naczynić« [o kapłanach ironicznie] [szyk zmienny] (2:2;1): *Qui in coelis fine matre, et in terris fine patre*, iáko łami kŕięża płuia czyniać łię oycámi Chriŕtułowymi. *CzechEp* 172 marg, 172 [2 r.], 173 [2 r.].

»być ojcem, za ojca; stać za ojca; stawić się ojcem« [szyk zmien] (11:2;1;1): Proŕŕę raczyłz to wczynić/ Samom pobory odpuŕćić: A oycem im łáłkáwym być *BierEz* F2v; [drzewo do Aleksandra:] thy zwycięłcá fwiatá pan y ociec iełtes [dominus simul et pater extas] *HistAl* L3; *Leop Job* 29/16; Ktorzy bronia oyczyzny/ toć práwi łynowie/ A tym wlałnemi Oycy máią być Krolowie. *RejZwierc* 34v; *GrzegRóżn* E2, G3v; *Prot* D3v; *RejPos* Ooo2v; *BudBib* Is 22/21; *ModrzBaz* 20; *SkarŻyw* 58; *StryjKron* 76; Abowiem poki zacni Senatorowie tákże Krolowie y Cełárzowie/ w Rzymie rołkázowali: tedy Rzymiańom zá oyce łtali *CzechEp* 335; *LatHar* 95.

»[kogo] sobie za ojca mieć« (1): ktorego powaźnoŕć [o Zygmuncie I] nas [= cesarza Ferdynanda] k temu przymułzálá [...] źełmy go łobie zá oycá mieli *BielKron* [332²]v.

»(na)z(y)wać (się) (jako) ojcem; ojcem być nazwany, nazwać; ociec (być) (na)zwan(y) (a. mianowan, a. wezwan); zwać ociec; zwać sobie ojca« = *pater dicitur esse* *HistAl*; *pater appellatus* *PolAnt* [szyk zmienny] (16;2:1;4;2;1): *HistAl* G7v; *BielKron* 139, 299v, [332³], 387; Nie zowćie łobie Oycá ná ziemi/ Iedenći Oćiec wáłz iełt. *GrzegRóżn* D3; *RejPos* 164v; Oycy teź ľudzie łtáre y w

lećciech podeślże zowiemy/ ktore też w wćziwości mieć mamy. *KuczKat* 305, 305 [4 r.]; *RejZwierc* 225v; *BudBib* 2.*Mach* 14/37; *CzechRozm* 160; *StryjKron* 131; *CzechEp* 242; *KochPieś* 2; *Paprup* D3; *RybGęśli* B4v; [św. Paweł] lię názwał oycem Koryntczykow. *WujNT* 98; *KlonKr* A4, F2; *SkarKaz* 422a; *RybWit* C2v; *SzarzRyt* D4.

Wyrażenia: »dobrowolny ociec« = przydomek *Bachusa* (1): Dionizius Bachus (ktory dobrowolny ociec [*liber pater*] iefth wezwan) wżedł do Indiey walczyć *HistAl* G7v.

»ociec dziejów polskich« [o *Janie Długoszu*] (1): [*Kronika polską*] Według [...] Dotąd ciemnochmurną nocą zakrytych *Kronik*/ y *Látopińczow Rułkich*/ *Litewłkich*/ y *DŁUGOSZA Oycá dzieiow Polłkich* [...] nápiłána *StryjKron kt*.

»ociec ojczyzny, ojczysty« [szyk 8:2] (9:1): [*Jagiello*] więcey lię ftárał o nię [o *Litwę*] niż o fwe kroleństwo: ták iż go mogą dziś zwác oćiec oyczyzny świętey/ bo ie on gwałtem ná krzeft święty łam náwrócił. *BielKron* 387; *BiałKaz* Iv, I4, M3; *Paprup* D3; *KochPieś* 2; *ZawJeft* 24; *OrzJan* 51; *KlonKr* A4; *Lecz nam tułzy ten vmyłł koźdey cnoty żyżny* [!]/ *Iż go [króla Stefana Batorego] Oycem názowiem tey nowey oyczyzny. SzarzRyt* D4.

»ociec pokoju« (1): [*Zygmunt I*]. Oćiec pokoiu miánowan od wżytkich *KlonKr* F2.

»ociec prawa« (1): [*Zoroastres Boga tak wykladał*:] *Bog ma głowę iáłtrzębią/ iefth wieczny* [...] ociec práwá/ przez náuki wćzony *BielKron* 8.

»przedniejszy, główny ociec« = *princeps familiae, princeps (a. capitus) pater PolAnt* (7:1): *ZAŚ fynowie Izráelowi wedle liczby ich/ przedniejszy oycowie [principes familiarum] y hetmánowie/ y rotmiłtrzowie/ y wrzędnicy ich/ służyli krolowi BudBib* 1.*Par* 27/1, 1.*Par* 26/26, 32, 2.*Par* 1/2, 1.*Esdr* 3/12, 4/2, 3, 8/1.

»starszy ojcowie« (1): ktorey [*Rzeczypospolitej*] pokoy y dobre ná tym należy/ áby wrzędy y ftárfzy náłzy oycowie czćią/ y połłufzeńftwem wżelákim wżánowani byli *SkarKazSej* 678a.

»ociec umysłu a rozumu« (1): tedy náuczyciel káždy yeft oycem vmyłłu á rozumu. *GliczKsiąż* N7.

»ociec zgody« (1): ten klenot ábo vpominek mam od świętey pámięci *Krolá Zygmunta pierwżego/ oycá zgody prawdźiwie zwánego BielKron* [332³].

Szeregi: »głowa i ociec« (2): *GrzegŚm* 42; ci fynowie iego/ głowy (y) oycowie [*capita patrum (marg) principes* (—)]. *BudBib* 1.*Par* 8/10.

»ociec i (abo) matka« [szyk 1:1] (2): *GrzegRóżn* F4; [*Bóg*] zázwdy iefth tobie tákim oycem/ y táką mátką/ iákim nigdy nie może być żádney ociec dzyatkom łwoim fwiátá tego. *RejPos* Ooo2v.

»ociec i opiekun« (1): Wyście [*przezacni obmyślacze dobra pospolitego [= o sejmie]*] oycowie náłzy y opiekunowie/ á my łieroty y dziećiny wáłze. *SkarKazSej* 665a.

»ociec i pastyrz« = *pater et pastor Modrz* (2): Iefłize tedy zwycięzcá odeymowaniem wolności y gárdłá ludzkiego niemoże prawdźiwie wrzędu łwego wżywác to iefth prawdźiwym Pánem/ prawym Oycem y Páłtyrze^m być: dla czegoż tedy/ ludzkości y wżelákiey łálki nád zwyciężonemi wżywác niema? *ModrzBaz* 127, 126v.

α) Wyrażenie: »(jako) ociec czeladny« = *gospodarz; dominus, pater familias Calep* [szyk 7:1] (8) : *TarDuch* B8; *MurzNT* 193v *marg*; *GDy* *Pan Bog włzechmogący* [...] poczynáł gołpodárfstwo łwoie/ iáko práwy ociec czeládney. Ná pocżátku łtworzył iefth niebo y zyemię *BielKron* 1; *RejPos* 344;

RejPosRozpr c; Calep 340a, 762a; SkarJedn 64; [My iako KrzeŃciani to mamy wiedzieć że na kaźdego domowego Oycza czeładnego zależy/ aby fię praczował Ekonom e4v, Fv; A przistapiwszy sludzi oytcza czeładnego, rzekli iemu. Panie/ zalis nie dobre nasienije sial na roli twe [Domine, nonne pulchrum semen seminasti in tuo agro PolAnt Matth 13/27]? SandMalEwan 60].

β) *Wyrażenia:* »krzesny ociec (Jezusa)« [o św. Janie Chrzcicie] [szyk 2:1] (3) : Slyłfyś iako Kriřtus chwálil krzeŃné⁸⁰ oyttza fwęgo/ a iako go darował dziwną lafką. *OpecŻyw 48, 31, 48v.*

Wyrażenie: »krzesny (a. chrzesny, a. chrzcielny, a. krzcielny) ociec« = *świadek chrztu św.* [Być może użycia w liczbie mnogiej w *KuczbKat* można interpretować jako 'rodzice chrzestni']; *arbiter initiationis, susceptor Mącz [szyk 6:4] (10): OpecŻyw 43v; Arbiter initiationis, KrzeŃny ocieć/ álbo/ mátká krzeŃna. Mącz 14a, 40d; tedy okázác potrzebá/ co zá przyczyná tego byłá/ iżby do Krztu [...] KrzeŃni oycowie álbo Kmotrowie/ przydawáni bywáli KuczbKat 130, 130 [2 r.], 145; SkarŻyw 74; StryjKron 125; KMOTR, Krzećielny oyciec, iáko y kmołzka. SarnStat 599.*

b) *O nauczycielu, mistrzu; parens Modrz [w tym: czyj: G sb (1), pron poss (1)] (7) : KromRozm III N6v; Iulianus był Oycem dziefiáci tylięcy ludzi/ ktorzy iego vcźniámi będąc/ żywotá iego zakonnego náfládowali SkarŻyw 178; NiemObr 82.*

Szereg: »ociec i mistrz« = *magister et parens Modrz [szyk 2:2] (4): wielkali to ślepotá/ obierác łobie miřtrze y oyce/ przeciřwko náuce páná Chriřtułowey NiemObr 132, 82; WujNT 164; ModrzBaz 14.*

c) *O Chrystusie [w tym: czyj: pron poss (2), G sb (1)] (26) : BierRaj 18; TarDuch Dv; A przetofz my mamy náfládowác oycá náłzego Iezu Kryřtá/ przes vcźynki miłofierne. HistRzym 84; GrzegŚm 42; SkarŻyw 119; SkarKaz 548b.*

Wyrażenie: bibl. »ociec przyszłego wieku, wiekow, wieczności« = *pater (futuri) saeculi Vulg, PolAnt [szyk 17:1] (13:3:2):* Abowiem máłuczki národził fie nam [...] y názwano będzie imię iego/ Dziwny/ Rádny/ Bog/ Mocny/ Oćiec przyřfłego wieku/ Kxiążę pokoioi. *Leop Is 9/6; BibRadz II 120d marg; RejPos 15, 16, 17 [3 r.], 33v [2 r.], 68 [2 r.]; RejZwierc 11; BudBib Is 9/6; CzechRozm 11v, 142, 155v, 179; LatHar 553.*

Szereg: »ociec i matka« (2): Powádzili fię Grekowie z Láćinniki/ bráćia iednego Oycá Chryřtuřá/ y iedney Mátki Kořćiołá S. *SkarJedn 334, 3.*

d) *O Duchu Świętyym [czyj: G sb (2)] (2) : DVchu řwięty [...] Przydź ku nam Oycze vbogich/ [...] dawco dárow řwych/ [...] řwieco řerc náłzych. ArtKanc H12; LatHar 367.*

e) *O szatanie [w tym: czyj: pron poss (8), G sb (2)] (37) : czyli niewierzyřz/ iż ná ten cźás [kiedy pragniesz krwi bliźniego a Wieczerzę Syna Bożego sprawujesz] miałřto Chriřtuřá/ Dyablá wřzech morderzow oycá [diabolum, homicidarum omnium parentem] do řercá twego [...] przyimieřz? ModrzBaz 63.*

W nawiązaniu do Ioann 8/44 [w tym: czyj: pron poss (3)] (8): RejKup bb7; KromRozm I D2; KrowObr 35, 52v; [Pan] nas vczy/ ábychmy ni w cźym nie řłucháli cźártá řprořnego/ gdyż ieft łgarz á zwodzčá od wieku narodu ludzkiego/ y ociec iego RejPos 72v; WujJudConf 64v; Wřtydz fię dyable z oycem twym řzátanem: tákie cudá widzifz/ á wiáry niedáieřz Pánu memu. SkarŻyw 553; WujNT Ioann 8/44.

Zwrot: »być z ojca diabła« [szyk zmienny] (4): *RejPos* 85, 86; Wy z oycá dyablá iesteście [*ex patre diabolo estis*]: á poządliwości oycá wálzego czynić chcecie. *WujNT Ioann* 8/44, s. 338.

Wyrażenia: »ociec (kłamca a. kłamliwy) diabeł« [szyk 16:1] (17): prorocy/ fyn boży/ y Apoštołowie święci/ [...] do wżyftkich niepobożnych y przewrotnych [...] mowili/ [...] mężoboyce/ narod z oycá Dijablá/ łepi wodzowie/ drzewo niepożyteczne *KrowObr* C3, 86, 131, 131v, 132, 137 (10); *SarnUzn* D6; *SkarŻyw* 41, 189. Cf **Zwrot**.

»ociec kłamstwa, nieprawdy« = *pater mendacii* *Modrz*, *Vulg* (8:1): kłamliwy człowiek fyn łzatańfky/ bo ten ieft ociecz kłamftwa. *SeklKat* M3v; *KromRozm II* tv; *CzechRozm* 32v; *ModrzBaz* 30, 60; *SkarŻyw* 260; *CzechEp* 139; *WujNT Ioann* 8/44, Yyyyy2v.

Szereg: »ociec i książe« (1): Dyabeł [...], ieft oycem y książećiem światá y wżyftkich niezbożnych. *WujNT* Yyyyy2v.

»ociec i przełożony« (1): [*czart przez św. Julijanę zwiqzany*] nárzekał ná fwego Stárfzego mowiąc: [...] O oycze y przełożony náfz/ iákoś tey moiey przygody widzieć niemogł: czemuś mię tu połłał? *SkarŻyw* 152.

f) *W starożytnym Rzymie tytuł zaszczytny nadawany zasłużonym znaczniejszym obywatelom* (16) : Nie bez przyczyny Rzymiáne takie zwáli Patres/ tho ieft oycowie/ álbo dla wieku ftárego/ albo dla prace iż fie innemi iáko oycowie fyny opiekáli. *BielKron* 334v, 99; *KwiatKsiąż* D3v, N2v; *Hasta centumviralique*, Sądy fto oyców popińánych/ to yeft/ pánów rádnych w Rzymie *Mącz* 153c.

Wyrażenie: »ociec ojczyzny« = *pater patriae* *Mącz*, *Modrz* (11); *BielKron* 131v, 149, 149v, 188; *Mącz* 283c; *Zową* ie [*dobrych królów*] oycy oyczyzny/ áby nie ináczey ftárali fię o rzeczy ludu fwego/ iedno iáko o fynowłkie *ModrzBaz* 106v, 21v, 25, [41]v, 118v; *KlonWor* 17.

α. *O ojcu współmałżonka* (3) : *Swiekier*/ ieft żony mey Oyciec. Ale dziś połpolicie Oycem zową wedle zwyczáiu/ nie świekrem *GroicPorz* gg4v; *CzechRozm* 153v.

Szereg: »ociec i matka« (1): *Mieyże* w wćźciwości świekrá twego y świekrę twoię/ ktorzyć teraz będą oycem y mátką [*ipsi nunc parentes tui sunt*] *BibRadz Tob* 10/13.

β. *O św. Józefie w odniesieniu do Chrystusa* [*w tym: czyj: pron poss (6), G sb (3)*] (12) : *RejPos* 38; *CzechRozm* 159v; *W czym* obacz łzczeście y doftoyność Iozephá ś. ifz go mátká Bołka y krolowa niebiełka/ náđ fię przekłada/ [...] oycem go tełz fyná fwego czyni. *SkarŻyw* 244, 244; *WujNT Luc* 2/33, 48.

Wyrażenia: »ociec mniemany, domnimany« [szyk 4:1] (4:1): *OpecŻyw* 33v; *A kto* z tym zrcwnąć fię może/ ktory náđ innę [!] ftał fię oycem mniemanyf fyná Bożego/ napierwłzym światkiem táiemnic zbáwienia *SkarŻyw* 241, 241 [2 r.]; *SkarKaz* 43b.

»własny ociec« (1): [*rodzaj Krystusow*] *Lukałz* s. wylicza od włáfnego oycá/ á *Mattheułz* s. od zakonnego/ to ieft/ od zmárłych mężow bez płodu. *BielKron* 118.

γ. **Wyrażenie:** »ociec przez wzięcie za syna« = *przybrany ojciec* (1) : *Per adoptionem pater*, *Ociec* przez wzięcie zá fyná. *Mącz* 290b.

b. *O zwierzętach* [*w tym: czyj: pron poss (3)*] (12) : *Pytał* młody ieleń ftárego/ *Co* fie dzieie oycze złego: *Iże* przede pfy wćiekałz *BierEz* L, K2v, L, M2, P2v; *pczoly* [...] fyą zmatek krom oczczow rodzą *PatKaz III* 102v; *FalZioł IV* 44c; *RejFig* Cc2 [2 r.], *Strum* P; *I*ako więc orzeł młody/ ná gniaździe

wyfokiem Siedząc/ zá oycem pátrza niełpułzczónym okiem. [...] Aż łye y łam zá czáfem wylećić oftráfzy *KochJez* A2.

Szereg: »ocieć i matka« (1): Plinius Kukołki/ Iáłtrzębiego rodu Być powieda: przeto też nie rády mrą głodu. Wydzieraią dziedzicom w onym ciemnym leśie/ Co im Oćiec y mátká do noská przyniešie. *KlonWor* 61.

2. *Bóg jako pierwsza osoba Trójcy Św., stwórca i opiekun wszechświata i człowieka, ojciec Jezusa Chrystusa; pater Murm, PolAnt, Vulg, Modrz, JanStat; parens Modrz [w tym: czyj: pron poss (1949), G sb (76), ai (poss) (51) (2076)] (5861) : BierRaj* 17v; NAłtál nám dzień wefoly narodzenia bożego z żywota panieńłkiego dlá zbawienia ludłkiego/ [...] Czorka matka oyttzowi/ ocietz iey łynáczkiem/ dziw to iełt niełlychany bog łie łtál człowiekie^m *OpecŻyw* 17,19, 50, 56v, 65v, 71 (24); *PatKaz II* 34; *PatKaz III* 128; *TarDuch* C [2 r.], C6, C6v, D4v; *WróbŻółt* L5, P5, 88/27; *RejJóz* E4v; *SeklKat* D3, N4v, Ov [2 r.], O4, P (9); *RejKup* o6v, Sv, ł4v, y8, y8v, z2 (11); komuć Bog nye yełt oycem/ ten duchá łwyłtego nyema *KromRozm I* F4; Aryani/ [...] łłirdźili/ iż Syn w bołtwye yełt Oycá mnyeyłły *KromRozm I* M, K2; *MurzHist* N3v, O3, R3v; *MurzNT Matth* 7/11, 11/26, *Mar* 13/32, *Luc* 10/21, 12/30 (23); *KromRozm II* g, gv, o3v, o4, t2; *KromRozm III* K5v; *KrowObr* 2, 3, 42v, 49v, 50 [2 r.] (28); *RejWiz* 192v; *Leop Matth* 18/10, 19, 26/39, 42, *Mar* 14/36, *Ioann* 5/45, *Act* 2/33 (16); *BibRadz* *6v [3 r.], *7 [3 r.], 1.*Par* 28/6, I 336a *marg*, *Sap* 2/16 (29); A komuć kácerłtwo iełt łłyłzeć że ieden Bog iełt Oćieć/ tedyć temułz twárda mowá iełt Kryłthulá być prawdźiwie y włáłnie Synem Bozym *GrzegRóżn* G4, kt, A4v [4 r.], B [4 r.], B2 [4 r.], B2v [2 r.] (107); *OrzQuin* L3; *Prot* C2; *SarnUzn* A4v [3 r.], B2v, C5v [3 r.], C6v, C7v [4 r.] (63); *RejAp* 4 [4 r.], 32, 33v, 36v, 37 (16); *HistRzym* 76, 84, 100v [2 r.]; *RejPos* A6, 38v, 59v, 60v, 84 (50); *BiałKat* a4, b2v, d2, 6 [2 r.], 8 (36); *GrzegŚm* 14, 28, 35 [2 r.], 37, 42 (11); Oycá przeto pierwłzą ołobą prawdźiwie y bez wáptienia być wyznawamy/ iż on iełt poczátkiem bez poczátku *KuczbKat* 15, 15 [7 r.], 25, 55, 200, 370 (14); *RejZwierc* 9v, 10v, 11, 11v [3 r.], 199 (9); *WujJud* 30, 68v, 70v, 71v, 236; Włáłne Imię Oycá iełt Oćieć/ y włáłne Imię Synowi iełt Syn/ włáłne imię Duchowi łwyłtemu Duch S. *WujJudConf* 23, 23v [3 r.], 255; *RejPosRozpr* c; Abowiem włzyłtko co iełth ná łwiece/ iáko požádlwość ciáłá/ y żádzá oczu/ y pychá żywota/ nie iełtci z Oycá/ ále iełt s łwiátá. *RejPosWstaw* [21²], 22v; *BudBib Is* 63/16, *Sap* 2/16, 14/3; *BiałKaz* E3, E4v, G4, G4v; *BudNT Matth* 6/1, 7/11, *Ioann* 6/32, 37, O2 *marg* [3 r.] (29); *CzechRozm* 2, 3, 12, 12v, 19 [4 r.] (51); *ModrzBaz* 58v, 59, 67v [2 r.], 68v, 143; *SkarJedn kt*, 70, 271 [2 r.], 272 [2 r.], 276 [2 r.], 279 [2 r.] (18); Ty z páłáców łwych łwyłtych/ oycze wwiłbiony/ Spułzczáłz ná niłką ziemię dełzcz nie przepłácony *KochPs* 155, 97; Oćieć moy y mátká moiá opułćili mię/ przyimi mię/ Oycze ołieroćiałych/ y poćiecho zmordowánych. *SkarŻyw* 151, 1, 2 [2 r.], 112, 244, 259 (13); *MWilKHist* H3; *CzechEp* 73, 79, 110, 118, 125 [2 r.] (114); *NiemObr* 5, 33, 46, 87, 97 (50); *KochMRot* B4v; *WisznTr* 29; *ArtKanc* A11v [2 r.], A13, A14, A15, B2v (64); *KmitaPsal* A2, A2v; Záżeś nie ty iełt/ Pánie/ oycem moim/ Coś grzechy przeniołł/ miłóšierdzem twoim? *GrabowSet* Iv, B2v, B4v, Cv, C2v, C3 (38); Tyś [Jezu] twego ludu kochániem/ Grzełznych z Oycem poiednániem. *LatHar* 65, +10, 63, 251, 282, 300 (28); *RybGęłli* D3; *WujNT* 13, *Matth* 6/1, 8, 15, 18 (190); *SarnStat* 4, 1086; *SiebRozmył* B, H2, I, K2, K2v [2 r.], K3; *PowodPr* 18, 34; *SkarKaz* 4b, 6b [2 r.], 42a, 45b, 121a (46).

W modlitwach i formułach modlitewnych: »Ojcze nasz« [w tym zapis: *Ojcze (etc.)* (11); *Boże Ojcze* (1)] = *Pater (noster) Vulg, PolAnt* (253); *TarDuch* D, E4; *Oycze nález Zdrowas, etc RejPs* 16, 16v, 17v, 23, 27, 29v (132); *SeklKat* B4v, R4v, Sv; *MurzHist* I4; *KrowObr* 11v, 149v; *Leop Luc* 11/2; Wy tedy thák fię modlćie Oycze nález ktory iefteś w niebie/ Swięć fię imię twoie [*Pater noster qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum*]. *BibRadz Matth* 6/9, *Luc* 11/2; *BielKron* 438; *BiałKat* 203v; *KuczbKat* 380; *RejZwierc* 12; *CzechRozm* 6v; *ArtKanc* M15, M16, M18; *LatHar* 43, 59, 67, 70, 73 (99); *WujNT Matth* 6/9, *Luc* 11/2; *SkarKaz* 43b.

»chwała Ojcu i Synu (a. Synowi) i Duchu (a. Duchowi) Świątemu; chwała bądź Ojcu z Synem i Duchu« [w tym: *Bogu Ojcu* (86), *Ojcu niebieskiemu* (4), *wiecznemu* (4), *wszechmocnemu* (1) [do materiału włączono też nieco zmienione postaci modlitwy oraz skróty: *chwała Ojcu (etc.)* (61), *chwała ojcu i Synu etc.* (18)] [szyk zmienny] (136:2): *Chwała bądź oyttzu żywému/ Y z fynem duchu fwiątemu* [!] *OpecŻyw* 177v, 161; *TarDuch* A4, A5v, A8, Ev, E4; *RejPs* 23, 29, 30v, 33, 34 (81); *SkarŻyw* 16, 52; *Bądź wieczna chwałá Oycu wiecznemu/ y Synowi iego iedynemu/ wępółek y Duchowi swiętemu/ BOgu w Troycy iedynemu/ Amen. ArtKanc* C17, A18v, A19v, B6v, D2v, D19v (12); *LatHar* 16, 44, 46, 61, 62 [2 r.] (35); *WujNT* Ddddddv.

»w imię, na imię, przez imię Ojca i Syna i Ducha Św.« [w tym: *Boga Ojca* (4), *Ojca wszechmogącego* (2); *w imię Św. Trojce, Ojca i Syna i Ducha Sw.* (1)] [do materiału dołączono też skrót: *w imię Ojca etc.* (6)] = *in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti a. Sancti Spiritus PolAnt, Vulg* (91:2:1): *OpecŻyw* 171; *TarDuch ktv; LibMal* 1544/84 [2 r.], 84v [2 r.], 85, 89 [2 r.]; *SeklWyzn* d3, d3v; *SeklKat* C2, C3, C4, Ov, O4 (10); *MurzNT Matth* 28/19; *KromRozm II* c, x2v; *GroicPorz* k2; *Otto cefarz*: nietylko w imię Oycá y Syná y Duchá Świątego/ przyliac mułial/ ále tefz w imię krzyżá drewnianego/ y w imię Reliquiy ludzi vmárłych *KrowObr* 33v, 41, 46, 46v [2 r.], 71, 71v (19); *BielKron* 149, 348v; *GrzegRóżn* A4, F, H4v, I4v, M; *SarnUzn* F; *RejAp* 67; *RejPos* [136]v, 148, 150v; *BiałKat* 250v; *KuczbKat* 125 [4 r.]; *RejZwierc* 27v, 196v; *WujJud* 20, 99, 170; *BudNT Matth* 28/19; *CzechRozm* 257v, 267; *KarnNap* A4v, B2, C; A ták w imię S. Troyce/ Oycá/ y Syná/ y Duchá S. zá pochwalenim tego powfzechnego Zboru Florenckie⁸⁰/ fkázuiem aby [...] *SkarJedn* 271; *SkarŻyw* 134, 334, 388; *StryjKron* 140; *CzechEp* 248; *NiemObr* 149, 150; *ArtKanc* G16v; *LatHar* 4, 60, 73, 82, 376, 654; *WujNT* 576, 611, *Matth* 28/19; *SiebRozmyśl* K2v; *SkarKaz* 275a, 276a, 516a.

»Wierzę w (jednego) Ojca wszechmogącego (stworzyciela nieba i ziemie)« = *początek Kreda* [w tym: *w Boga Ojca* (27), *w jednego Ojca* (6), *w Ojca stworzyciela* (17); *w Ojca i w Jezu(sa) Krystusa* (7), *w Ojca i w Jezu(sa) Kryst(us)a (a. Chrysta) i w Ducha Św.* (8)] [do materiału włączono też skróty: *Wierzę w Boga Ojca (wszechmogącego) etc.* (11)] (28): *OpecŻyw* 176v; *SeklKat* B4, N3v; *BielKron* 139v; *GrzegRóżn* A4, D4, F, K, M2v [2 r.]; *BiałKat* c; *KuczbKat* 10; *WujJud* 25; *Wierzimy w iedne⁸⁰ Bogá Oycá wfzechmogącego/ y w iednego Páná nálezego IEzulá Kryłtułá Syná Bożego y w Duchá ś. WujJudConf* 22v; *Wierzę w Bogá Oycá wfzechmogącego ftworzycielá nieba y ziemie etc. SkarŻyw* 371, 371; *CzechEp* 199; *ReszPrz* 75; *ArtKanc* M9; *LatHar* 8, 90, 516, 526, 533, 542, 557; *WujNT* 515; *SkarKaz* 276a.

»narodzony (a. urodzony) z Ojca, od Ojca urodzon« = *fragment Kreda* [o *Chrystusie*] [szyk zmienny] (3:1): *BiałKat* c; *KuczbKat* 15; *WujJud* 25; *Wierzę w iednego Bogá/ [...] Y w iednego Páná*

nálezego IEzu Chryftá/ Syná Bożego iednorodnego/ y z Oycá przed wżytkiemi wieki vrodzonego *LatHar* 90.

»siedzi na prawicy Boga Ojca, u Boga Ojca« = *fragment Kreda [o Chrystusie] [w tym: Ojca wszechmogącego (8)] (9:2): OpecŻyw 176v; SeklKat O2; w łtąpił [!] ná niebiofá/ y fiedzi ná prawicy v Bogá oycá KrowObr 10, 105v; BielKron 139v; ReszPrz 87; ArtKanc M10; LatHar 9, 374; WujNT 515, Xxxxx4v.*

»ktory od Ojca i od Syna (a. z Ojca i z Syna) pochodzi« = *fragment Kreda [o Duchu Św.] (5): BialKat c; WujJud 25v; Zbor síodmy w wyznániu wiáry íwey mowi/ wierzem w Duchá S. ktory od oycá y od fyná pochodzi. SkarJedn 282; ArtKanc M11; LatHar 91.*

»ktory z Ojcem i Synem społecznie jest chwalon. (a. ktorego chwalemy)« = *fragment Kreda [o Duchu Św.] (3): BialKat c; WujJud 25v; Wierzę y w Duchá S. Páná y ożywiáiącego/ ktory od Oycá y od Syná pochodzi/ ktory z Ojcem y z Synem ípołącznie bywa chwalon LatHar 91.*

»Ociec, (i) Syn i Duch Śwíety; Ociec i Syn z Duchem Św.« [*przy udzielaniu błogóśławieństwa, przy zwracaniu się do Trójcy św. z różnymi prośbami] [w tym: Bog Ociec (1)] (8;1): PAnie Boże wżechmogący/ ociecz y Syn/ y duch śwíety/ daymi zwicięftwo naprzeciw nieprzyjacielom moim TarDuch D6v; KrowObr 32v; RejPos A6v, 160v; KarnNap B3, G; Błogóśławmy [!] Oycá y Syná z Duchem Śwíety. LatHar 369, 68, 105.*

»ktory z Ojcem i Duchem Św. żywiesz i krolujesz na wieki (wieczne)« [*do materiału włączono też warianty formuły] [w tym: z Bogiem Ojcem (10)] (46): BierRaj 21, 22; TarDuch D2v, E2; RejAp 198; RejPos 83, 237v, 267, 339v; SkarJedn 330; Ciebie íercem y vfty wyznawam/ do ciebie idę Iezu Chryfte/ ktory z Ojcem y z Duchem S. kroluie ná wieki Amen SkarŻyw 70, 76, 119, 349, 403 (12); WerGość 270; ArtKanc T6, T12v; LatHar 24, 56, 156, 184, 240 (9); WysKaz 48; SkarKazSej 677b, 702b; SkarKaz 8b, 45b, 85b, 123b, 210b (9).*

»ktoremu (a. tobie) z Ojcem i Duchem Św. (rowna) chwała i cześć (a. sława) na wieki« [*w tym: z Bogiem Ojcem (1)] [do materiału włączono też warianty formuły] [o Chrystusie] (27): BibRadz *7; bądź pochwalon moy miły Pánie/ ípołu z Bogiem oycem/ y z Duchem s. ná wyfokości/ ná wieki wieczne/ Amen. RejPos 87v; SkarŻyw 21, 28, 31, 83, 119 (20); WerKaz 306; ArtKanc C18v; LatHar 362, 401; SkarKazSej 683b.*

»ktory z Ojcem żywiesz i krolujesz (a. panujesz) w jednoći (a. społecznoći) Duchu Św.« [*do materiału włączono też warianty formuły] [o Chrystusie] [w tym: z Bogiem Ojcem (8)] (11): prośzę/ przez cię íamego Iezufa kryftuía pana nálezego ktory żywiesz y panuiefz z Bogiem oyczem w iednoći ducha śwíetego Bog/ przez wżytki wieki wiekow. Amen. TarDuch Dv, D6; SkarŻyw 115, 584, 589; LatHar 227, 283, 305, 314, 343, 660.*

»Ojczye niebieski, z nieba Boże zmiłuj się nad nami« [*fragment litanii] (4:1): KÍrie eleyzon/ [...]* Kryfte vlyfz nas/ Ojczye z nieba Boże/ zmiłuy fie nad nami. *TarDuch A8; LatHar 86, 172, 500, 525.*

»zmiłuj się Panie, zmiłuj się Ojczye« (3): *SÍmiłuy íię Pánie/ símiłuy íię Ojczye/ bo w Tobie vfamy. ArtKanc F11, F11 [2 r.].*

W pozdrowieniach i życzeniach [w tym: Bog Ociec (36); Ociec i (Pan) Jezu(s) Chryst(us) (33); Pan Jezus Chrystus, Ociec, Duch Śwíety (1)] (36): Láfká wam y pokoy/ od Bogá Oycá/ y Páná nálezego

Iezu Chrytá [*Gratia vobis et pax a Deo Patre et Domino nostro Iesu Christo*] *Leop Gal* 1/3, 1.*Thess* 1/2, 1.*Tim* 1/2; *BibRadz* 1.*Thess* 1/1, 1.*Tim* 1/2; *GrzegRóżn* C3v, D3; *BudBib* b; *BudNT przedm* a2, b4v, b5, 1.*Cor* 1/3, *Eph* 6/23, *Tit* 1/4, *Philem* 1/3; *CzechRozm* A2, 46, 46v, 199v; *SkarŻyw* 328; Chrześciańskiemu czytelnikowi IAKVB WVIEK Theolog Societatis IESV, łáski Pána náfzego Iefulá Chriřtułá/ y miłóści Bogá Oycá/ y ípołeczności Duchá świętego/ wiernie życzy y winízuie. *WujNT przedm* 1, *Rom* 1/7, 1.*Cor* 1/3, 2.*Cor* 1/2, 1.*Tim* 1/2, *Gal* 1/3 (16).

W przekładach i w nawiązaniach do częściej powtarzanych wersetów Pisma Św.: 2.*Reg* 7/14; 1.*Par* 17/13, 22/10; *Hebr* 1/5 [zawsze: *Ociec*, *Syn*] (7): *Leop* 1.*Par* 17/13; *BibRadz* 1.*Par* 17/13, *Hebr* 1/5; *BiałKat* 18; *BudBib* 1.*Par* 22/10; *CzechEp* 297; Bo ktoremuż kiedy z ániołow rzekł: Tyś íeft fyn moy/ iam ciebie dżiś vrodził? Y zálíę; Ia mu będę Oycem: á on mnie będzie fynem [*Ego ero Illi in patrem, et ipse erit mihi in filium*]? *WujNT Hebr* 1/5.

Matth 6/4, 6, 18 (9): *BibRadz Matth* 6/4, 6, 18; *KuczbKat* 370; áby íáłmużná twoiá byłá w íkrytości: á Oćiec twoy ktory widzi w íkrytości odda tobie [*et Pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi.*] *WujNT Matth* 6/4, *Matth* 6/6, 18; *SkarKaz* 350a [2 r.].

Matth 10/20 (4): *KrowObr* 118v; *BibRadz Matth* 10/20; Nie wy íešteście ktorzy mowicie/ ále Duch Oycá moiego mowi w was [*Non enim vos estis qui loquimur, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis Vulg.*] *WujJud* 30; *WujNT Matth* 10/20.

Matth 10/32 [w tym: *Ociec niebieski* (1)] (9): *SeklWyzn kt*; Y łám fyn Boży raczył to powiedzieć kto mię będzie wyznawał przed luczmi [!]/ wyńam go ia też przed oycem moym niebiefkym [*Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui in caelis.*] *SeklKat* F4v; *KrowObr* 66, 134v; *BibRadz Matth* 10/32; *RejAp* 89; *RejPos* 80; *RejZwierc* 43; *WujNT Matth* 10/32.

Matth 10/33 [w tym: *Ociec niebieski* (1)] (8): Bo [*Chrystus*] tak powiedział/ ktobyśię [!] mnie przed ludźmi zaprzáł/ zaprzęśię [!] go ia téż przed oicem moim [*Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo eum et ego coram Patre meo qui in caelis.*] *MurzHist* G2, R3v; *MurzHistSekl kt*; *KrowObr* 66; *BibRadz Matth* 10/33; *RejAp* 179; *RejPos* 4; *WujNT Matth* 10/33.

Matth 11/27, *Luc* 10/22 (6): Wízyłtko mi dáno íeft od oica móiego [*Omnia mihi tradita sunt a Patre meo*] *MurzNT Luc* 10/22, *Matth* 11/27; *RejPos* 287; *CzechEp* 217; *WujNT Matth* 11/27, *Luc* 10/22.

Matth 11/27, *Luc* 10/22 [w tym: *Ociec*, *Syn* (20)] (22): *MurzNT Matth* 11/27 [2 r.], *Luc* 10/22 [2 r.]; *RejPos* 287; Zaden nie zna Syná íedno Oćiec: áni Oycá zna żaden/ íedno Syn/ á ten komuby Syn chciał obiáwić [*nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius et cui voluerit Filius revelare Vulg.*] *CzechRozm* 22, 49 [2 r.], 63v; *SkarJedn* 280 [2 r.]; *CzechEp* 117 [2 r.]; *NiemObr* 93 [2 r.]; *WujNT Matth* 11/27 [2 r.], *Luc* 10/22 [2 r.], s. 582 [2 r.].

Luc 23/34 [w tym: *Bog Ociec* (3)] (15): *OpecŻyw* 143v, 144; *TarDuch* D4v; *SeklKat* I2, S4v; *LatHar* 28, 259, 282, 293, 725; A Iefus mowił: Oycze/ odpuść im: boć niewiedzą co czynią [*Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.*] *WujNT Luc* 23/34, s. 292; *SiebRozmysł* D4, H4v; *SkarKaz* 161b.

Luc 23/46 [w tym: *Bog Ociec* (2)] (14): *OpecŻyw* 150v; *KrowObr* 49v; Abowiem gdy Kryřthus mowił/ W ręce thwe pokłádam Duchá mego Oycze [*Pater, in manus tuas commendabo spiritum*

meum. PolAnt] Wnet pińmo mowi/ iż tho rzekłszy fkonał *GrzegŚm* 47, 22, 44, 46; *BudNT Luc* 23/46; *ArtKanc* D19v; *LatHar* 30, 283, 300, 726; *WujNT Luc* 23/46; *SiebRozmyśl* Kv.

Ioann 1/14 (4): *CzechEp* 210; A fłowo sftało fie ciąłem/ y miefzkąo miedzy námi (y widzielińmy chwałę iego/ chwałę iąko iednorodnego od Oycą [*gloriam quasi unigeniti a Patre Vulg*] pełne łáfki y prawdy. *LatHar* 688, 106; *WujNT Ioann* 1/14.

Ioann 12/49, 14/10, 14/24 [*w tym: błogofławiony Ociec (1), wola Ojca (1)*] (13): *OpecŻyw* 96, 96v; *RejPos* 63, 143v, 145 [3 r.]; *BudNT Ioann* 12/49, 14/10; A fłowo ktoreńcie ftyfzeli/ nie iefłci moie: ále tego ktory mię połłał/ Oycą [*Et sermonem quem audistis non est meus, sed eius, qui misit me, Patris*]. *WujNT Ioann* 14/24, s. 304, *Ioann* 12/49, 14/10.

Ioann 5/22 [*w tym: Bog Ociec (1)*] (12): *MurzNT* 218v *marg* [2 r.]; Oćiec niefądzi nikogo/ ále wfzyftek fąd dał Synowi [*Neque enim Pater iudicat neminem, sed iudicium omne dedit Filio. PolAnt*] *KrowObr* 214; *BibRadz* I 451a *marg*; *CzechRozm* 41v [2 r.], 195v; *NiemObr* 107, 108 [2 r.]; *WujNT Ioann* 5/22, Bbbbbb3v.

Ioann 5/26 (10): *SarnUzn* H4; *GrzegŚm* 7; Bo iąko oćiec ma żywot wfobie/. ták dał y fynowi żywot mieć wfobie. [*Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit et Filio vitam habere in semetipso*]. *BudNT Ioann* 5/26; *CzechRozm* 5v, 53; *CzechEp* 179, 243; *NiemObr* 109; *WujNT Ioann* 5/26, s. 324.

Ioann 6/57 (3): *RejPos* 91; Iąko mię połłał żywiący Oćiec/ y ia żywię dla Oycą [*Sicut misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem*] *WujNT Ioann* 6/57[58], s. 331.

Ioann 8/19, 14/7 (12): *OpecŻyw* 96; Odpowiedziął Iefus/ ani mnie znácie/ ani oica moiego/ Byńcie mnie znali/ i oica byńcie moiego znali [*Neque me scitis, neque Patrem meum; si me sciretis, et Patrem meum sciretis nimirum*] *MurzNT Ioann* 8/19–20[19]; *BibRadz Ioann* 14/7; *GrzegRóżn* G2v; *RejPos* 291v; *BudNT Ioann* 14/7; *WujNT Ioann* 8/19 [2 r.], 14/7; *SkarKaz* 548b [2 r.].

Ioann 10/30 [*w tym: jedno (a. jeden) z Ojcem (6), ociec niebieski (1)*] (32): *SeklKat* O4; Iá a oćiec iefłefmyć iedno [*Ego et Pater unum sumus*]. *MurzNT Ioann* 10/30; *KromRozm II* o3, q4v, r; *KromRozm III* E8v; *KrowObr* 214; *BibRadz Ioann* 10/30; *GrzegRóżn* I2v [2 r.], K4v; *SarnUzn* F7 [2 r.]; *RejPos* 122, 308v, 318v; *BiałKat* 86, 133, 303v; *RejZwierc* 9, 11v; *BudNT Ioann* 10/30; *LatHar* 377; *WujNT* 305, *Ioann* 10 *arg*, 30, s. 349, 350 (8); *SkarKaz* 276a.

Ioann 10/15 (8): Iąko mię zna Oćiec/ ták y ią znam Oycą [*Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem*]/ á zdrowie moie pokłádam zá owieczki. *BibRadz Ioann* 10/15; *RejPos* 122 [4 r.]; *WujNT Ioann* 10/15 [2 r.].

Ioann 10/38, 14/10, 11 (61): *OpecŻyw* 65y [2 r.], 96 [4 r.], 96v; *MurzNT Ioann* 10/38; *KrowObr* 212v; *Leop ZZ3v* [2 r.]; *GrzegRóżn* I2v; *SarnUzn* D5v [2 r.], F2 [2 r.], F2v [2 r.]; *RejPos* 291v [4 r.], 294 [2 r.]; *BiałKat* 86, 303v [2 r.]; *RejZwierc* 11v [2 r.]; Wierzcie mi/ że ia w oycu/ á oćiec we mnie iefł [*ego in Patre, et Pater in me est*]. *BudNT Ioann* 14/11, *Ioann* 10/38, *k. O7 marg*, *Ioann* 14/10 [2 r.]; *SkarŻyw* 385 [2 r.]; *CzechEp* 163 [2 r.]; *NiemObr* 101, 119 [2 r.]; *WujNT* 305 [2 r.], *Ioann* 10/38 [2 r.], s. 350 [2 r.], *Ioann* 14/10 [2 r.], 11 [2 r.] (15); *SkarKaz* 417a [2 r.], 549a [2 r.].

Ioann 14/6 [*w tym: Bog Ociec (5)*] (20): *OpecŻyw* 96; *SeklKat* E3, Ov, O3, Pv [2 r.]; *KromRozm II* b3; *KrowObr* 11v; *BibRadz Ioann* 14/6; *RejPos* 154, 291v; *BiałKat* 81; Ia iefłtem drogą/ y prawdą/

y żywot/ nikt nie przyidzie do oycá iedno przez mię [*nemo venit ad Patrem, si non per me*]. *BudNT Ioann 14/6*; *CzechRozm 12, 22 [2 r.]*, 23v [2 r.] **6; *WujNT Ioann 14/6*.

Ioann 14/9 (19): OpecŻyw 96; SeklKat Pv; GrzegRóżn I; SarnUzn F2; RejPos 291v, 294; BiałKat 303v; A ktho widzi mnie widzi y Oycá mego [qui videt me videt et Patrem Vulg]. RejZwierc 11v, 9; BudNT Ioann 14/9; SkarŻyw 385 [2 r.]; CzechEp 163; LatHar 377; WujNT Ioann 14/9, s. 365, 753; SkarKaz 548b [2 r.].

Ioann 14/13, 28, 16/10, 16, 17, 28, 20/17 [w tym: Ociec, (i) Bog (20)] (43): Byfcie mie milowali/ wżdybyfcie fie wefelili ijże iá ijdę ku oyttzu [*Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem Vulg Ioann 14/28*] *OpecŻyw 96v, 96, 174; KromRozm I M [2 r.]; MurzNT Ioann 20/17 [2 r.];* Wítępuyę do oycá mego/ y do oycá wálfego/ bogá mego/ y bogá wálfego [*Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, Deum meum et Deum vestrum Vulg Ioann 20/17*]. *KromRozm II r3, q4v [2 r.]; KrowObr 10; RejAp 20v; RejPos 125v [2 r.]*, 128v, 129, 130v [2 r.], 131 (11); *CzechRozm 10 [2 r.]; MWilkHist H3 [2 r.]*, H4 [2 r.]; *NiemObr 104 [2 r.]; WujNT Ioann 14/13, 28, s. 366, Ioann 16/10, 16 (9); SkarKaz 244a, 245a.*

*Ioann 14/23 [w tym: Bog Ociec (1), Ociec niebieski (1)] (14): OpecŻyw 96v [2 r.]; SeklKat G4, Pv; KrowObr 10v; RejAp 46v; YEłli mię kto miłuię/ łłowá moye chowác będzye/ á Ociec moy theż fie go rozmiłuię [*Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum Vulg*] *RejPos 143v, 132, 143v, 144v [2 r.]*, 145; *NiemObr 88; WujNT Ioann 14/23.**

Ioann 14/28 (16): OpecŻyw 96v; Abowim łam pan Kryłtus powyedał/ Ocyec yełt wyętlfy niż ya [quia Pater maior me est Vulg]. KromRozm I M; KromRozm II q4v, r3, r3v; SarnUzn H3, H3v; RejPos 143v; BiałKat 31; CzechRozm 20; CzechEp 179, 201; NiemObr 107; WujNT Ioann 14/28, s. 366 [2 r.].

Ioann 16/3 [w tym: Ociec, Krystus (1)] (16): KrowObr 238; GrzegRóżn Gv, G2v, I [2 r.]; RejPos 137 [2 r.], 137v, 138, 139v, 140, 333v; *BudNT Ioann 16/3; CzechRozm 229; CzechEp 22; Aleć Przyidzie godziná/ że włzelki ktory was zábiie/ mniemác będzie że czyni połługę Bogu. A to wam vczynią/ iż nie poználi Oycá/ áni mnie [non noverunt Patrem neque me]. WujNT Ioann 16/3.*

Ioann 18/11 (5): OpecŻyw 106v; BibRadz Ioann 18/11; izáli ia nie mam pić kubká/ ktory mi dał Oćiec [calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum Vulg]? CzechRozm 227v, 238; LatHar 729.

Ioann 20/21 [w tym: Bog Ociec (3)] (18): OpecŻyw [170]; KromRozm II f4, f4v; KromRozm III G8v, K5v, L8v; RejPos 117v; PAN CHRÍłtus mowi [do apostołów]: Iáko mię zefłal Bog Oćiec/ ták y ia was łłę [sicut misit me Pater, et ego mitto vos Vulg]. WujJud 147v, 153v; MWilkHist K4v, L; ReszPrz 102; WujNT 39, Ioann 20/21, s. 386; SkarKaz 203a, 205b, 240a.

2.Cor 6/18 (5): KrowObr C4v; Leop 2.Cor 6/18; BudNT 2.Cor 6/18; NiemObr 12; Y będę wam zá oycá/ á wy będziećie mi zá łyny y corki [ero vobis in patrem, et vos eritis mihi in filios et fllias]/ mowi Pan włzechmogący. WujNT 2.Cor 6/18.

W połłczeniach szeregowych (15): BierRaj 22; TOchmy łnadz tobie napowinnyeyłfy nałz miły panie abychmy cię chwalili iako oycá: miłowali iako łtworzyciela: a bali fie iako pana prawego. RejPs 195v; dawaymy wieczną cześć á chwałę iemu iáko Pánu á Oycu á dobrodzieiowi łwemu/ ná wieki wieczne RejAp 130; RejPos 124, 146v, 351v; RejZwierc 196; CzechRozm 113; KarnNap B2; KochPs 133; CzechEp 238; LatHar 94, 224, 354, 588.

W *przeciwstawieniach*: »ociec ... nieprzyjaciel, srogi Bog« (2): Teras zaś wżyftko rzeczy przeciwnie czuie/ I to/ że mogę Boga znać/ znacigo/ lecz nie iako oica/ ale tilko iako nieprzyiáciela. *MurzHist* O3; A gdy fie iuz tego dzieciátko potrofze náuczý [...] iáko ielth złym írogim Bogiem/ á dobrym oycem miłofiernym *RejZwierc* 12.

W *porównaniach* (3): Bądźcie wy tedy dołkonáli/ iáko óciec wálz ktory ielth w niebie dołkonálym ielth [*Estote ergo vos perfecti, sicut Pater vester, qui in caelis perfectus est*]. *BibRadz Matth* 5/48; *Goski* A10v; *BudNT Matth* 5/48.

W *charakterystycznych połączeniach*: *Ociec chętlivy, chwalebny, jest doskonały, wiekuistej czci godny, bez miary* (2), *mowiący* (2), *nieodmienny, nieogarniony, nierodzony* (3), *niewystawiony, straszliwy, (jest) uwielbiony* (3), *zacny, żywiący, żywy; ociec pociechy; Ociec duchow* (2), *wszech narodow* (2), *osierociałych, (Pana) Jezu(sa) Chryst(us)a (Pana) Jezusowy, (Pana) Chrystusowy, Krystusa, Kryst(us)ow(y)* (88), *każdego przyrodzenia, (wszy(s)tkich) sirot(ek)* (4), *(wszytkiego) stworzenia* (3), *wszystkich niemych (wierzących)* (2), *wszytkich (wszech)* (7), *wszytkiego* (2); *Ojca błogosławieństwo, dekret(y)* (5), *dobrodziejstwa* (4), *droga, głos* (5), *gniew* (28), *łaska* (7), *mandaty, mądrość (myśl, prawda, słowo, światłość)* [= o Chrystusie] (11), *miłosierdzie* (8), *miłość, możność, nauka* (2), *obietnice* (16), *objawienie* (2), *oblicze (obliczność, twarz)* (17), *opatrność* (4), *opieka, postanowienie, prawda, prawica* (3), *przekłęcie* (2), *przybytki (pokoje)* [= *królestwo niebieskie*] (2), *przykazania, przykład, rozkazania* (3), *rzeczy* (2), *srogi sąd słowa* (4), *sprawiedliwość, sprawy* (3), *uczynki* (4), *ustawy, wyrok(i)* (5), *zacność, zakon* (2), *zlecenie; do Ojca apelować* (2), *iść (przyść)* (15), *odejść (odchodzić)* (4), *mieć przystęp, trafić* (2), *uciec się, wstąpić (wstępować)* (9); *Ojcu dziękować ((u)czynić (dawać) dzięki ((po)dziękowanie)* (28), *ofiarować (oferować) [co]* (15), *być (stać się) posłusznym* [= o Chrystusie] (6), *poruczać [co], uskarżać się* (2), *zalecać [kogo]* (2); *ku Ojcu iść* (2), *mówić, mieć przystęp, wstąpić, wzywać [kogo], (za)wołać (uciekać się wołaniem)* (7); *Ojca bać się, mieć w niebie* [= o Chrystusie], *mieć nad sobą, mieć w uczciwości, miłować* (4), *(nie) mieć* (8), *nienawidzi(e)ć* (4), *(nie) znać* (6), *objawiać, odrzucić, oglądać, oznajmiać* (2), *poznać* (5), *przez (się)* (3), *ślawić, słuchać* (3), *ucieszyć, (chcieć) widzieć* (3), *wielbić, wychwalać* (2), *wyznawać, wzgardzić* (4), *wzywać* (9); *w Ojca wierzyć* (8); *u Ojca przejednać [co]* (3); *przed Ojcem korzyć się; o Ojcu mówić, opowiadać*.

Zwroty: »być z Ojca« (1): [*Chrystus*] áczkolwiek pámietał/ iż był Bogiem z Bogá oycá/ iednák fie nigdy BOgu áni przyrownywał/ áni przyftofował: pámietaíac fie być z oycá fwoiego *CzechEp* 247.

»czcić Ojca, Ojcu cześć oddawać (a. czynić pocziwość); cześć Ojca; jest uczczon Ociec« = *honorificare Patrem Vulg* [szyk zmien] (14:3;8;1): *DiarDop* 103; *KrowObr* 64v, 214 [2 r.]; *GrzegRóżn* D3; *RejPos* 19v, 84; *CzechRozm* 195v [2 r.], 235v; *CzechEp* 85; *NiemObr* 5, 107 [2 r.], 127; *LatHar* 44, 72, 572; áby wżyfsy czćili Syná/ ták iáko czczą Oycá. Ktoć nie czći Syná/ nie czćić y Oycá/ ktory go poftał. *WujNT Ioann* 5/23; W Chríftusie bywa vczczon ábo wzgárdzon Óciec. *WujNT Ioann* 12 arg, s. 310, *Ioann* 5 arg, s. 324, *Ioann* 8/49, s. 760.

»(na)z(y)wać (a. wzywać, a. ukazywać być) Ojcem; (być) (na)zwan(y) (a. rzeczon) Ojcem; Ojcem wyzna(wa)ć« = *vocare Patrem Vulg, PolAnt* [szyk zmienny] (49;4;2): *WróbŻoít* ee4; *SeklKat* Sv; powiedział/ że on Boga/ oicem niezowie ale mu złorzeczy i bluźnigo [!] *MurzHist* T; *GliczKsiqż* D3v; *LubPs* T5; *KrowObr* 76v; *Leop Ier* 3/19; *BibRadz Ier* 3/19; *GrzegRóżn* E3, G2, G3v, H, Iv (10);

Prot C2; SarnUzn B2v [2 r.], D6v, Hv; RejAp 118; RejPos 142v, 292; BiałKat a4 [4 r.], 6, 198v [2 r.]; gdyż Syná pińmo święte ná wielu mieyfcach tákże oycem zowie. *RejZwierc 11, 10v; BudNT Ioann 8/17[27]; CzechRozm 9v, 10 [2 r.], 12, 13v, 197v; KochPs 103; CzechEp 146, 232, 242, 270, 298, 413; NiemObr 97, 104; WisznTr 29; ArtKanc M10 [2 r.]; SkarKaz 548b.*

»z (istności), od Ojca (na-, u)rodzić się; z (istności), od Ojca (na-, u)rodzony; (na-, u)rodzenie z Ojca; Ociec rodzi (a. urodził, a. spłodził); z Ojca (się) rodzący« [*w tym: z Boga Ojca (16)*] [szyk zmienny] (14:2;17:6;6;5;3): *PatKaz II 29v, 39,49, 73; WróbŻołt 117; KromRozm III C4v; KrowObr 46v; BibRadz II 120c marg; GrzegRóżn B2 [2 r.], C4, D, Dv, L [2 r.] (9);* Powądziła was (fłyfzę) oná święta Troyca/ Chcećie wiedzieć iáko Syn vrodził fię z Oycá. *Prot C; SarnUzn H3v marg, D6; Abowiem Ociec ieft nieurodzony/ Syn od Oycá vrodzony/ á Duch S. od obudwu pochodzi. KuczbKat 15; Oćiec fplodził Syna nie z woley áni z muńzenia ále z przyrodzenia. WujJud 23v; BiałKaz E2, G4; CzechRozm 12v, 19v, 50, 58v, 60; SkarŻyw 1, 57, 172, 358; CzechEp 145, 220, 253, 256, 257; NiemObr 98, 142; Theodorus Bezá tego nie przymuie/ áby fyn Boży miał fię od wiekow z iftności BOgá Oycá národzić. ReszPrz 78; LatHar 232, 372, 380; WujNT 67,431 [2 r.], 696; SkarKaz 276a. Cf W modlitwach i formułach modlitewnych.*

»od Ojca, z Ojca pochodzić; od Ojca, z Ojca pochodzący; pość, poście z Ojca; pochodzenie od Ojca« [*w tym: z Boga Ojca (4), od Boga Ojca (1)*] [*przede wszystkim o Duchu Św., także o Chrystusie, o chwale i o słowie*] [szyk zmienny] (50:5;9:2;2:1;1): *SeklWyzn Bv; Duch fwięty ieft trzecia perfona Troycze fwiętej/ nie vcziniony/ nieftworzony/ ány vrodzony: Ale od Boga oicza y od fyna iego/ od początku y odwieku pochodzący SeklKat P2, P3; KromRozm II g; KromRozm III C5; KrowObr 47; PAn Kryftus fyn Bogá żywego/ odkupiciel náłz/ człowiek iáwny/ Bog w záłonie/ od Oycá pochodząc/ áby zgłádził wyftępek pirwżego oycá náłzego/ ráczył fię národzić BielKron 138; GrzegRóżn L4v, N2; Prot C2; SarnUzn A4v, H5; [Christus o Bogu Ojcu i o sobie:] Iż kto fię rozmiłue mnie/ á fłow tych moich fłuchác będzie/ ktore pochodzą od Oycá moiego/ iż fię go też on rozmiłue *RejPos 64, [137]v [2 r.], 139; BiałKat a4, c, c3v; KuczbKat 15; WujJudConf 23; BiałKaz G4v, H; CzechRozm 14 [2 r.], 19v, 20v; SkarJedn 176, 271 [5 r.], 272, 274, 281 (20); SkarŻyw 278, 337; CzechEp 153, 226, 240, 255; NiemObr 108, 110, 142; ReszPrz 87; LatHar 373; WujNT Ioann 15/26, s. 369, 387, 753; SkarKaz 206b, 275a, 276a. Cf W modlitwach i formułach modlitewnych.**

»(po)chwalić Ojca; Ojcu chwałę (od)dawać (a. wzdawać); chwała Ojca; Ociec chwalon« [*w tym: Boga Ojca (20), Bogu Ojcu (6)*]= *adorare (a. glorificare) Patrem Vulg, PolAnt; gloria Patris Vulg (29;6;27;1): OpecŻyw 50; BielŻywGlab nlb 9; WróbŻołt dd3v; DiarDop 103; LubPs Z4; KrowObr 23, 62v, 64v [3 r.]; Leop Matth 5/16, AAA4v; BibRadz Ioann 4/21, 23 [2 r.]; GrzegRóżn D3; SarnUzn E6v; RejPos 19v, 21, 99, 113, 151; BiałKat 98v; KuczbKat 385; WujJudConf 237, 242v, 245v;* Abowiem Pan náłz przyść ráczył raz na fwiát pokorny/ powtore przydzye wielmożny/ w chwale Bogá Oycá *RejPosWstaw [21³], [110²]v; CzechRozm A6v, 88, 194, 195, 204, 220v, 256; CzechEp 11v, 86, 367, 425; NiemObr 5, 53, 104, 127; ReszPrz 78; OYcá niebiefkiego pochwalmyż z miłości/ Bo nam fyná fwego posłał z wyfokości ArtKanc B11, A9v, K12v, K14v, 16v, T17v; LatHar 87, 573; WujNT Matth 5/17 [16], 16/27, Mar 8/38, s. 310, Ioann 4/21 (9);* Przyidzie Syn człowieczy w chwale Oycá fwego/ y zápláci káždemu/ [...] wedle vczynkow iego. *SkarKaz 4b.*

»(po)modlić się Ojcu, ku Ojcu, do Ojca; modłę dawać Ojcu; modlitwa do Ojca, ku Ojcu« [w tym: *Bogu Ojcu* (17), *do Boga Ojca* (8), *ku Bogu Ojcu* (3)] = *orare Patrem Vulg* [szyk zmienny] (28:2:2;1;8:1): *BierRaj* 22; *OpecŻyw* 35, 50, 89v, 98v, 100v (9); *WróbŻołt* E5v, E6; *RejPs* 127; *KromRozm II* h3, t, xv; *KrowObr* 11v; *HistRzym* 84, 90; *RejPos* 213v, 260v; *KuczbKat* 370, 430, 435; *CzechRozm* 204v; *CzechEp* 207, 288; *NiemObr* 10, 112; MOdlmy fię Oycu fwemu/ w pokorze á w éichości *ArtKanc* M13v, D10, D12; *LatHar* 18, 343; Modlitwá Páná Chriřtuřowá do Oycá řwego *WujNT Ioann* 17 *arg*, *przedm* 40, *Matth* 6/6; *SiebRozmyřl* B3, D4, E2, I2; *KlonWor* 27.

»przyczyni(a)ć się do Ojca, Ojcu, przed Ojcem« [w tym: *do Boga Ojca* (1), *Bogu Ojcu* (1)] [szyk zmienny] (5:1:1): *KrowObr* 212v *marg*, 213, Ss2; *RejAp* 4v; Gdyż fię tedy zá námi y řam Pan Chriřtus według człowieczeńřtwá do Bogá Oycá przyczynia/ iákoż fię Swięci przyczyniáć niemáią *WujJud* 58, 183v; *ArtKanc* G15v.

»(u)prosić (a. żádać) Ojca, od Ojca, u Ojca; próřba do Ojca« [w tym: *Boga Ojca* (22), *u Boga Ojca* (1), *do Boga Ojca* (1)] = *adorare* (a. *advocare*) *Patrem PolAnt*; *rogare* (a. *petere*) *Patrem Vulg* [szyk zmienny] (88:1.1;3): *OpecŻyw* 16v, [80] [2 r.], 96, 106v, 144v, 152; *TarDuch* Cv, C5v; *WróbŻołt* L5, L7v; *SeklWyzn* e4v; *SeklKat* C3v, P3, S, T3v; *KromRozm I* K2; *KromRozm II* q2v, rv, ř2v, t2; *KromRozm III* E7; *LubPs* Y6v; *SeklPieř* 6v [2 r.]; O Márya próř Oycá ábowiem ciebie mátki Syn řlucha/ ábyřmy niebyli zátráćeni *KrowObr* 176, 5v, 9v, 46v, 74, 203v [2 r.]; *BibRadz* *7, *Matth* 6/6; *Goski* A8v; *BielKron* 98, 234; *GrzegRóżn* B4v, H4v, K2v, K4v, M; *RejPos* 38, 61, 93, 131v, 132 [2 r.] (13); *KuczbKat* 385; *RejZwierc* A5, 10v, 11, Bbb; *WujJud* 95v, 228v; *WujJudConf* 55v, 215v; *BudNT* *przedm* d3v, *Matth* 26/53; *CzechRozm* 14v, 20, 201, 202, 238; *SkarJedn* 55, 279; Iezus Chriřtus próřił Oycá/ áby nie wřtáłá wiárá Apořtolřka *CzechEp* 248, 427 [2 r.]; *NiemObr* 11; *ReszPrz* 82; *ArtKanc* D13, H14v, N17v; *LatHar* 354, 570, 694; *WujNT Matth* 26/53, s. 363 *marg*, *Ioann* 14/16, 15/16, 16 *arg*, 23, 26; *SiebRozmyřl* H4v; *SkarKazSej* 677b.

Wyrażenia: »błogosławiony Ociec; błogosławić Ojca« [w tym: *Boga Ojca* (3)] = *benedictus Pater Vulg*, *PolAnt benedicere Patrem Vulg* (13;7): *OpecŻyw* 36; *Leop Iac* 3/9; *BibRadz* 1.Petr 1/3; Nie řrářuycie fię nic namileyřzy bráćiřzkowie/ [...] ábowiem nád námi iest on błogosłáwiony Ociec Páná nářzego Iezulá Kriřtuřá *RejPos* 51, 82v [2 r.], 135v, 141v, 146, 184v, Ooo2v; *CzechRozm* 10; *SkarJedn* 313; *LatHar* 67, 574; Przezeń [język] błogosłáwimy Bogá y Oycá: y przezeń przeklinamy ludźi *WujNT Iac* 3/9, 2.Car 1/3, *Eph* 1/3, 1.Petr 1/3. Cf *W przekłádach i w nawiązaniach do częřciej powtarzanych wersetów Pisma řřw*.

»bostwo Ojca« [w tym; *Boga Ojca* (3)] (8): *GrzegRóżn* N2; *SarnUzn* G; *RejPos* 116, 294v; Niemiéyże mi zá złé: zemći wiele kroć powtarzał w téy wtóréy częřci Kátechizmu/ około iedynégo Bořtwá y Bogá Oycá/ Syná/ y Duchá řwiétyg° *BiałKat* 116; *WujJudConf* 22; *WujNT* 365; *SkarKaz* 548b *marg*.

»ociec chwały« (3): *GrzegRóżn* Mv; [řw. *Paweł w liřcie do Efezjan*:] Aby Bog páná nářzego/ Iezu Chriřtá/ ociec on chwały [*Pater gloriae Vulg*]/ dáł wam duchá mądrořci y obiáwienia/ przez poznánie iego *NiemObr* 86; *WujNT Eph* 1/17.

»Ociec dobrotliwy (a. nadobrotliwszy), dobroci, dobry (a. lepszy)« [w tym: *Bog Ociec* (1)] [szyk 35:24] (54:2:3): *LubPs* L3, X3; *RejAp* 178v; *RejPos* 2, 88, 133 *marg*, 139v, 158v (15); *KuczbKat* 415

[2 r.]; *RejZwierc* 10v; *CzechRozm* A2v, 13, 113, 194v, 221; dokąd dużej moię Fráfunki trapić będą/ oycze dobrotliwy? *KochPs* 17, 151; *CzechEp* 271; *KochPhaen* 1; *WisznTr* 28, 29; *ArtKanc* D9, E4v, R16v; Oycze dobroci/ łalká niefkończona Twa/ niech mię lámá broni *GrabowSet* N2, E3v, F2, G3, K3v, L (17); *LatHar* 565, 567, 570; *SkarKaz* 44a; *CzahTr* B3v; *SzarzRyt* A4v, Bv.

»dom Ojca« = *kościół; domus Patris Vulg* (5): *OpecŻyw* 58, 73; *WujNT Ioann* 2/16; A w nowym teftámenie Syn Boży/ tenże kościół domem Oycá fwego názwał *SkarKaz* 453b, 42a.

»imię, znak, cecha, piątno Ojca« [*w tym: Boga Ojca* (3)] = *nomen Patris Vulg* (12:2:1:1): *OpecŻyw* 35v; *GrzegRóżn* E3v [2 r.]; Tákże y wżyfcy ci tu iefzcze pielgrzymuiący w ftáteczney wierze ná they zyemi przy Pánu fwoim pewni fą tey cechy Oycá Bárankowego/ iż iá pewnie fą nácechowáni *RejAp* 118; Tedy tego pewnie możemy być iści/ iż będziem nácechowani piątnem Bogá Oycá náłzego/ á będyem pewnie záwždy w tey fpołeczności tego nácechowanego ftdaká iego *RejAp* 119, 117, 117v [2 r.], 118, Ff4; *RejPos* 173, 342v; *KuczbKat* 385; *CzechRozm* 268v; *WujNT Apoc* 14/1, s. 872.

»w imię, imieniem Ojca« [*w tym: Boga Ojca* (2)] = *in nomine Patris Vulg, PolAnt* (101:6): *OpecŻyw* 65; *RejKup* i3; *Leop Ioann* 5/43; *BibRadz Ioann* 10/25; *BielKron* 467; *GrzegRóżn* C2; Abowiem ten krzeft Ianow mufiał w Imię fámego Oyczá być fprawowan/ ponieważ Siná fámego iuż krzczono. *SarnUzn* Fv; *RejAp* 117v; *RejPos* 16v, 63v; *CzechEp* 141, 284; *NiemObr* 101, 105; *WujNT Ioann* 5/43, 10/25. *Cf W modlitwach i formułach modlitewnych.*

»jeden, jedyny (jest) Ociec« [*w tym: Bog Ociec* (114)] = *unus (est) (Deus) (et) Pater Vulg, PolAnt, Modrz; idem Pater Modrz* [szyk 195:15] (170:40): *TarDuch* B6; (iákoż ieft Bogow wiele/ y Pánow wiele) wżákże nam ieden Bog óciec z ktorego wfyfthkie rzeczy/ y my w nim. *Leop* 1.Cor 8/6; *BibRadz Eph* 4/6; Kálwin też przeciw Gentilifowi piżąc/ powieđa iż iedyny ieft Bog Óciec/ od ktorego posłań ieft Kryftus. *GrzegRóżn* D, A, A2v, A4, A4v, B (123); *SarnUzn* F3, Gv, G3v, G7, H; *RejAp* 190v; *RejPos* 240; *BiałKat* 6, 21, 111v; *WujJudConf* 23v; *RejPosWstaw* [143²]v; *BudNT przedm* c5v; *CzechRozm* Av, 8v, 9v, 11, 53 (9); *ModrzBaz* [38]v, 56v [2 r.], 67; *SkarJedn* 281; Ludzki rodzaj nieiednáki/ ále duchowny wżytkim iednáki: bo iednego máią oycá Bogá/ á wżyfcy brácia fobie fą rodzeni *SkarŻyw* 206; *CzechEp* 41, 85, 102, 103, 129 (39); *CzechEpPORz* *v; *NiemObr* 100; *ReszPrz* 90; *LatHar* 373; *KołakSzczęśl* C4v; *WujNT Matth* 23/9, *Ioann* 8/41, 1.Cor 8/6, *Eph* 4/6; *PowodPr* 71; *SkarKazSej* 671b. *Cf W modlitwach i formułach modlitewnych, W pozdrowieniach i życzeniach.*

»jeden (a. jednostajny, a. jedyny) Bog (a. jedyne bostwo) z Ojcem, jednej (a. tejże) istności (a. istoty, a. natury) z Ojcem (a. jako Ociec), jeden (a. jedno, a. jedyny) z Ojcem, jed(y)ność (bostwa a. natury) (a. jedno bostwo) z Ojcem, jednoistotność (a. jedna istność, a. jed(y)noistotność) z Ojcem, jednoist(ot)ny z Ojcem (a. Ojcu)« [*przede wszystkim o Chrystusie, niekiedy o Duchu Św.*] [*w tym: z Bogiem Ojcem* (11)] [szyk zmienny] (36:19:21:9:8:3): *PatKaz II* 43; *KromRozm I* L4v; pan Kryftus będąc prawym Bogyem/ yedney iftności y władzey z Oycem/ zneyzmyerney miłości y miłofyerdzya przeciw rodząyowi ludzkyemu/ człowyczeńftwo ná fye przyyął *KromRozm II* b2v; *KromRozm III* C4v [2 r.], E3, O5; *Leop Ioann* 14 arg; *GrzegRóżn* K4v [2 r.], L4, M3; *SarnUzn* D6, E6v, F7, H2, H2v [2 r.], H4; *RejAp* 4v; A iż też Duch s. od tego też fpołecznego Bofthwá pochodzący/ Boftwo ono práwe/ z Oycem y s Synem iedyne/ wżytko rządzí á fprawuie ták ná niebie iáko y ná zyemi. *RejPos* 151,13 [2 r.], 73, 83v, 136, 140 (11); Chryftus tedy Syn Bogá Oycá/ nie ieft wtórym Bogiem po

Oycu: áni Duch S. trzećim: ále łam iednym Bogiem y ónym iednym z Oycem: iáko pímo powiáda. *BiałKat* 108v, c, 86 [2 r.], 181, 231; *RejZwierc* 11, 11v; *WujJud* 25; *WujJudConf* 23v; *CzechRozm* 12, 14; Syn Boży iełt iednoifotny Oycu Bog práwy *SkarŻyw* 57, 2, 278, 385 [2 r.], 392, 393 (9); *CzechEp* 140, 141, 146, 186; *NiemObr* 95, 100, 108, 133 [2 r.], 134; *ArtKanc* H16v; *WujNT* 306, 349 *marg*, 350, 365 [2 r.], 374 (15); *PowodPr* 40; Ale fie tego nikt domyslić nie mógł/ áby P. IEZVS był Synem rodzonym/ y iedney náтуры y rownego bołtwa z Oycem. *SkarKaz* 117a, 117a, 244a, 276a, 486a [5 r.], 548b [2 r.]. Cf *W przekładach i nawiązaniach do częściej powtarzanych wersetów Pisma Św.*

»krolestwo Ojca; dom Ojca, u Ojca« = *królestwo niebieskie; regnum (a. domus) Patris Vulg, PolAnt* (16;15:1): *PowUrb* +3; *OpecŻyw* 95v; *SeklKat* M, R3; *RejKupSekl* a8; *LubPs* 3v; *KrowObr* 46v, 122v; *Leop Matth* 26/29, *Ioann* 14/2; Tedy íprawiedliwi roziáśniá fie iáko łońce w Krolestwie oycá fwego *BibRadz Matth* 13/43, *Ioann* 14/2; *RejAp* 168v; *HistRzym* 122v; Słuchayże pilno iáki to iełt dom tego Oycá iego niebiełkiego/ á iákie to łá przybytki iego. *RejPos* 293v, 291v, 292, 292v, 293v, 294; *KuczKat* 95; *CzechRozm* 261; *ArtKanc* G14; *LatHar* 691; *WujNT Matth* 13/43, 26/29, *Ioann* 14/2; *SkarKaz* 549a, b [2 r.], 551a, 552b.

»Ociec ludzki« [= *ludzi*] (1): PANie przednieyłzy z wiekow/ Oycze ludzki: tobie Wízytko/ władzą przyznawa/ to co świat má w łobie *GrabowSet* E.

»Ociec (wszech a. wiecznej) lutości, litościwy (a. nalutościwszy)« [w tym: *Bog Ociec* (2)] [*szyk* 5:1] (4:2): *OpecŻyw* 132; Ciálem/ y dułzą łtekam: ledwe izem żywy/ Dokąd mię chcełz zápómnić/ oycze litościwy *KochPs* 9; PANie nád pány/ Oycze wízech lutości/ Do łtołu Syná twego/ w tey niłkości Idę *GrabowSet* O2v, O3, P3v, S4v.

»Ociec (jest) łaskawy (a. nalaskawszy), (wszelkiej) łaski« = *benignissimus Pater Modrz* [w tym: *Bog Ociec* (1)] [*szyk* 22:12] (31:3): *OpecŻyw* 16, 99, 103, 132, 139v, 142v, 163v; *RejPs* 167v; *SeklKat* N4, N4v, O; *LubPs* Xv; *KrowObr* 46v, 148v; *GrzegRóżn* B2, D, F3v; *KuczKat* 265; *CzechRozm* 113; miey przed oczymá Páná Bogá Oycá naláfkáwłze⁸⁰/ ktory prágnie zbáwienia twego *KarnNap* F; *ModrzBaz* [38]v; Miéy nas w obronie fwoiéy/ zdarz/ oycze łáfkáwy/ Teraznieyłzé náłzé íprawy. *KochPs* 178, 205; *KochPhaen* 1; *ArtKanc* H17v, L20v, T5v; RAcz być miłosierny/ profłzę/ mnie grzełznemu/ Oycze wízelkiew łáłki *GrabowSet* O4, Cv, E2, N2v, O3; *LatHar* 84; *SzarzRyt* D4.

»łono Ojca, n Ojca na łonie« [w tym: *Boga Ojca* (2)] (7:1): *PatKaz II* 47v; *TarDuch* D3; *SarnUzn* C7v, E8v [2 r.]; *LatHar* 584; *PowodPr* 27; Bo żaden áni Moyzełz/ áni Prorok Bogá nie widział/ mowi Ian Chrzćiciel/ iedno ten Syn ktory iełt ná łonie v Oycá. *SkarKaz* 488a.

»majestat, tron, stolica Ojca« [w tym: *Boga Ojca* (5)] (6:5:1): A což tho iełt zá tron Oycá twoiego náłz miły Pánie? *RejAp* 46v, 44, 46, 46v [2 r.]; *RejPos* 265v, 266, 305v; Pan tę łáłkę vczynił: iz y dżiś przed Máiełtatem Bogá Oycá przyczynia fye wedle człowieczeńłtwa zá námi *BiałKat* 161, 183v; *NiemObr* 127; Kto zwycięży; dam mu fiedzieć z łobą ná łtolicy moiey: iákom ia też zwyciężył/ y wsiádem z Oycem moim ná łtolicy iego [*sedi cum Patre meo in throno Eius*]. *WujNT Apoc* 3/21.

»Ociec niezmiernego (a. wyniosłego) majestatu« (3): *ArtKanc* T17v; Boże wízyłtkich wiernych/ profłzę cię Oycze wyniosłego máiełtatu/ rácz mię wípomoc miłościwie *LatHar* 19, 573.

»Ociec miłościwy (a. namiłościwszy)« [w tym: *Bog Ociec* (5)] [*szyk* 27:19] (46): *BierRaj* 18v, 19, 19v, 23v; *OpecŻyw* 32v, 143v; *RejPs* 132v; *SeklKat* D3v, O2v, V; *RejKupSekl* a4; *LubPs* Xv, gg4;

BibRadz I 5b marg; *SarnUzn* H4; *RejPos* 19v, 88v, 89, 96, 132v (20); *RejZwierc* 10v; *WujJudConf* 215v; *WerGośc* 207; A Bog Oćiec miłościwy/ w obietnicách śwych prawdziwy/ da rátunek nález mdłości *ArtKanc* L19v, 117, M2, N9v, R18; *LatHar* 92, 207, 591.

»Ociec (jest) miłosierny (a. (na)miłosierniejszy), miłosierdzia« [w tym: *Bog Ociec* (4)] = *Pater misericors (est) a. misericordiarum Vulg* [szyk 33:7] (28:12): przyjmymy tedi kłoby oycze nyepreczirpanego myłofyerdzia *BierRaj* 19; *OpecŻyw* 89, 132, 163v; *TarDuch* ktv; *SeklKat* N4v; *MurzHist* B2v; *KrowObr* 2v, 98, 203v; *GrzegRóżn* B2, D, F3v; *RejAp* 178v; A Pan twoy/ á ten iedyny fyn iego rokázue tobie/ ábyś ták był miłofierny iáko Bog Ociec twoy niebieski miłofierny ieft. *RejPos* 171, 169v [2 r.], 170v [2 r.], 171, 172v, Ooo2v; *BialKat* 213v; *RejZwierc* 10v [2 r.], 12; *BudNT przedm* d3v; *SkarJedn* 313; Miéy ná śwý pieczy/ oycze miłosierny/ Dźiedziectwo fwoie/ y wżytek lud wierny *KochPs* 39; *CzechEp* 284, 427; *LatHar* 84, 92, 653; *WujNT Luc* 6/36, 2. *Cor* 1/3; *SkarKaz* 278a, b; *SzarzRyt* B2v [2 r.].

»miły (a. namil(ej)szy) Ociec« [w tym: *Bog Ociec* (3)] [szyk 34:30] (64): *BierRaj* 17v; *OpecŻyw* 23, 32, 35v, [80]v, 81v (33); Day to moy miły otcze aby moi zwolennici byli doskonali w nauce y w cirpieniu *WróbŻółt* E6v, E7v, H8v, I; *RejKup* i3; *KrowObr* A3v, 215v; *RejPos* 128, Ooo2v; *GrzegŚm* 51, 55; *KuczbKat* 360 [2 r.]; *WujJud* 76v; *KarnNap* D3, F; *NiemObr* 100; *WerGośc* 209; Zbaw na złego wżelkiego Oycze nález namileyży *ArtKanc* M15, B20, P2, T10v; *LatHar* 209, 522, 593, 692, 728; *SiebRozmyśl* Ev; *SkarKaz* 551a, b.

»moc Ojca; Ociec mocny (a. namoeniejszy)« [w tym: *Boga Ojca* (2), *Bog Ociec* (1)] (8;2): *RejPos* 100; *CzechRozm* 230; *Athánazyus* [...] wielgi on S. ták mowi/ z mocy oycá y fyná pochodzi Duch S. moc łamę boftwá máiący. *SkarJedn* 278; *SkarŻyw* 393; *CzechEp* 199; Ten [*Pan Kryst*] máiąc Bogá Oycá mocnego ná niebie/ Wybrał mátkę ná świećie vbożuchną łobie *ArtKanc* B10, T10; *WujNT* 323, 350, 365.

»Ociec możny« (2): Przeto/ przed twym okiem/ padáiąc/ ferdecźnie Prośilem/ o lutość/ Oycze możny wiecźnie *GrabowSet* O2, P3.

»na(j)wyższy Ociec« [w tym: *Bog Ociec* (4)] [szyk 7:3] (10): *TarDuch* D3; *LubPs* S5v; ieden ieft łam prawdziwy Bog nawyżży Oćiec/ z ktorego wżytek *GrzegRóżn* C4v, G2; *SarnUzn* H3v, H4v; *NiemObr* 100, 124; *LatHar* 293, 300.

»Ociec niebieski, z nieba, w niebiesiech, na niebie« [w tym: *Bog Ociec* (249)] = *Pater caelestis PolAnt, Modrz, Vulg; Pater de caelo Vulg* [szyk 517:13] (522:5:2:1): *PowUrb* +v, +2 [2 r.], +3 [2 r.]; *OpecŻyw* 15, 33, 33v, 35v, 48v (27); *PatKaz II* 21v, 22v, 39v, 43 [2 r.], 51 (9); *WróbŻółt* S6v, gg8; *SeklWyzn* ktv, 2, e4v; *SeklKat* C3v [2 r.], C4, E3, M, R3 (10); *RejKupSekl* a4, a4v [2 r.], a5, a8; *MurzNT* A4 [2 r.], 18v, *Matth* 6/26, 15/13; *LubPs* Bv, H3, Tv, X3, Z3v; *GroicPorz* cc3; *SeklPieś* 6v; *KrowObr* 10, 11v, 12v, 40v, 42v (25); *Leop Luc* 11/13; *BibRadz* *4v, *Matth* 6/14, II 52b marg; *BielKron* 19, 215, 224v, 464v; *GrzegRóżn* N4v; *LeovPrzep* F4; *RejAp* 8v, 165, 178v marg, Dd3v; Oćiec niebieski niepotrzebuie náleznych bogactw/ bo on nádewżyfłki ieft bogáty á bárzo dobry. *HistRzym* 6, 50, 51, 84, 87 (9); *RejPos* A6, 2, 2v, 11v, 14 (253); *BialKat* 213v; *KuczbKat* 275, 385; *RejZwierc* A5, 10v, 11, 178v [3 r.], 197v, 199, Bbb; *WujJud* 19; *WujJudConf* 83, 215v; *RejPosWstaw* 21v, 22; wiele świádeftw mamy że Chryftus ieft fynem prawdziwym Bogá żywego/ ábyfmy w tey wierze łtali

byli. O ktorey Bog oćiec z niebá/ ludzi wiele/ á ná ošťátek y czárći/ ná došťáteczne ťwiádeťstwo dály. *BiałKaz* G3, G4; *CzechRozm* A7v, 33, 57, 175v, 203 (15); *ModrzBaz* 10, [38]v [2 r.], 56v, 59, 66 (10); *MWilkHist* H4; *CzechEp* 18, 20, 53, 117, 124 (9); *CzechEpPORz* *2v, **3v; *NiemObr* 4, 5, 10, 46, 72 (20); *KlonŻal* C3v; *ReszList* 146; *WerGość* 208; *ArtKanc* B6, B11, E8, E12v, E20 (16); *LatHar* 37, 71, 97, 99, 304 (15); *KoľakSzczęśl* B2v [3 r.]; *WujNT Matth* 5/49, 6/14, 26, 32, 15/13 (9) *SiebRozmyśl* B3, Ev, E2, E3, H2 (8); *SkarKaz* 43b, 117a [3 r.], 118a, 155b, 275a, 278b (11); *CzahTr* L3v. Cf *W modlitwach i formułach modlitewnych, W przekładach i nawiązaniach do części powtarzanych wersetów Pisma Św.*

»niestworzony Ociec« [w tym: *Bog Ociec* (1)] [szyk 2:1] (3): *BiałKat* 8v; Nieftworzony Oćiec: o czym y łami nieprzyaćiele Troyce S. nigdy nie wąpili. *LatHar* 377, 371.

»nieśmiertelny Ociec« [w tym: *Bog Ociec* (1)] [szyk 2:1] (3): yako w nyebye cryťtus myal oczcza nyeľzmyertelnego, tak y na zyemy myal matką kozdego naruľchenya nyemayącą *PatKaz I* 10v; *SkarŻyw* 70; *CzechEp* 269.

»niezmierny Ociec« (2): Niezmierny Oćiec/ niezmierny Syn/ niezmierny Duch S. *LatHar* 371, 377.

»pierwszy Ociec« (2): Cześć ku nim [rodzicom] powinna te⁶⁰ w łobie nie zámyka/ ábyľmy ich pytáć/ ábo z ich wolą poczynać winni/ gdy co Pan Bog pierwľzy oćiec rofkázuie/ ábo zbáwienie náľze potrzebuie. *SkarKaz* 43b, 43b.

»Ociec powszechny« (1): fyn wľzytko czynił z mocy Bożey/ wedle vpodobánia oycá powľzechnego/ iáko prorocy opowiedáli. *CzechEp* 196.

»Ociec prawdy« (1): Bo [leż] walczy y przeciwko przyrodzeniu/ ktore wľzytkie rzeczy ták iáko fię ktora w łobie ma/ rodzi: y przeciwko Bogu łámemu/ ktory ieľt Oycem prawdy [contra ... veritatis patrem]/ ták iáko Dijabeľ ieľt oycem kłámłtwá. *ModrzBaz* 60.

»prawdziwy, prawy Ociec« [w tym: *Bog Ociec* (38)] [szyk 35:11] (44:2): *GrzegRóżn* A2v, E3v [3 r.], E4, E4v [2 r.], Fv, F3 (26); *SarnUzn* F3, G5; *GrzegŚm* 29; *BiałKaz* G; *CzechRozm* 20, 65, 146v [2 r.]; Bog oćiec náľz prawdziwy ieľt/ y nic proźno y dáremnie nie mowi y nie czyni *CzechEp* 297, 103, 130, 180, 269, 270 (9); *ArtKanc* 118; Ale ty Pánie/ [...] Opuść gniew: [...] Oddal fráfunki/ á bądź nam łáľkáwym Y Oycem práwym. *ZawJeľt* 10; *KlonKr* C4v.

»na prawicy (a. prawicę) Ojca, u Ojca« [w tym: *u Boga Ojca* (32)] [o zaszczytnym miejscu] (52:16): thamoć wydział nyebo otworzone. y pana ieľuła. łto yáczyego. naprawyczy boga oczczyą [!] *PowUrb* +3v, +3; W ten czas Iezus miły/ [...] wľtápił/ w náwyľfá chwále na prawicę boga oyttza. *OpecŻyw* 174v; *WróbŻoľt* P5, P5v, X; *RejPs* 164v, Ff5v; *SeklWyzn* Bv; *SeklKat* B4v; *KrowObr* 10, 50, 114, 167v, 181; *BibRadz* *7; *RejAp* 46v; *HistRzym* 102; *RejPos* 24v, 40 [2 r.], 78, 78v, 88v [2 r.] (18); *KuczbKat* 55; *RejZwierc* 197v; *WujJud* 177; *RejPosRozpr* b4; *RejPosWstaw* [143³]v; *SkarŻyw* 125; *ReszPrz* 85; PRzez tve łwięte w Niebo wľtápienie/ Boży Synu ráczyľz nam dáć błogosłáwienie/ ná prawicj v Oycá łwego/ bądź przczyńcá ludu twego *ArtKanc* H2, G13v, G17, M10v, N19v; *LatHar* 281, 605; *SiebRozmyśl* E3; *SkarKaz* 242a, b, 243a, 245b, Ooooo, b. Cf *W modlitwach i formułach modlitewnych.*

»Ociec (przed)wieczny, wiekuisty, bez wieku, bez czasu, wszech wieków; Ojca wieczność« [w tym: *Bog Ociec* (6)] [szyk 27:8] (29:2:1:1:1;1): *PowUrb* +v, +2; Iżes grzechu niemiál/ dowodzi ij téż dokazuie tego oytta twego wiecznoftz/ matuchny twey milé wielká fwiátoftz ij czyftoftz/ ij twoia niewinnoftz. *OpecŻyw* 23, 151; O dzywna rzecz yfch mądrofzcz bofka oczyecz wfzech vyekow ktorego kroleftwo koncza nyema ten fyą ftał (poth czałem) fynem panyenfkym *PatKaz II* 49; *LubPs* Z3v; *KrowObr* 46v; *GrzegRóżn* N3; *RejAp* 118; *RejPos* Ooo2; *KuczbKat* 75; *WujJudConf* 242v; *SkarJedn* 315; *CzechEp* 255, 256; *KlonŻal* B4v; *ArtKanc* A19v, B2v, D18, F6v, I5v (11); Tobie OYcu wiekuiftemu/ wfzyftek ziemfki okrąg cześć oddawa. *LatHar* 572, 371, 378; *PowodPr* 34. Cf *W moditwach formułach modlitewnych*.

»Ojcu, z Ojcem rowny (a. rowien, a, społrowny); rowność z Ojcem; rowna się z Ojcem« [w tym: *Bogu Ojcu* (30), z *Bogiem Ojcem* (1)] [przede wszystkim o Chrystusie, niekiedy o Duchu Św.] [szyk 38:28] (57:4;4;1): *SeklKat* O2v, P, P3; *KromRozm II* q4v; *SarnUzn* F7; *RejAp* 4, Ff, Ff4; *BiałKat* 118v; *KuczbKat* a2; Lecż Dámáfus przeciw Kácerftwu Arryánfkiemu/ około Boftwá y rowności Syná Bożego z Oycem/ ktore ná ten czás nawięcey płużyło/ to Symbolum złożył *WujJud* 24; *WujJudConf* 23; *RejPosWstaw* [21³], [21³]v; Pierwfzy á głównieyfzy ieft artykuł błędow Greckich/ zle o Duchu ś. rozumienie/ á wwołczenie fynowfkiey z oycem w pochodzeniu Duchá S. rowności. *SkarJedn* 342; *CzechEp* 178, 218, 219, 224 [2 r.], 225 [4 r.] (17); *ArtKanc* A11v, A19v, H15; NAmiłościernieyfzy y nałáfkwfzy duż ludzkich poćielzycielu/ Duchu S. Boże prawdziwy/ Oycu y Synowi we wfzyftkim rowny/ [...] tobie cześć y chwałę powinny teraz oddáię *LatHar* 32, 374; *WujNT przedm* 6, s. 121, 132, 320 marg, 323 (26); *SiebRozmyśl* E3v; *SkarKaz* 275a; *SkarKazSej* 699b.

»Ojcu, z Ojcem społistny; Ojcu, z Ojcem społwieczny; spolniebytny Ojcowi; społistność, społeczność z Ojcem« [w tym: *Bogu Ojcu* (15), z *Bogiem Ojcem* (3)] [szyk 11:22] (20:5;3:2;1:1:1): A iako fpolniebytny ieft Oycowi/ fpolną z nim náturę máiąc/ ták y nam fpolniebytny ieft/ ftawfzy fię wczeftnikiem nátury náfzey *GrzegRóżn* K4v; *WujJudConf* 23; *RejPosWstaw* [21³]; *SkarŻyw* 497; *CzechEp* 150, 216, 218, 219, 224 [2 r.] (19); o Boftwie páná Chriftufowym dobrze rozumiemy/ y o fpoleczności fyná z oycem/ włafnie/ y przyftoynie wyznawamy. *NiemObr* 163; *ReszPrz* 10; Wierzę w iednego Bogá/ Oycá wfzechmogácego/ [...] Y w iednego Páná náfzego IEzu Chryftufá/ [...] fpoliftnego Oycu *LatHar* 90; *WujNT* 323 [2 r.], 365 [2 r.], 753 marg [2 r.], Xxxxx4.

»Ociec sprawiedliwy« = *Pater iustus Vulg* (5): *BierRaj* 17v; Przeto oytcze fprawiedliwy/ gdyżes tak fkázál/ abych owfłeki vkrzyżowán/ bądżze wolá twoiá. *OpecŻyw* 102v; *KrowObr* 212v; *LatHar* 591; *WujNT Ioann* 17/25.

»Syn Ojca, u Ojca« [w tym: *Boga Ojca* (18)] [o Chrystusie] [szyk 25:4] (28:1): *PatKaz II* 31, 74, 75, 80; *GrzegRóżn* D2; *RejAp* 118; Wiemy téż dobrodzyeyftwá fyná Bogá Oycá/ iż gdychmy to byli wfzytko ftráćili/ on przez frogość męki fwoiey to nam wfzytko v Bogá Oycá fwego przeiednáć raczył *RejPos* 142v, 37v, 40v, 188v, 198; *BiałKat* a4, d2, 108v; Pan náfz Iezus Kryftus ieft prawdziwy Bog/ iednorodny y fpolwieczny fyn Bogá Oycá. *RejPosWstaw* [21³]v; *BiałKaz* G [2 r.]; *CzechRozm* 26v, 61; *CzechEp* 19; *ArtKanc* I5v, N19; *LatHar* 300, 527, 573; *WujNT* 67, 299; *PowodPr* 34; *SkarKaz* 275a.

»syn (a. synaczek, a. synowie) Ojca, Bogu Ojcu« [w tym: *Boga Ojca* (11)] [o wiernych] = *filius* (a. *fili*) *Patris PolAnt, Vulg, Modrz* [szyk 21:4] (21:4): *LubPs* S5v; *BibRadz Matth* 5/45; *GrzegRóżn*

B2v; [Chrystus] wczynił nas s fynow przeklętych wdzięcznymi fyny Bogu Oycu śwemu/ á bráćífzki łobie. *RejPos* 142v, 3v, 4, 30, 33, 34 (14); *BudNT Matth* 5/45; *ModrzBaz* [38]v, 67v; *CzechEp* 17, 20, 281; *KołakSzczęśl* C4v; *WujNT Matth* 5/46[45].

»Ociec światłości« (3): *Leop Iac* 3/15; *BiałKat* a4; Wfzelki datek dobry/ y wfzelki dar dofkonały/ z wyfocza ieft/ sfłępujący od Oycá światłości [a *Patre iuminum*]/ v ktorego nie máfz odmiány *WujNT Iac* 1/17.

»Ociec święty, niezmiernej świętobliwości« = *Pater sanctus PolAnt, Vulg* [szyk 10:7] (16:1): *BierRaj* 17v, 22v, 23.; *KrowObr* 88, 212v; *RejPos* 40v, 59v, 187v, Ooo2v; *BudNT Ioann* 17/11; *CzechEp* 242; Oycze Święty vsłyfz z Niebá/ ześlífz go nam z miłości od siebie. Duchá Świętego *ArtKanc* H17v; O Oycze niezmiernej świętobliwości/ [...] rácz ferce moię fplugáwione grzechámi oczyścić *LatHar* 13, 271, 591, 592; *WujNT Ioann* 17/11.

»wielebny Ociec« (1): A thu fie dopirko rozmył/ iáko fie máfz w tym rofkochác/ iefliżeś ieft fynaczek tego wielebnego Oycá śwego *RejPos* 85.

»własny Ociec« [szyk 6:1] (7): Iáko on tedy włáfnym fynem Bożym ieft: ták teź włáfnym Oycem iego ieft Bog óciec. A włáfnym ieft Oycem nie tylko one⁸⁰ lámego: ále teź y náfzym/ chociafmy my fá przyfłpofobionymi. *CzechRozm* 61, 60, 61 [2 r.], 159v; *WujNT* 4.

»wola Ojca, u Ojca« [w tym: *Boga Ojca* (55)] = *voluntas Patris Vulg, PolAnt; voluntas ante Patrem Vulg* [szyk 139:2] (140:1): *OpecŻyw* 51, 71, [80]v, 82, 88v; *SeklKat* Rv, Z3; Dla tego ya ná Swiat ftąpił Iż był barzo Człek wyftąpił Od woley Ojczya moyego *RejKup* cc2v, ee3v; *KromRozm I* L2v; *LubPs* Z3v; *KrowObr* 42v [3 r.], 43, 60v, 237, Ss; Thákci nie ieft tá wola v oycá wáfłego ktory iefth ná Niebie/ áby miał zginác y ieden z otho tych máluczkich. *Leop Matth* 18/14, *Gal* 1/4; *BibRadz* 52b marg; *GrzegRóżn* O2; *RejAp* 1v, 4; *RejPos* 2, 19v, 26v, 31v, 37v (71); *GrzegŚm* 6; *BudNT Ioann* 5/31, 6/39; *CzechRozm* 28v, 33, 53, 112v, 190v (19); *CzechEp* 18, 53, 124, 199; *NiemObr* 113, 118; *ArtKanc* A10 [2 r.]; *WujNT Matth* 7/21, 12/50, s. 136 [2 r.], 321 marg, *Ioann* 6/39 (10); *SiebRozmyśl* H2; O mądrości nawyżłza Pánie IEZV Chryfte/ pořadz fię w kościele ferca mego/ á fprawuy w nim wolą Oycá twego/ to ieft/ zbáwienie moje *SkarKaz* 45b, 246b, 548b; *CzahTr* L3v. Cf *W przekładach i nawiązaniach do częścię powtarzanych wersetów Pisma Św.*

»Ociec wszechmogący, wszechmocny; wszechmoeność Ojca« [w tym: *Bog Ociec* (53), *Boga Ojca* (1)] [szyk 87:13] (85:14;1): *BierRaj* 16, 22; *OpecŻyw* 35, 89, 89v, 100v, 104 [2 r.]; *TarDuch* D3 [2 r.]; *SeklWyzn* Bv; *SeklKat* B4v, C4, Ov; *LubPs* L3; *KrowObr* 161 v; *RejAp* 14, *RejPos* 19v, 21, 63, 87v, 88v [2 r.] (25); *BiałKat* 8v, 73v; *KuczbKat* 145; *CzechRozm* A8v, 195 [2 r.], 202v; *SkarŻyw* 70, 147; Stráchayże fię bálwánow: pogardz obrázami: czci Bogá oycá wfzechmogące⁸⁰ y Iezufá Chriftufá fyná ie⁸⁰. *CzechEp* 85; Ale to tylko zgodnie wfzyfcy piárze y ftárego y nowego Teftámentu twierdzą/ wfzechmocność nam w tym Bogá Oycá przed oczy wyftáwiáiąc/ iż on sám z niźczęgo wfzytko to ftworzył lámym fłowem/ to ieft rofkazániem ábo chcenim *CzechEp* 278, 85, 190, 199, 213, 214 (10); *ArtKanc* A11, D8, M10v, N9v, O17, T6v; O Záprawdę to godna y przyftoyna/ fłufzna y zbáwienna rzecz ieft/ ábyfmy tobie záfwdy y wfzędý dzięki czynili/ Pánie święty/ Oycze wfzechmocny/ wieczny Boże/ przez Chryftufá Páná náfzego. *LatHar* 94, 37, 38, 86, 101 (12); *SiebRozmyśl* M. Cf *W modlitwach i formułach modlitewnych.*

Zestawienie: »(Pan) Bog Ociec« = *Deus Pater Murm, Vulg, PolAnt, Modrz* [szyk 2052:27] (2079): *BierRaj* 23v; *PowUrb* +2; *OpecŻyw* 1, 2v, 9 [2 r.], 9v [3 r.], 21v (63); *OpecŻywSandR* n1b 5; *PatKaz I* 6v; *PatKaz II* 25v, 26v, 28v, 30, 37v (22); *PatKaz III* 88, 108v; *Murm* 1; *TarDuch* C6; *WróbŻołt* B6v, C4, Gv, G2, H8v (19); *RejPs* 29v, 30v, 70v, 81, 102 (8); *LibMal* 1554/188v, 189v [3 r.]; *SeklWyzn* 64, t4; *SeklKat* L3, M3v, N3v, O2, O2v [4 r.] (19); Bo Bog ocziec te palacze Tym zgotował kto kolacze *RejKup* o8, n6v, o6, p2, S, y8v; *KromRozm I* F3v; *MurzHist* F; *MurzNT* 126; *KromRozm II* b2v [2 r.], b4v, p2v; *KromRozm III* Bv, E8, H2; *Diar* 70; *MrowPieś* A4v; *LubPs* E4v, Lv *marg*, T5 *marg*, Z2 [2 r.], Z2v, Z3v; *SeklPieś* 6v; ieśliby nas dziewiśtwo ciełefne z Bogiem oycem poiednać mogło y odrodzić/ tedyby było niepotrzeba Iezu Kryftá Syná Bożego *KrowObr* 139v, 46v [2 r.], 48v, 49v, 51v [3 r.], 52v (45); *Leop Ps* 29 *arg*, *Is* 42 *arg*, *Ioann* 6/27; *BibRadz* *6v, *7, I 376a *marg*, II 120c *marg*, 1.*Petr* 1/2, 2.*Petr* 1/17; Ná tym też Synodzye [...] był Mikołay biśkup Mireńłki/ ktory dał w gębę Arryufowi/ gdy powiedział Oycá Bogá nád fynem być ftárfzym *BielKron* 155v, 132v, 139, 164v, 215; *GrzegRóżn* Bv, B2, B3 [5 r.], B3v [2 r.], B4 [3 r.] (53); *OrzQuin* Nv, Z2v; *SarnUzn* D4v [2 r.], G3v; *RejAp* AA8v, 7v, 8, 8v, 9 (27); *HistRzym* 87; A iż bełpiecznie iuz możelz záwołác do Bogá oycá fwego/ iáko włafny fynaczek iego/ w káżdym wciśnieniu swoim. *RejPos* 110v, A6, 2v, 3, 4 [2 r.], 5 (317); *BialKat* b2v, 21, 146, 211, 303v (9); *GrzegŚm* 48; *KuczbKat* 10, 15 [2 r.], 380; *RejZwierc* 197; *WujJud* 38, 57v, 59, 94, 100v (13); *WujJudConf* 57v, 68v, 183; *RejPosWstaw* [21³]v [4 r.], 41v; *BialKaz* E3 [2 r.], G3, G3v; *BudNT* 2.*Petr* 1/17, *Iudae* 1; *CzechRozm* A2v, 2, 5v, 6v, 9 [2 r.] (58); *KarnNap* C2v, E2; Zpokorá tedy mieymy w vcźciwości Oycá náłzego Bogá. *ModrzBaz* 143v, 143; *SkarŻyw* 510; *CzechEp* *2, 18, 26, 32, 62 (131); *NiemObr* 4, 9, 105, 106 [3 r.], 108 (20); Bog Oćiec fyná fwego dał/ áby był głowá náde włyżftkim kościołem/ ktory iełt ciáłem iego. *ReszPrz* 9, 77, 79 [2 r.], 82, 83 [2 r.] (9); *ReszHoz* 122 [2 r.]; *WerGośc* 208, 210, 268; *ArtKanc* A3v, B18, C7, D10, D17 (21); *LatHar* 19, 195 [3 r.], 224, 293, 296 (9); *KolakSzczęśł* B; *WujNT* 92, 320 *marg*, 324, *Ioann* 6/27, s. 329 (25); *SiebRozmyśł* B3, H3v, H4, K [2 r.], Kv, K2; *PowodPr* 33; *SkarKaz* 117b, 118a [2 r.], 158b, 280a. Cf *W modlitwach i formułach modlitewnych, W pozdrowieniach i życzeniach, W przekładach i nawiązaniach do części powtarzanych wersetów Pisma Św., Zwroty, Wyrażenia, Szeregi.*

Szeregi: »(nie, ani, i) Bog, (i, a, ani, abo, nie) Ociec« = *Deus et Pater Vulg, PolAnt* [szyk 168:54] (222): *BierRaj* 18v; *OpecŻyw* 32v; *SeklKat* N4; *KromRozm II* r3v; *KromRozm III* H6v; *KrowObr* A3v, C, 2v [2 r.], 62v, 98 (9); *Leop* 1.*Cor* 15/24, *Gal* 1/4, *Iac* 3/9, 1.*Thess* 1/3, YY4v; áby nam Bog á Oćiec náłz/ ktory iełt prawdziwy/ ony obfite bogáctwá łálki fwey ktore nám był obiecał/ podał *BibRadz* *6v, *2v, *7 [2 r.], 1.*Cor* 15/24, 2.*Cor* 11/31, *Eph* 4/6, 1.*Thess* 1/3, 1.*Petr* 1/3; *BielKron* 224v [2 r.]; *GrzegRóżn* B2v, Cv, C3v, C4v, G2v (11); *SarnUzn* Gv; *RejAp* 6; ábyś nikogo nie wzywał Oicem áni Bogiem/ áni żadnym wśpomozycielem łobie/ iedno Oycá fwego niebiełskiego. *RejPos* 190, 19v, 89, 94, 96, 133 (18); *BialKat* 6; *GrzegŚm* 42; *KuczbKat* 300, 435; Prawdziwe/ łczyre/ á nie pomázáne nabożeńftwo v Bogá y Oycá to iełt/ [...] záchowác fámeo fiebie [n]iepokalanem od fwiátá. *RejPosWstaw* [143⁴], [143²]v; *BudNT* *przedm* b7, 1.*Thess* 3/11, 13; *CzechRozm* A2v, 3v, 9v [2 r.], 10 [5 r.], 11v (43); *SkarJedn* 281, 313 [2 r.]; *SkarŻyw* 125; *CzechEp* 34, 86, 180, 214, 240 (21); *CzechEpP*Orz *v; *NiemObr* 4, 86, 100, 104 [2 r.], 106 (11); *WerGośc* 207; *ArtKanc* E20v, G12v, G13v, H17v, M10v, T10v; Tu flawic Oycze/ tám cię chwalic wiecznie/ Day Boze swięty/ day

profzę 1erdecznie *GrabowSet* I, Gv, N2v, P3v, S4, X2v; *LatHar* 19 [2 r.], 84, 354, 461, 591; *WujNT* 386, *Rom* 15/6, s. 576 *marg*, 1.*Cor* 15/24, 2.*Cor* 1/3 [2 r.] (25); *SkarKaz* 43b; *SkarKazSej* 671b. *Cf W modlitwach i formułach modlitewnych, W przekładach i nawiązaniach do części powtarzanych wersetów Pisma Św. [Ponadto w połączeniach szeregowych 14 r.]*

»Ociec a (i) dobrodziej« (4): Gdyż nie dożyć ná tym rzec wierzę w Bogá/ á nie miłowác go iáko oycá á dobrodzieiá/ áni czynić dożyć wolej iego/ tedy tho vmie y żyd y dyabeł. *RejPos* 307, 116, 219; *SkarŻyw* 2. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»(także) Ociec, (i, a, jako) Duch Św.« [*w tym: Bog Ociec (27)*] [*szyk 120:1*] (121): *KrowObr* 146v, 219 [2 r.]; *GrzegRóżn* Kv; *SarnUzn* B7, D2v; Pan Iezus Kriřtus ieřt iedyny á prawdziwy Bog z Oycem řwoim miłym y z Duchem řwiętyym *RejAp* 197, BB5v, 4v, 86; *RejPos* 3v, 30, 34v [2 r.], 58v, 73 [2 r.] (35); *BiałKat* 231; *RejZwierc* 11v [2 r.]; *RejPosWstaw* 111; tákże duch řwięty ieřt Bog iáko óciec *CzechRozm* 13v, 13v [2 r.]; *SkarŻyw* 2, 4, 320, 385 [2 r.], 392, 497; *CzechEp* 145; *ArtKanc* A12, C4, E4v, H16v; *LatHar* 352, 484, 548; *WujNT* 471, 576, 723; *PowodPr* 40; *SkarKaz* 161a, 244a, 276a; *PaxLiz* E2; [Zato tobie dziękuujemy/ Chriřce [!] zPanny porodzony/ Zwoycem y teř zDuchem řwiętim. *Krofej* C2]. *Cf W modlitwach i formułach modlitewnych, W pozdrowieniach i życzeniach.*

»matka, Ociec« [*w odniesieniu do Chrystusa*] [*szyk 7:3*] (10): *OpecŻyw* 7; *PatKaz* I 10v; to řluffálo dla bořkyey řzlachethnořczy bo yaky wnyebye oczyecz podluk bořthwa taka matka na zyemy podluk czlólouyeczeńřta [!] *PatKaz* III 108; *KrowObr* 180v; *SkarJedn* 315; *SkarŻyw* 1; *NiemObr* 142; Oycá máiác w niebie/ tu mátkę ná źiemie/ Władnie po wřzem řwiećie to nadrořřze Dziećię *ArtKanc* B12; *WujNT* 310, 431.

»Ociec, matka« [*w odniesieniu do wiernych*] [*w tym: Bog Ociec (1)*] [*szyk 5:1*] (6): *KromRozm* I F4 [2 r.]; *KromRozm* III F5, Q2v; *Auguřtyn* ř. [...] piřze: [...] trzymayćie řie wřzyřcy iednořtáynie Bogá Oycá/ y mátki kořćiołá *WujJud* 189; *SkarJedn* 4.

»mistrz i Ociec« (2): Tymře řpořobem ieden ieřt práwy Miřtrř y Oćiec nář: áczkolwiek y drudzy ná źiemie řá teř oycámi y miřtrřámi nářzými. *WujNT* 164, 164 *marg*.

»Ociec i mistrz« [*w odniesieniu do Boga Ojca i do Chrystusa*] (1): Lecř řynowie Boży máiác iednego Oycá w niebie/ y iednego miřtrřá páná Chriřtuřá: nie řkád ináđ iedno ze řłowá Bořego (to ieřt z piřmá ř.) wřzyřkiego wćzyć y dowiádować řię máię. *NiemObr* 82.

»Ociec i obrońca« (2): Tobie nowá pieřń zácznę/ o mój boże wieczny. Wyznam ćię w obietnicach twoich nie omyřnym/ Wyznam ćię oycem řirót/ y obrońcá řilnym. *KochPs* 103; *Phil* S4. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»Ociec, (i) odkupiciel« = *Pater, Redemptor* *PolAnt* (2): Ty Pánie ieřteř Oćiec nář/ y Odkupiciel nář. *BiałKat* 6; *BudBib* Is 63/16.

»Ociec, (i, a) Pan« [*w tym: Bog Ociec (2)*] = *Pater, Dominus* *PolAnt, Vulg* [*szyk 21:20*] (41): *BierRaj* 22v, 23; *OpecŻyw* 16; *MurzHist* B2v; *MurzNT* *Matth* 11/25, *Luc* 10/21; on nas [...] záváđy miłořćiwie wyřłuchác raczy/ iáko Pan á Ociec nářz dobrotliwy. *LubPs* X3; *KrowObr* 203v; *Leop* BBB3; *BibRadz* *Eccli* 51/14; *RejPos* 144 [2 r.], 180, 183, 184v, 287 (9); *CzechRozm* 9v, 197 [2 r.], 197v; *KlonŻal* C3v; PAnie nářz řtudnico dobroći/ Oycze nie rodzony/ od ćiebie wřze dobre pochodzi *ArtKanc* B14, N9v, Q20v, R18; *GrabowSet* Cv, O2v, S4, X3v; *LatHar* 271, 282; *WujNT*

Matth 11/25, Luc 10/21; SkarKaz 43b; CzahTr B3v. Cf W modlitwach i formułach modlitewnych. [Ponadto w połączeniach szeregowych 12 r.]

»(nie) Ociec, (a, i, abo, ale, jako) (Pan) (Jezu(s)) Krystus (*a. Chryst(us)*); Pan Krystus z Ojcem« [*w tym: Bog Ociec (27)*] = *Pater et Dominus Iesus Christus Vulg, PolAnt [szyk 65:17] (81;1): Leop Gal 1/1, 1.Thess 1/1; BibRadz 1.Thess 1/1; A Kryftus z gołą nie rzeczón ieft Bogiem iáko Oćiec/ ále Synem Bożym/ abowiem z Bogá vrodzony ieft GrzegRóżn Lv, D4, E2, E2v, E3, E4v (15); SarnUzn A4v, F5; RejAp 97, Ff4; BiałKat 178v; BiałKaz Ev; Ian nie o Bogu Oycu/ ále o Chrifćušie w liście fwoim piŕze CzechRozm 147, 198v, 202v [2 r.], 203, 268v; CzechEp 21, 85, 130, 170, 176 (9); NiemObr 10, 102, 111; ArtKanc H16; Bog Oćiec y Pan Chriftus iedno fą. WujNT Ioann 14 arg, przedm 6, s. 403, Gal 1/1, 1.Thess 1/1, 2.Thess 1/1, s. 720 marg. Cf W modlitwach i formułach modlitewnych, W pozdrowieniach i życzeniach, W przekładach i nawiązaniach do części powtarzanych wersetów Pisma Św.*

»Ociec i pasterz« (1): á wźdi Pan ieft oycem y páfterzem nędznych nas owieczek fwoich. *LubPs X2 marg.*

»Ociec i sędzia« (2): Raduycie fie przed oblicznością iego [...] który ieft otciec [!] firoth y fędzia wdow [*patris orphanorum et iudicis viduamm*]. *WróbŻołt 67/6; SarnUzn D6v.*

»Słowo z Ojcem, Słowo i Bog Ociec« (1:1): Syn Boży fłowo z Ojcem wieczne/ czáfu niemaiace [!] chciał fię ták ftác iáko my człowiekiem *SkarŻyw 383; CzechEp 198. [Ponadto w szeregu: »Ociec, Słowo, Duch Św.« 12 r.]*

»sprawca i Ociec« (2): oni [*prorocy*] wychwaláli Bogá fprawcę y Oycá wŕzytkiego: y opowiedáli to/ iz on miał poľác Chriftuľá fyná fwoiego. *CzechEp 237, 237.*

»Ociec, (a, i) Stworzyciel; Ociec i twórca« [*w tym: Bog Ociec (10)*] [*szyk 33:7*] (39:1): *RejPs 121, 217; KrowObr 46v; RejPos 172v, 190; BiałKat 16; KuczbKat 20, 265; WujJud 76v; CzechRozm 1, 10, 146v, 202v; iz to imię Bog/ y z názwiľkiem y z fłutkiem y właľnie y oľobliwie ľámemu Bogu oycu wŕzech rzeczy ftworzycielowi fłůży CzechEp 240, 199, 236, 237, 238, 273, 284; STworzycielu wŕzechmogący/ Boże Oycze żądáiący/ rácz nas grzeľsnych wŕsłuchác ArtKanc I4v, L2; A žeby w nas przymioty fwoie wmalował/ Siebie Ojcem y twórcą/ nas fyny miánował. *ZawJeft 32. Cf W modlitwach i formułach modlitewnych. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]**

»(ani, nie, i, tak) Ociec, (i, a, ani, ale, abo, jako, jedno, nie) Syn; Ociec z Synem« [*w tym: Bog Ociec (54)*] = *Filius et Pater Vulg [szyk 311:79] (364;26): OpecŻyw 177v; PatKaz III 114v; SeklWyzn Bv [2 r.]; SeklKat P2, P3, P3v; KromRozm II rv [2 r.], x2v; KromRozm III C4v, C5, F5, O5; KrowObr 47, 193v, 214; Leop 1.Ioann 2/22, 24; BibRadz II 133b marg; Iednegoż Boľthwá ieft Oćiec y Syn GrzegRóżn L, Bv, B4 [2 r.], B4v [2 r.], C2v, C3 (62); OrzQuin L3v; SarnUzn B2v, B4v [3 r.], C8v, D3, D4 (32); RejAp 4v [2 r.], 7, 161v [2 r.], Ee4v, Ff2v; HistRzym 100v; RejPos 101v marg, 139v [2 r.], 140, 151, 173 (9); Nigdy niewŕtawa Syn Oycu/ á Duch ŕwięty Synowi/ ále nieodmienna y nieodwrotna táz (TRINITAS) Tróyca zówždy. *BiałKat c, a4 [4 r.], b2v [6 r.], b3 [3 r.], c marg (25); KuczbKat 15, 65; RejZwierc 8v marg, 11v, Bbb2; WujJudConf 23 [4 r.]; RejPosWstaw [143⁴]; BiałKaz Ev, F [4 r.], F2; CzechRozm 12v, 13v [2 r.], 14 [2 r.], 16, 50 (17); SkarJedn 176 [2 r.], 271 [6 r.], 272, 274, 276 (32); Wŕzytko co Oćiec ma/ Syn teľz ma: o krom [!] Oycowŕtwá. *SkarŻyw 91, 91 [2 r.],***

147, 278 [2 r.], 337, 385 (10); Boć nie ftofuimy fyná z oycem/ ále go znamy Oycu być poddánym. *CzechEp* 196; Nie iest tedy ftąd rzecz wątpliwa/ iż łam Bog oćiec/ á nie fyn od Antichryftá zmyślony dał zakon Izráelowi y inłze rolkazánia *CzechEp* 281, 85, 102, 103, 146 [2 r.], 153 (36); *NiemObr* 5, 89, 93 [2 r.], 101, 105 (20); *ReszPrz* 87, 88; *ArtKanc* G6v, H15, M11, N10, T6v; *LatHar* 32 [2 r.], 373, 380, 381, 570 [2 r.]; *WujNT* 1.*Ioann* 1/3, 2/22, 24, s. 828 [2 r.], 2.*Ioann* 9 (29); *SiebRozmyśl* E3v, E4; Nie Oćiec fię wćielił w żywoćie Pánny czyłtey: ále Syn. *SkarKaz* 276b, 274a, 275a [2 r.], 276a [4 r.], b [2 r.], 485b (14). Cf *W modlitwach i formułach modlitewnych, W przekładach i nawiązaniach do części powtarzanych wersetów Pisma Św.*

»nie Ociec, ale Trojca« (1): [św. Paweł w liście do Rzymian] nie o łámyym Oycu/ ále o zupełney Troycy świętey mowi: ktorey przez Chriřtułá cześć oddawána bywa. *WujNT* 576.

»Ociec i wodz« (1): Izali pothym nie záwołáłz ku mnie/ Thyś iest oćiec moy/ y wodz młodości moiey [*Pater meus: dux adolescentiae meae es tu?*]. *BibRadz* Ier 3/4.

»Ociec, wybawiciel« (1): Niewieć o nas Abráhám/ nie znać nas Izráel: tyś Iehowo Oycem náłzym/ tyś wybáwicielem náłzym [*tu Domine, pater noster redemptor noster Vulg Is 63/16*] *CzechEp* 83.

»(ani, nie) Ociec, (i, ani, ale, jako) Syn, (i, a, ani) Duch Św.; Ociec, (i) Syn z Duchem Św.; Ociec z Synem i z Duchem Św.« [*w tym: Bog Ociec (58)*] [*szyk zmienny*] (461;8;16): *PowUrb* +4v; *OpecŻyw* 103v, 185, 186v, 187; Apothymgo pythal drumlik czobi dzyerzal o Bogu oyczv synv yego y duchu łzwyenthym. *LibMal* 1554/189v; *SeklWyzn* B, d3v; Trzi perłoni ociecz/ fyn/ duch łwięti/ á ieden Bog wyłłnoći *SeklKat* D3, G4v, N3v, P2 [2 r.], P2v; *KromRozm I* K3; Prośymy cię tełz Duchu łwięty/ z Bogiem Oicem y tełz Synem w troicy iedyny/ prawdywey wiary byś nauczył *SeklPieś* 7; *KrowObr* A4, 10v, 33v, 137v, 146v (8); *BibRadz* I 6c marg; *GrzegRóżn* A, A4 [2 r.], A4v [2 r.], D4. [2 r.], D4v (44); *OrzQuin* V3v; Ociec s Synem y z Duchem łwiętyym iest iednym Bogiem. *SarnUzn* B4, A4v, C4, C5 [2 r.], C7v, C8v (17); *RejAp* 7 [2 r.], 68v, 182v, 188v [2 r.], 190v [2 r.] (13); *HistRzym* 97, 100v [2 r.]; *RejPos* 98v, 137, 138 [2 r.], 140, 142v (14); W poczátku Bóg łtworzył niebo y ziemię. gdy Bogá łłyłzyłz/ rozumiey Bogá Oycá/ y Syná/ y Ducha łwiętego *BialKat* 108v, c3v, 8v [4 r.], 9, 71, 110v (14); Abowiem Ociec iest nieurodzony/ Syn od Oycá vrodzony/ á Duch S. od obudwu pochodzi. *KuczKat* 15, 80; *RejZwierc* A5, 9v [3 r.], 11 [2 r.], 11v, [28³]v; *WujJudConf* 8, 22, 22v, 23 [3 r.]; *BialKaz* F2, N; *CzechRozm* 13 [3 r.], 13v, 15 [3 r.], 15v [2 r.], 16 [2 r.] (18); *KarnNap* Bv; *SkarJedn* 281; *SkarŻyw* 30, 258, 319, 429, 456, 520; *CzechEp* 145, 182 [2 r.], 184, 222, 248 (9); *NiemObr* 95, 126, 134; Prośim cię tełz Duchu łwięty/ z Bogiem Oycem y tełz z Synem w Troycy iedyny/ prawdywey wiary byś nauczył *ArtKanc* H15, Q20v, H6, H7, I6, I6v, K14v, N19; *GrabowSet* X3; Niech będzie błogółławiony BOG Oćiec/ y iednorodny Syn BOży/ tákze tełz y Duch łwięty *LatHar* 5, 37, 371 [2 r.], 372, 373 [2 r.], 561 (22); *KołakSzczęł* C4v; Sam Oćiec z Synem y z Duchem S. iest Bog prawdziwy, Ian 17.3. *WujNT* Ccccc2, przedm 6 [2 r.], s. 84, 374 marg, 649, 827 (9); *SiebRozmyśl* L4v, M; *PowodPr* 34; Iełli Duch ł. chrci/ y Syn chrci iáko y Oćiec: tedyć y Duch ł. iest Bogiem y Syn iest Bogiem. *SkarKaz* 275a, 274a, 276a [5 r.], b [4 r.], 279b, 485b. Cf *W modlitwach i formułach modlitewnych.*

»(nie) Ociec, (a, ani) Słowo, (i, ani) Duch Św.« = *Pater*, (*et*) *Verbum*, (*et*) *Spiritus sanctus PolAnt*, *Vulg* (12); *BibRadz* 1.*Ioann* 5/7; Trzey łá w niebie ktorzy łwiádczá/ Oćiec/ Słowo y Duch łwięty/

á ci trzye iedno íą. *GrzegRóżn* A4v, K, M2, N [2 r.]; *BiałKat* 11; *BudNT przedm* b3, b8v; *LatHar* 377; *WujNT przedm* 13, 1.*Ioann* 5/7.

»(Pan) Krystus (*a.* Jezus), (*i*) Ociec, - (*i*) Duch Św.; (Pan) Krystus z Ojcem i z Duchem Św.« [w tym: *Bog Ociec* (2)] [szyk zmienny] (9;2): Bądz chwá[l]a oyttyz wiecznému/ Czeńtż Kryftowi náwyllému/ Słáwa duchu fwiétemu. *OpecŻyw* 190v; *KrowObr* 10v, 207; *GrzegRóżn* G3v, H3v, I4v, M, Mv; *RejPos* 293v; *KarnNap* B4v. Cf *W modlitwach i formułach modlitewnych*.

a. *Osoba przedstawiająca lub podająca się za Boga Ojca* (2) : (*nagł*) Chłopa kłiądz o s. Troycy wierzyć vczył. (—) CHłopu o fwiétey Troycy trudny íe węzeł zdał/ Książd rzekł áby po trofze y domá przykład brał/ Małz íyná íam bądz oycem/ żoná duchem fwiétyem *RejFig* Dd6.

Zestawienie: »Bog Ociec« (1): ná ktorey tho wieży íiedzyał [*Kozdras, król perski*] czyniąc íe Bogiem oycem/ íyná wedle íebie máíac/ y fwiéty krzyż *BielKron* 164v.

3. *Przodek, protoplasta, założyciel rodu (najczęściej w Biblii na oznaczenie patriarchów, protoplastów narodu żydowskiego); pater Miech, Vulg, HistAl, PolAnt, Modrz, Cn; parens Vulg [w tym: czyj: pron poss (645), G sb (29), ai (poss) (12), N sb (1); w tym pl (778)] (964)* : Powyedz ty nam drzewyey íwoy rodzay y oycow thwoich/ tedy ia też powiem thobie rodzay náll [*Marcholt do króla Salomona*]. *March*¹ A2v; *OpecŻyw* 8v, 11v, 12v [2 r.], 49v, 50 (15); *OpecŻywList* Cv; modlyly íyą oczczouye w otchlany y proroczy nazyemy do boga wfzechmocznego aby raczył tą panną na ízwyath dacz *PatKaz II* 59v, 74, 75, 75v [3 r.]; *HistJóz* E2, E2v [2 r.], E3v; *TarDuch* A2v; *BielŻyw* 149; *MiechGlab nlb* 13, s. 58, 60; Panie boże wfzechmogáci myfmy vfzyna náfzema flyfzeli y otczowie náfzy to nam powiadali íakos wielkie czuda i vczynki íprawiał czału ich: onych czałow dawnych. *WróbŻolt* 43/2, 43/3, k. O5v [2 r.], aa2v, aa4v, cc2 (9); *RejPs* 31, 60 [2 r.], 65v, 112, 114v; *HistAl* C3; to co oicowie trzymali o panu bogu/ Co téż aby i íynowie trzymali *MurzNT* 163 *marg*, 10v, 11, 163 *marg*, *Luc* 1/17, 3/8 (11); *KromRozm II* h4v, i; *Diar* 34; *LubPs* Fv, L, Mv, M3, R5v [2 r.] (21); Dawid Krol/ według ciáálá/ íeíth ociec Pánu náfzemu Iezu Kryftułowu Synowi Bożemu *KrowObr* 156v, 156v; Ale gdy oycowie nálfy/ przywiedli ku gniewu Paná Bogá Niebiełkiego/ podał íe w ręce Nábuchodonozorá krolá Bábilonfkiego Káldeyczyká *Leop* 1.*Esdr* 5/12, *Gen* 15/15, 31/3, 36/9, 43, 46/34 (112); *OrzList* h3v; Zrodzili íię też íynowie Semowi oyeu wfzech íynow Heber/ y brátu ítárfzemu Íáphetowemu. *BibRadz Gen* 10/21; Y rzekł Pan do Moízełzá/ Oto ty záśniełz z oycy íwoiemi *BibRadz Deut* 31/16, *Gen* 46/34, 47/3, *Num* 11/12, 26/55, I 103c *marg* (106); o íwiéta proftoáci Oycow náfzych miłych/ íáko wielkie íkárby mądroáci íye zámykáią w tobie *OrzRozm* Ev, M2, M3, P4v; YAfet młódfzy íyn Noego/ ná zachod íłóncá y ná pułnocy w Europie ízyroko pánował/ á ten íeíft náfz ociec Krześciáńfki *BielKron* 7, 18 [3 r.], 18v, 19 [2 r.], 28v [2 r.], 30v [2 r.] (43); *GrzegRóżn* Bv, Gv, G4v, K4, L2v [2 r.], M4v; *KochZg* A3; *OrzQuin* Lv; *SarnUzn* E, F6; *LeovPrzep* I2v; *RejAp* 51v, 67, 192v; oycowie náfzy nie vmieíac pífma/ wíeczey dobrego poftánawíáli zá cztery pięć dni/ níż dzíś zá níedziel íiedmnałcie/ oífnałcie. *Górndworz* G5; *RejPos* 16v, 17, 22 [2 r.], 22v [2 r.], 50v (28); *BiałKat* d2, 13v, 176; Ná troię Antykryft dżieli Kryftułowu/ Ciáło w grobie/ Bołtwo wfzędzie/ á dużę íákąś wítáią Oycowie w íákichsí odchlániach *GrzegŚm* 25, A3, 41, 42; *KuczbKat* 1, 10; Zelázo nam oycowie zoftáwili ná obronę/ nie Złoto ná kupna wolnoáci. *BielSpr* 39; *KochMon* 27; *WujJud* 40 [3 r.], 43, 97, Nn; *WujJudConf* 39v; *RejPosRozpr* b3v, c; *BudBib Gen* 32/9, 36/43, 47/30, 48/15, *Ex* 3/13 (71); *HistHel*

C2; *BudNT Matth* 22/34 [35], *Luc* 16/30, *Ioann* 6/31, 7/22, *Act* 3/13 (12); *CzechRozm* 32v, 33v [2 r.], 35, 45v [2 r.], 54 [2 r.] (23); *ModrzBaz* 69, 143; *SkarJedn* 281, 332 [3 r.], 352, 353; *KochPs* 65, 115 [2 r.], 118, 122, 143, 160; Dziśieyfzy mądrye tákíeý proftoty oycow fwoich odftapíwíly/ ízátánfką chytrością przez heretiki włowieni íą. *SkarŻyw* A2, A2, A4v [2 r.], 3, 28, 113 (34); *MWilKHist* D3v, F2, F3; *StryjKron* 161; *CzechEp* 116, 132, 184, 191, 243 (17); *NiemObr* 70, 82, 119; *KochEpit* A3v; *KlonŻal* B4v; *KochPam* 80; *KochPieś* 15; *ArtKanc* A11, A18 [2 r.]; *BielRozm* 3; *ZawJeft* 33; *GostGosp* 166; W tobie oycowie nályz fwe vfáníe mieli *GrabowSet* F2v, F3; *LatHar* 15, 46 [2 r.], 67, 686; *KolakSzczeńł* C2, C3v; *WujNT* 99, *Luc* 1/17, 32, 72, 11/48 (77); *WysKaz* 5, 29; *JanNKarGórn* H; A ty mi krzywdy w tym czásíe *notoriè* nie czyní, w tym czegóm z oyców w vżywáníu był ípokoynym. *SarnStat* 474; *SiebRozmyśl* F3, F4; *GrabPospR* N4v; *PowodPr* 11; nie dłuęo vftánę. Czás mi ná pokoy/ czeka mię komorká w domu vbogich oycow moich. *SkarKaz*)(2, 315b, 386a, 417b, 581a; vmieýcie czćíc/ íáko wálzy oycowie/ krole y pány wálze. *SkarKazSej* 693a, 662b, 668a, 683a [2 r.], 701a, 705a.

W *połączeniach szeregowych* (7): *OpecŻyw* 103v; *KromRozm III* B3v; Thácýc byli oni Pátíarchowye/ Prorocy/ Oycowye / y íámi Apoftołowíe/ poczawíly od Adámá aż do Noego/ od Noego aż do Abrámá/ od Abrámá do Moízéllá/ od Moízéllá do Dawidá/ aż do íámeęo Krífta páná *GliczKsiąę* G8; *LubPs* A3; Boęe nályz/ [...] nie lekceę íobie pokládáy tego wízytkieęo vtrapienia ktore ogárnęło nas y Krole nályze/ Kłíąęętá nályze/ Kápłány/ Proroki/ y oyce nályze/ y wízytek lud twoy [*qui invenit nos, reges nostros, principes nostros, et sacerdotes nostros, et prophetas nostros, et patres nostros, et omnem populum tuum*] *BibRadz* 2.Esdr 9/32; *MWilKHist* F2; *CzechEp* 308.

W *charakterystycznych połączeniach*: *ociec* (*ojcowie*) *cny*, *głupi*, *krześcijański* (2), *miły* (*mili*) (7), *wybrani*, *zli*; *ociec obrzezania* [o *Abrahamie*], (*wszytkich*) *wierzęcych* (3); *ojca* (*ojcow*) *czas* (3), *grob(y)* (11), *nauka*, *podanie* (*tajemne*, *ustne*) (3), *praca*, *prawo*, *prostota* (2), *przymierze*, *serce* (5), *uczynki*, *ustawy* (2), *wola*, *zakon*, *ziemia*, *żywoty*, *ojcow naśladować* (3); *od ojcow naśluchać się* [czego]; *przykładem ojcow* (4); *ojcom czynić obietnice*, *dać* [co] (13), *obietcać* [co] (5), *pokazać miłosierdzie*, (*po-*, *za*)*przysiędz* [co] (20), *przyrzec* [co]; *ojcom podobni*; *ojce hańbić*, *pocieszyć*, *utrapić*; z *ojcy* (z *ojcami*) *mówić* (*mawiać*) (9), *pochować* [kogo], [kto] *pochowan* (3), (*być*) *pogrzebion* (3), *postanowić* [co], *rozmawiać*, *uczynić przymierze* (5), *umawiać się*, *umrzeć*, *usnąć*, *zasnąć* (15), *zejść*, *zgrzeszyć* (2).

Zwroty: »pość, íść do ojcow« = *zakończę życie*; *vadere ad patres* *Vulg* (2:1); *Leop* 1.Par 17/11; *SkarŻyw* 504; Ráczyé niecháy íuż vmrę/ do oyców íwých ídę/ Poćíełzę ích/ gdy do nich z tą nowíną przydę: Ížeś íię íuż národził/ mój namílfzy Páníe *SiebRozmyśl* Gv.

»pość, powstać z jednego (*a. inszego*) *ojca*« (2:1): Íáko Polak Polakowí moęe być názwány *Syngenis* powinowáty/ choćíaz nie wízyłcy teráznieyfzy Polacy z íednego oycá poźłí íáko *Zydowie* *CzechRozm* 154, 153v; *CzechEp* 59.

»pość, urodzić się, urodzenie, urodzony z *Ojcow*« [o *Chrystusie*] (2:2:1:1): A *Christus* oycá má ná niebie/ y ná ííemi z *Ojcow* poźedł/ y z mátki ííe vrodził/ *Rzym*: 9.v 5. *CzechRozm* 35, 12v, 33v [2 r.], 59v; *CzechEp* 158.

Wyrażenia: »[kto] *dobrych ojcow*« = *ktoś pochodęcý z dobrej rodziny* (1): *Boday* w íławíe/ y w *dobrym zdrowíu* do *Polłki* *Prziiechał*: *dobrych ojcow cnotlíwy* *Wolłki*. *KochFr* 129.

»dom ojców« = *ród; domus patrum PolAnt (25):* Cić [wyżej wymienieni] są co zaczęli ze wszystkiego ludu/ którzy byli przedniejszy w niejszy w domiach ojców swoich/ a Hethmány nad wojski Izraelkami. *BibRadz Num 1/16, Num 1/18, 20, 22, 24, 26 (16); BudBib Ex 12/3, Num 1/2, 18, 20, 22 (9).*

»dziedzictwo ojców« (1): Gdyż złe potomstwo (rozumiey onych krześcianyńow którzy na wchod flońca byli) oyczynę rozprosiło/ v nas łamych zachowane jest nyenarullone dziedzictwo ojców (to jest prawa liczby nauka) *KromRozm III O3v.*

»najwyższy ociec« (1): Patriarcha. Naywyższy ociec/ albo/ przodków naszych przodek. *Mącz 15a.*

»(wielki) ociec (wiele a. wszystkich) narodow, ludu bożego« [o *Abrahamie*] = (*magnus*) *pater (multarum a. multitudinis) gentium Miech, PolAnt, Vulg; pater populi Dei Modrz (13:1):* Maię też [Tatarzy] iako y Sarraceni trzy święta woczyfte. Pierwsze zową Kniran to jest, ofiary wielkonoczney, na pamiątkę gdy Abraham ociec wiele narodow z rozkazania Bożkiego chciał ofiarować y zabić sina swego Izaaka *MiechGlab 21, nlb 11; BibRadz Gen 17/4, 5; BudBib Eccli 44/19; CzechRozm 75;* A takci Abraham/ ociec ludu Bożego/ dla wyzwolenia brata/ wojnę przeciwko nieprzyjaciółom podniósł. *ModrzBaz 104v; SkarŻyw 285; WujNT 342 [2 r.], 534, Rom 4/17, 18, Xxxxx.*

»ociec ojców« [o *Abrahamie*] (1): GDyż oycem wszystkich wiernych ten wielki Pátryarchá Abraham od Apóstoła S. Páwła nazwany jest/ y na łonie jego wszyscy zmarli Chrystuła oczekiwający/ oni oycowie święci/ iako v oycy ojców odpoczywali *SkarŻyw [282].*

»pierwszy ociec« = *genarcha, patriarcha Mącz [szyk 3:1] (4):* Genarcha, Pierwzi ociec ktorego pokolenia/ od którego wziętek rodzaj ydzie. *Mącz 143c, 283c; BudBib Sap 18/9; RybGęśli C2v.*

»pierwszy ociec wiary« [o *Abrahamie*] (1): Abram pierwszy Ociec wiary/ miał z roznych żon/ dwu roznych synow *PowodPr 13.*

»przodek ojców« (1): Patriarcha in Biblii Latine princeps patrum, Przodek ojców/ Pierwzy ociec. *Mącz 283c.*

»nowy ociec rodzaju ludzkiego« (1): Przy ktorego [Noego] narodzeniu Lámech ociec jego poznał duchem S. y prorockim/ iż miał być nowym oycem rodzaju ludzkiego. *SkarŻyw 269.*

»ojcowie Starego Zakonu, Starego Testamentu« (6:2): *WróbŻółt O5, tt2; 40 pśalm* Iako oicowie itare⁸⁰ zakonu żądali przyścia syna bożego. *RejPs Ff2v; LubPs T4, X6v; CzechEp 184; WerKaz 291;* [nowowiernicy] mówią iż Oycowie itarego tełamentu/ którzy mánny pożywali/ tegoż duchownego pokármu co y my pożywali. *WujNT 330.*

»starzy, dawni ojcowie« = *senes Vulg [szyk 13:4] (16:1): WróbŻółt tt2v; Leop Hebr 11/2;* Pifał [Ezechijasz] do synow Izraelkich aby sie przywrocili ku służbie Bożey/ według wstawy kościoła ojców swoich itarych/ Moizełzá/ Aaroná/ y inych. *BielKron 88v; WujJud 79; CzechRozm A5, 30; SkarJedn 148; SkarŻyw 3; CzechEp 222, 261, 285; [dzisiejszy Żydzi] Thálmud swoy (który wftny^m podáním ojców dawnych nazywają) nad zakon Moyzełzow przekładają NiemObr 82; SkarKaz 274b [2 r.], 382a, Ooooa; SkarKazSej 701b.*

»ojcowie święci« = *przodkowie izraelscy; sancti patres Modrz [szyk 72:14] (86): OpecŻyw 49, 98v, 103v, 133, 149v (19); OpecŻywSandR nlb 5v [2 r.]; PatKaz II 59v, 75v, 85v [2 r.]; WróbŻółt 17, V6, aa4; SeklWyzn b2v; KromRozm II k; LubPs A3; Leop 39 arg; BibRadz *6v [3 r.];* Krytus po swoiey

śmierci s łtąpił [!] niłko/ to iełt pod ziemię ad inferna/ nówiedzaiąc Oycze święte w ciemnościach *BielKron* 467, 467; *RejPos* [136]v [2 r.], 202v, 209 [2 r.]; *BiałKat* 93v; *KuczbKat* 45; *RejZwierc* 69v, 129, Aaa4; *WujJud* 38; Dáleko tedy lepiej Abráám y infzy Oycowie święci rozumieli/ [...] że tho był nalepłzy pożytek ze włzytkich/ bogoboyność *RejPosWstaw* [41³]; *ModrzBaz* 103, 109; *SkarJedn* 148; *SkarŻyw* A4v, 3, 245, 262, [282] (10); *MWilcHist* A2, A2v [2 r.], A3, A4v; Bucerus także y Kálwinus/ o wybáwieniu Oycow ś. z odtchłani piekielney nic nie trzymaią/ powiadaíjąc iż to łą bábie bayki/ nocne łny/ Aezopowe fabuły *ReszPrz* 84; *ArtKanc* E15v; *LatHar* 356, 546, 680; *WujNT przedm* 31, 263 [2 r.], 403, 404, 803, 851; *SiebRozmyśl* I; *SkarKaz* 117b, 119b, 244a, 634a, 635a, b.

»ociec wszytkich wiernych« [o *Abrahamie*] (5): GDyłz oycem włzytkich wiernych ten wielki Pátryarchá Abráham od Apołtołá S. Páwłá názwany iełt *SkarŻyw* [282], [282] [2 r.], 286; *WujNT* 537.

»ociec zakonny« [o *Abrahamie*] (1): *BielKron* 118 cf **1.β.** »własny ociec«.

Szeregi: »ojcowie i bracia« (1): nie bądźcie iáko oycowie wálzy y brácia wálzy/ ktorzy odfłtąpili od Pána Bogá oycow łwoich *SkarJedn* 332.

»ojcowie i dziadowie« = *patres et patres patrum PolAnt* [szyk 1:1] (2): *BibRadz Ex* 10/6; Salembek nowy Cefarz Turecki ten pokoy Zygmuncie chce s tobą záchowác/ ktory dzyádowie twoi y oycowie z iego przodki chowáli *BielKron* 408v.

»ojcowie i patryjarchowie« [szyk 3:1] (4): *TarDuch* A8v; *LubPs* X6v; *WujNT przedm* 31; O Boże moy/ wleyże w nas ferce tych oycow y Pátryarchow nálzych/ ábyłmy fię tak tobie podobáli *SkarKaz* 520b.

»ociec a (i) przodek« [szyk 3:2] (5): [w *mieście Enos*] Obcowáli nye tylko z mátkámi/ y s fiołtrámi/ ále y z źwyerzety/ co włlythko z oycá á s przodká łwego Kaimá wybyerali yáko z yednego wzoru. *GliczKsiąż* E2v; *RejPos* 202v; *CzechRozm* 96v; *ReszPrz* 109; *WujNT* 537.

Wyrażenia przyimkowe: »z ojcow« (1): Ale iełliż wam z oyców przyrodzona rzecz iełt Aziaż woiować/ iełli Tátárfki włlystek naród y Turecki łzábłá wálzą częłto iełt vkrócony: rozumiéyciełż tak/ iż ci/ co teraz łą/ łą niewolnicy wálzy *OrzJan* 46.

»za ojcow« [czyich: *pron poss*] (4): *KochSat* B; *OrzQuin* R; Piy ty Włódarzu/ y mów coć fię będzie zdáło/ Prołto/ iáko zá nálzych oyców więc bywáło. *KochPij* C4; Zá oycow nálzych/ tych grzechow/ y tak łwowlonych ludzi/ y niezbożnych nie byłó *SkarKazSej* 701b.

W przen [w *tym*: czyj: *pron poss* (8), *G sb* (5)] (15) : *BiałKat* 253v; *SkarŻyw* 291 [2 r.], 483; A ci Iowíłłowie mieli pirwłżego Oycá Saturnúłłá wedłóg Poetow y wiary obłędliwey Pogáńłkiey/ s ktorzych záś rozmaítých łie Bogow/ ále słułżniey mogę rzec ludzi włzetecznych národziłó *StryjKron* 145; *CzechEp* 54; Infzych wiele nie włpominam/ á ołobliwie połednieyłżych Scholáłtykow/ Tomiłłtow/ y onych ktorzy oycá łwego Lombárdá náłłádowáli. *NiemObr* 175; Ten Symon czárnokłiężnik/ [...] był napierwłży haeretyk/ y oćiec włzytkich innych po łobie haeretykow *WujNT* 430; *SkarKaz* 241a, 417b; *SkarKazSej* 661a; Ten Mártahuzow Oycem włzytkich Izmiennikow: Ten ma y dżiś ná łwiećie wiele zwolennikow *KlonWor* 28.

W połączeniu szeregowym (1): Poniewáłz łą owi [heretycy] bez oycow/ bez przodkow/ bez trádycyi/ y podánia dziedzictwá y mocy raz od Chryłtułá wziętey. *SkarJedn* 34.

Szereg: »ociec i przodek« (2): Nie noweć to fą Papięskie Dekretały/ ále Deklárácya potrzebna/ dla błędu y kácerftwa tego/ ktore ná on čás Berengáryus Heretyk ociec y przodek wáfz począł był do kościoła wnośić *WujJud* 170v, 171. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

a. *O Adamie: pierwszy człowiek, praojciec ludzkości; protoplastus Mącz* [w tym: czyj: *pron poss* (27), *G sb* (1)] (43) : *KlerWes* A; *SeklWyzn* b2v, D; *KrowObr* 46v, 225; Protoplastus, Pirwe vlepienie/ Stworzenie/ To yeft Ociec náfz Adam. *Mącz* 303b; pirwíza białągłowá lámá zgrzeřzywřzy/ przywiodłá ná to oycá náfzego Adámá/ iż theż zgrzeřzyć muřiał *GórnDworz* Y; *RejPos* Bv; *WujJudConf* 66; Gdy Iádam Ociec náfz P. Bogá nie pořłuchał cíáło ie⁸⁰ y niewolnik ie⁸⁰ hárdę mu być poczęło *SkarJedn* 363; *SkarŻyw* 262, 263, 268 [2 r.]; iż nie lámí Polacy ludzie/ ále też y bráčia náfzy Czechowie/ y Slęzacy řářiedzi [!]/ y Cygáni y infzy z Oycá Adámá Boże řtworzenie. *CzechEp* 64; *ArtKanc* V2v; *LatHar* 393; *KořakSzczęřl* D; Bo řtworzył iednego lámęgo człowieká/ mężá onęgo pierwfzego/ áby był głową y oycem wřzytkim řynom řwoim. *SkarKazSej* 690a.

Zwrot: »od (jednego) ojca pość, pochodzić« [*szyk zmienny*] (2:1): Tylko mnam nalepyey zyřczęmy/ Gdy řie řpołu wřzyřcy miřuiemy/ Nie mnamć řie lepřzym náđ drugęgo Gdyřny pořzli od oycá iednego *BielKom* F4v; *BielKron* 8v; *HistRzym* [39]v.

Wyrażenie: »pi(e)rw(sz)y ociec (narodu ludzkiego)« = *primus pater mundi PolAnt* [*szyk 19:3*] (22): *KrowObr* 60, 189v; *BibRadz Sap* 10/1; PAn Kryřtus [...] áby zgłáđził wyřtepek pierwfzego oycá náfzego/ ráczyl řie nárođzić *BielKron* 138; *GrzegRóżn* Lv; *HistRzym* 6, [39]v, 54, 75, 75v (9); *RejPos* 14v; *BiałKat* 168v; *CzechRozm* 88v, 218, 234; *SkarŻyw* 2; Czytamy napřzod w Biblięy o pierwfzym oycu náfzym/ że był ná řwiećie dźwieřć řet lat y trzydźięćci. *WerGość* 262; *LatHar* 55.

4. *Osoba stanu duchownego lub zakonnego, także pustelnik* [w tym: czyj: *pron poss* (18), *G sb* (19)] (240) : *LibLeg* 11/84v; *BierEz* P; *RejRozpr* B3v, Cv; *RejKup* c6v, c7, c8, I, Mv, Ccv, cc5; *KromRozm II* a3, A4, P3v; *KrowObr* 7, 69v, 173; Thego roku [1483] Symon z Lipnice vmářł zakonu Fránciřzkow/ [...] Był ociec przykłáđnego y dobrego żywotá *BielKron* 396v; *RejAp* 110v [2 r.]; Przełożone Kořćielne [!]/ y Pářterze/ y Káplány/ oycámi zowá *KuczKat* 305; *SkarJedn* 294, 295, 296, 387; Tędy řam [řw. Hugo] řzedł z onými oycy ná puřzczá/ mieyřce im vkařał/ zbudowál/ y on pierwfzy v Kářtuzow kłářztor ofáđził. *SkarŻyw* 291, 14, 30, 52, 74, 97 (31); *CzechEp* 65, 388; Bo řwiáđczá o tym godni wiáry Theologowie y piřářze Kořćielni/ że y ná puřzczách/ tákimi modlitwámi oni oycowie rozlicznym pokuřom zábiegali *LatHar* 511, 85, 177; *WujNT* 98; *SarnStat* 1126; *SkarKazSej* 679b; *KlonWor* 51.

W połączeniu szeregowym (1): Nie kocha řię y w tych [*Chrystus*]/ [...] ktorzy chwáły od řudzi řzukáię/ kocháięć řię/ kiedy ie oycámi/ miřtrzámi/ y náuczycielmi/ názywáię *NiemObr* 115.

Wyrażenia: »ociec w Bogu« [*szyk 2:1*] (3): [řw. *Epifaniusz*] wřzytkę máiętność ná vbogie rozprořzył: [...] y řzedł do kłářztoru Lucyaná onęgo oycá řwego w Bogu *SkarŻyw* 452, 107, 355.

»ociec duchowny, w duchu, duszy« [*szyk 10:2*] (9:2:1): *SkarŻyw* 165, 182, 196, 334; *PapřUp* D2v; SPowiáđam řię Pánu Bogu wřzechmogáćemu/ [...] wřzytkim řwięty/ y tobie oycze duchowny *LatHar* 84, 136 [2 r.], 137; A ięřli nie może [to być, aby rzęczy źle nabyte zostały wróćone komu náleży] tędy vbogim máię być rozdáne/ ábo ná infze dobre vczynki wedłęg rády oycow náfzych duchownych obroćone. *WujNT* 274; *PowodPr* 58; *SkarKazSej* 682a.

»ociec gardyjan« (2): Gdzież waż ieft Ocziecz Gardian Podobno łpy łnać był pijan. *RejKup* c7, c7.

»ociec święty« [szyk 8:7] (15): Przeto wielebny ocietz łwiyty Franciřfek/ nie z ijnąd dořtąpil tznót rozmaitych/ [...] iedno s pořpolitowania ij optzowania z miłociwym pane^m Iezu Kryřtem *OpecŻywPrzedm* C4; *RejKup* n6; *BielKron* 183; *Mącz* 78b; *SkarŻyw* A4, 16, 30 [2 r.], 34, 118 (11).

»uczciwy, nauczciewszy (w Panu Krystusie) (Pan) Ociec« = tytuł nadawany biskupom; *reverendus* (*in Christo*) *Pater JanStat*, *JanPrzyw* (18:14): [ten list] z pewną wiadomością nález dąłifmy/ y pozwolili dąć przez ręce Vczciwego w Pąnu Kryřtuřie Oycą Pąnå Kreřłlaufå z Kurozwiåk/ Biřkupå Włozdclåwkięgo y Kånclęřzå Króleřtwå nálezęo nam łczęřze miłęgo *SarnStat* 939, 888, 889, 895, 896, 905 [2 r.] (32).

»(jařnie) wielebny (a. najwielebniejszy, a. przewielebny, a. przenawielebniejszy) (w Panu Krystusie a. w Chrystusie) Ociec« = tytuł nadawany biskupom; *reverendissimus* (a. *venerabilis*) *in Christo Pater JanStat*, *JanPrzyw* [szyk 17:10] (27): *OpecŻywPrzedm* C4; *RejKup* h8v; *KrowObr* 144, 150; [cesarz Fryderyk] vmiał rozmaite ięzyki/ to ieft/ Grecki/ Łåcińłki/ Niemiecki/ Włofki/ y Såråceńłki/ s ktorego nåukę gwiazdårłkå nå Łåcińłki ięzyk przełozył [...] iednoć do oycow wielebnych nie miał fortuny *BielKron* 183; *SkarJedn* A4; Vmocniliřmy ten Priwiley wårunkiem pieczęci nálezch/ Będåcych przytym y zezwalåiåcych Pånach/ etc. Nawielebnieyřzych w Chriřtuřie Oycach/ Mikołåiu Gnieznienłkim Arcibiřkupie/ Wociechu Kråkowłkim/ [...] Biřkupach. *StryjKron* 542; *SkarŻyw* 100 [2 r.], 133, 184 [2 r.], 336, 391, 511; *SarnStat* 156, 170, 183, 834, 900 [2 r.] (10).

»ociec zakonny« (1): Święci Oycowie oni zakonni nå puřczy/ [...] chcåc doznåć co by był zå duch w nim [= o Szymonie Słupniku]/ ktorym onę rzecż tåk nowå/ å nie łlychånå zåczåł: wypråwili do niego tåkie pořelřtwo *SkarŻyw* 30.

a. O papieżu [w tymi czyj: *G sb* (14), *pron poss* (9)] (80) : nic inego nye znåmyenyue Papå/ yedno oycå/ iż on yeft y ma być pořpolitym oycem wřłęo krzeřciyanłřtwå. *KromRozm III* N5, N5; Licżcie łobie Biřkupy od łåmęgo Piotrå/ å w onym rzędzię [!] Oycow/ ktory zå ktorym nåltał obåczcie. *WujJud* 136; *SkarJedn* 335, d8, d10; *SkarŻyw* 166, 212 [2 r.]; *CzechEp* 425.

W połączeniach szeregowych (4): IEřtze fie też Papież zowie nawyřřzym [!] Przełozonym y pårterzem/ wřzyřtkiego kořciolå krzeřciyanłřkiego/ y oycem ięgo/ po wřzyřtkim łwiecie *KrowObr* 16v, 18; łtolicå Rzymłka ieft łtolicå Piotrå S. nåd wřzyřtkimi kořciolåy przodkuiaća: å iż nå niey řiedzåcy/ ieft pårterzem/ oycem y myřtrzem wřzyřtkiego Chrzeřciånłřtwå. *SkarJedn* 102; *SkarŻyw* 599.

W charakterystycznych połączeniach: ociec nabożny; ociec wszęgo (wszyřtkiego) krzeřcijånřstwa (chrzeřcijånřstwa) (3), wszysřtkiego kořciolå krzeřcijånřskiego, wszysřtkich (krzeřcijånřow) (2); władza, zwięřchoř ojca.

Wyrażenia: »(nawyřszy) Ociec (wszyřtkich) oycow« (8): *KromRozm III* P3v; *KrowObr* 7; Przełogolåwionęgo teř oycå oycow/ y nawyřřzęgo Břřkupå [!] Rzymu łtåřęgo Papieżå/ przyznawam być Pånå nálezęo Iezuřa Chryřtuřa namięłtnikiem. *SkarJedn* 294, 295, 296, 387; *SkarŻyw* 599; *LatHar* 177.

»(prze)nabłogolåwieńszy, przełogolåwiony ociec« (2:1): *KromRozm I* I3; [list řw. Atanazęo z wszysřtkim synodem aleksandryjskim do Feliksa papieża] przenabłogolåwienłřzy oycę/ [...] przodkowie nález y my od Apořtolłkiej Stolicy walzey řwiętey pomoc bråli *SkarJedn* 105, 294.

»Ociec święty (a. naświętszy), (święty a. najwyższy) Ociec papież« = *sanctus* (a. *sanctissimus*) *pater* (*papa*), *summus pontifex* JanStat [szyk 48:7] (24:31): oczyciecz swianthy Papyefch poddawanye Byłzkvpftw, y ynnych beneficy łzobyje prziwłańczyl. *MetrKor* 31/620; *PowUrb* + [2 r.], +3v; *ComCrac* 14v; *SeklWyzn* Av, a2; *RejKup* 12; *KromRozm III* P3v; Włzak winien ociec święty/ pánftwá Krześciánfkye/ Opátrowác *RejZwierz* 105v; Połłali Aftrikulá do oycá Papieżá Benediktá profzác o koronę z pomázánim ná łtolec krolewłki Krołowi nowemu Krześciáninowi. *BielKron* 299v, 156, 183, 189v, 323, 324v (20); *Prot* B; *RejAp* 165v; *BudNT przedm* b7v; *SkarŻyw* 462, 520; *NiemObr* 64, 135, 176; *KochFr* 19; *ReszHoz* 128; *ReszList* 156, 174, 186; *ActReg* 69 [2 r.]; *OrzJan* 130; *SarnStat* 174, 179, 192, 193, 257 (9).

Szeregi: »ociec i nauczyciel« (3): [uchwalamy] á iż tenże biskup Rzymłki yeft [...] włfłfłtkich krzełciyanow oycem y náuczycielem *KromRozm III* Qv; *KrowObr* 18v; *SkarJedn* 273.

»ociec i pasterz« (1): [cesarz wzywa, aby Greci, Ruś i Moskwa] Papieża zá nawyźłzego oycá oycow/ y Páłterzá páłterzow ználi. *SkarJedn* 295.

b. *O patronie* [w tym: czyj: G sb (4)] (6) : Otho Oćiec Polakow [o św. Stanisławie]/ łtál łię opiekunem łirot/ záprawdę oćiec Synow/ Godny włtháwitztney chwały. *KrowObr* 69v, 173 [2 r.].

Wyrażenie: »ociec nad ojcami« (2): O Pátronie/ y Oytze nád oycámi/ kthorego profłmy tzyłtym fercem/ [...] ábyłmy niebyłi pogrążeni zá grzechy náłze w głębokości *KrowObr* 173, 69v.

5. *teol. Uczony, pisarz teologiczny, znawca dziejów Kościoła i religii* [w tym: czyj: pron poss (12); w tym pl (341)] (351) : *KromRozm I* [P2]v; *KromRozm III* C4v, P3v; Dniá ółmega Kwiełthniá/ trzeći raz było poładzenie oycow w Trydenćie ná Koncilium/ gdzie tám włzytki kłięgi Stárego y Nowego zakonu przeczytano *BielKron* 225, 229, 229v, 235v [2 r.], 236 [2 r.]; Oycowie práwie włzyłcy ty słowá/ Ia y Oćiec iedno iefłefmy/ o iedności náthury ábo łłthności wykłádáią *GrzegRóżn* 12v, C3, C3v, H, 12v [5 r.], 13 [4 r.] (16); *SarnUzn* E4v, G6; *KuczbKat* 50, 185, 405; A te Paćierze (áč nieco łą rozne według Diocełfey) łtáre Concilia/ y Oycowie włtáwili. *WujJud* 187, 26, 52v, 149, 262v; *CzechRozm* 20, 69 [2 r.], 150v; Wtory Synod dwufet oycow w Ephezie ták mowi. *SkarJedn* 281, [A*2]v [5 r.], 34, 48, 106, 114 (35); *SkarŻyw* 310, 318 [2 r.], 319, 388 [2 r.], 389 [2 r.]; *CzechEp* 35 [3 r.], 36, 89, 98, 136 (15); Mułi to tedy káždy bączny wyznác/ iż oni Oycowie w piłmiech łwych/ częłto y znácznie błáđžili: częgo łię y Augułtyn nie włtydźił wyznác *NiemObr* 175, 46, 58, 59, 76, 80 (32); *LatHar* +6v, 202, 252.

W połączeniach szeregowych (8): przełtąpili granice/ ktore łtánowili oycowye ich/ biskupi/ y doktorowye łwycęci/ y concilia. *KromRozm I* Ev, D, K4v; *KrowObr* 112v; *WujJud* 6v; Kołćioł Boży bez oycow/ Páłterzow/ y łtarłzych głow być nie może *SkarJedn* 29; *LatHar* 245; *KołakSzczęł* Cv.

W charakterystycznych połączeniach: ociec (ojcowie) bogonołni, mili, poboźniejszy (3), pakorni, posłuszni, powáźni, sławny, własny (2); ojcowie [ktorego, jakiego] koncylijum (2), [ktorego, jakiego] zboru (8); ojcow dekrety (2), kanony, kazania, napominanie, nauka (4), pisma (9), podania (tajemne, ustne) (5), (p)osadzenie (2), postanowienie, prawa, przestrogi, przykłady, reguły (2), rozkazania kołcielne, sentencyje (3), sukcesyja, łwiadectwa (7), ustawy (8), wykłád (2), wyroki, wywod(y) (3), wyznanie [około częgo], zasiedzenie, zdanie (3), zezwolenie, zgodne rozumienie; ojcow czytanie (2); oycow powáźnołć; ojce (ojcow) ganić, mieć po sobie, náłładowác, odrzucić, porzucić, potępi(a)ć (2), prołić, przyjmowác,

przywieść [= przytoczyć], słuchać (2), wzgardzić (2); do ojców uciekać się; od ojców odstąpić, uczyć się, wziąć [co]; od ojców potępiony; z ojców czytać [o czym], dowodzić [czego]; z ojców nauka, okazanie [czego], sentencje (2); ojcom dać wiarę (2), wierzyć; między ojce zaliczać [kogo]; na ojce frasować się; nad ojce wynosić się; z ojcy (z ojcami) błędzić, mówić, trzymać, (nie) zgadzać się (2); przed ojcy spowiedź czynić; oycem (ojcami) bawić się (2), dowodzić [co], pomiatać; na rozsądek ojca zdać się.

Wyrażenia: »ociec doktor« (1): [heretycy] na żadnego fię oycá ś. Doktorá/ y kościołá wŕzytkiego rozłádek nie dáią. *SkarKaz* 418a.

»ojcowie duchowni« (1): TRzećiego dnia Márcá/ liodmy kroć oycowie duchowni liedzieli ná Koncilium w Trydenćie *BielKron* 228v.

»ojcowie greccy [= greckiego kościoła]« [szyk 7:1] (8): *SkarJedn* 264, 276, 325; *CzechEp* 357; Y przetoż Zbor wálny Chálcedońki ná ktorým było 630. Oyców Graeckich y Láćińskich/ zowie Piotrá opoká y fundámentem kościołá powŕzechnego. *WujNT* 68, 342, 403; *SkarKaz* 514b.

»ojcowie kościoła, kościelni« [szyk 6:3] (8:1): v ftárych oyców koŕcyolá/ koŕcyol Rzymŕki przed inemi przodek myáł. *KromRozm I* G4v; *KromRozm III* Nv; *KrowObr* 110v, 112v; *RejPosWiecz*² 95v; *CzechEp* 63, 265, 266; Wŕzákem tego nie czynił bez ŕwiádectwá ŕłowá Boże⁸⁰/ ná oŕtátek miałem po ŕobie v one Oyce dawne Kościelne/ y Hiŕtoryki przednieyŕze *NiemObr* 66.

»krześcijańscy ojcowie« (1): Chceŕz vftáwy krześcijańskich Oyców y Dekretały od Świętey y Apoŕtoŕŕkiej ŕtolice poŕtánowane [chować]? *KrowObr* 127.

»ojcowie łacińscy [= rzymskiego kościoła]« [szyk 5:1] (6): Ale v Láćińskich Oyców ktorzy ŕwięte rzeczy popifáli/ to imię Sákráment/ rzecz nieiáká ŕwiętá/ y ktora ŕie w ŕkrytoŕći tái/ znáczy *KuczbKat* 105; *SkarJedn* 276; *CzechEp* 357; *WujNT* 68, 342, 403.

»ojcowie papiesey« (1): A wczynię to/ piŕárzow ftárych Kátholiki Rzymŕkiej/ przytoczenie/ nie w ten ŕpoŕob/ żeby m/ [...] fię teŕ ielzče ná oyce Pápieskie w ŕpráwie zbáwienney oglédáć miáł: [...] ále w ten/ áby fię ći záuŕtydźili *CzechEp* 35.

»pierwszy (a. piŕwszy) ojcowie« = teologowie z poczátków chrześcijańŕstwa [szyk 5:4] (9): *RejPosWiecz*² 95v; *CzechEp* 45; Ná tym tedy ŕynodzie Efeŕkim/ [...] vrodźili nowe ŕłowko názwawŕzy Máryá Bogá rodźicá: o ktorým názwifku/ áni v żadnego Apoŕtołá: áni v Ewánielifty/ áni v żadnego z Oyców piŕwŕzych nie czytamy *NiemObr* 137, 127, 133, 135 [2 r.], 147; *SkarKaz* 43b.

»poŕledni (a. poŕledniejszy) [= póżniejszy] ojcowie« (2): zem wždy potroŕze z luŕtyná y z inŕzych/ będąc w ŕzkole Antychriŕtowej/ poczál zacnoŕć Bogá Oycá poznáwáć: ktorey poznáćiem nie mogł/ gdym ŕie tylko poŕlednimi Antychriŕtowemi oycámi báwił. *CzechRozm* 20v; *NiemObr* 127.

»prawowierni ojcowie, prawy ociec« [szyk 2:1] (2:1): ŕluchayćie Teŕtámentu práwego ŕwego oycá Iozephá Patryarchy Cárogrockiego. *SkarJedn* 352, 247; [cesarz] wczynił żydowŕki Zbor zebraŕŕzy Heretyckie Biŕkupy/ ktorzy oyce prawowiernie potępili *SkarŻyw* 300.

»przedniejsi ojcowie« (4): Nálazłby tákich wiele ŕentenciy/ máło nie v wŕzytkich przednieyŕzych oyców/ ktoremi wŕzyŕcy co fię dźiŕ Chrześcijańy zowá/ ołádzeni/ y potępieni być muŕieli *NiemObr* 124, 173, 175 [2 r.].

»starzy (a. starsi, a. nastarsi), dawni (a. dawniejsi), starowieczni, starożytni ojcowie« = teologowie wczesnochrześcijańscy [szyk 36:23] (44:12:2:1): *KromRozm I* G4v; *KrowObr* B2, 112, 112v; *BibRadz*

I 481; *GrzegRóżn* 12, 12v; *KuczbKat* 25, 160, 240; *WujJud* 125v, 161; Iełt wiele wczonych ludzi/ ták z onych łtárłzych Oycow/ iáko teź y z niedawnych Piáarzow/ y piłmá ś. wykłádáczow/ ktorzy ná tym łá/ Iż Máteufz nie po Grecku/ ále po Zydowłku piłáł *CzechRozm* 127, 14, 160, 276, 325; *SkarŻyw* 277, 493; *CzechEp* 15, 46, 95, 201, 234 [2 r.] (9); *CzechEpPORz* **2v; Lecź ielzcze ku potężnieyłze^{mv} przekonaniu łtrony przeciwney/ kilká łentency/ z dawnych onych Oycow przypomináć będe. *NiemObr* 80, 61, 63, 66, 82 [2 r.], 122 (13); Niepochybna ielł záprawde z łtrony poźytku tego Sákrámentu [= o *Eucharystii*] náuká Doktorow Kościelnych/ zwłáfczázá łáty połednieyłzych/ á bárzo nadobnie fię zgadzáiáca/ częłciáz z piłmem Boźyrii/ częłciáz z łtároźytnych oycow náuká *LatHar* 187, 667; *WujNT przedm* 26, s. 15, 151, 171, 298 (12); *WysKaz* 30 [2 r.]; *SkarKaz* 43a.

»ojcowie łwięci« [szyk 89:40] (129): *RejKup* o8v, cc2v; *KromRozm I* D, D3v, K4v, Pv; *KromRozm II* a3; *KromRozm III* C4; Oycowie łwięci niemogłi nie połtánowić w kołcielle krzełcijánłkim/ tzeo Kryłtus Syn Bozy niepołthánowil *KrowObr* 85 v, Bv [6 r.], B2, 41, 85v, 112 *marg* (14); *BielKron* 158v; *GrzegRóżn* N4; *RejPos* 197v; *RejPosWiecz*² 95v [2 r.]; *KuczbKat* 75 [3 r.], 185, 200, 210, 215 (12); *WujJud* 29v, 34v, 35v, 36, 40 (10); Obaczyłz wáłzáz Kx. M. iż prawdá Ewánieliey y náuká bogonołnych oycow S. przy nas ielł *SkarJedn* A5v, 102 [2 r.], 107, 114, 115, 116 (37); *SkarŻyw* 277, 278, 300, 318, 374, 456, 510; *NiemObr* 127, 167; *ReszPrz* 46, 53; *ReszList* 143; *LatHar* 58, 76, 245, 390, 566; *KołakSzczęł* Cv, C2; *WujNT przedm* 7, s. 5, 15, 31, 47 (14); *WysKaz* 30 [3 r.], 31; *SarnStat* 1273; *SkarKaz* 42b, 43b, 243b, 313b, 418a.

»ojcowie włchodni« [szyk 1:1] (2): Do teyże my łtárey S. Wiáry onych wielkich zacnych oycow włchodnich Bázylego/ Chryłoftomá/ Grzegorzáz/ Athánázego/ Máximá/ y innych/ was wzywamy. *SkarJedn* 351, 269.

»zachodni ojcowie« (1): Owo zachodni y włchodni oycowie/ po długim rołtárgnieniu y roźnołciáz/ wdáiáclię [!] ná niebełpiecznołci morzáz y ziemie/ [...] zlácháli fię tu ná ten łwięty y powłzechny Zbor *SkarJedn* 269.

Szeregi: »apostołowie i ojcowie« (2): Sam Pyotr ze włlyłtkyeg^o łwyátá wybran yełł/ ktorzyby tákó wezwányu włłech narodow/ yáko y ápołtołom włlyłtkim/ y włłsem oycow kołcyołáz przełozon był/ iżeby [...] włlyłtkyie rzádzil *KromRozm III* Nv, N6v. [*Ponadto w połáczeniáz szeregowych* 2 r.]

»ojcowie i biskupi« (1): Bo łie do tego Biłkupáz wlyłcy łtáryzy Oycowie y Biłkupi łwięci/ w rzeczách trudnych około wiáry/ iáko do naywyłłzego Pálterzáz wćiekáli *WujJud* 125v. [*Ponadto w połáczeniu szeregowym* 1 r.]

»(nie) ojcowie, (i, albo, ani) doktorowie« [szyk 9:9] (18): Doktorowie/ albo oycowie łwięci/ bvli takielł ludzie krewcy/ iako y my/ y dla tego tzełtokroć wpadáli y błádzili. *KrowObr* Bv, Bv [5 r.], B2; *SkarJedn* 272, 319; *ReszPrz* 53; A Haeretykowie [...] wynołzáz fię náde wlyłtkie Doktory y Oyce łwięte *WujNT* 47, *przedm* 7, 26, s. 5, 31, 387 (8). [*Ponadto w połáczeniáz szeregowych* 4 r.]

»ojcowie i mistrzowie« (1): A iż w tákowych grzechach y w niepoźytkach [...] nayduiáz łie teź teráznieyłze czáły náłze/ tedy Oycow łwiętych y Chrzełcijánłkich miłtrzow przykłádem będe częłto Plebani mieyłce to przypomináć *KuczbKat* 325.

»ojcowie i pasterze« (1): SVCCCESSIA Oycow y pálterzow pokázuiie Chriłtá Pánáz y kołciół iego. *WujNT* Ccccc. [*Ponadto w połáczeniu szeregowym* 1 r.]

»ojcowie i starszy« [szyk 1:1] (2): Tym obyczaiem przywiedzeni Oycowie y Stárfzy náfzy/ ná onym wielkim Láteráńfkim y Florentfkim Zebrániu/ artykułu tego prawdę potwierdzili iáfnymi Dekrety *KuczKat* 175; *WujJud* 38.

»ojcowie i uczyiele« (1): O tym Mieście Hieronym y Ambroży święci Doktorowie pińzą/ iż ták záfwrze mocno y ftáteczno oycow y wczýcielow fwych Apoftołow náukę y podánia trzymáło *ReszList* 190. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

6. Rodzice (tylko w pl) [w tym: czyi: pron poss (6)] (8) :

Szereg: »ojcowie a rodzice« (1): Páweł S. [...] przypomina teźto oycóm á rodzicom wobec káźdego záfwołána/ áby dzyeci á fynow ku gnyewowi nye przywodziłi *GliczKsiąż* G.

Wyrażenie przyimkowe: »po ojcach« (5): the chrosty przothkowe naschy vysshey shesczy dzyeszyád la[d]th dzyerszily w pokoyy y my po oyczach swoych dzyerszemy *ZapWar* 1526 nr 2337, 1525 nr 2317, 1526 nr 2339 [2 r.]; Y máią pożywác rownego dźiáłu z drugiemi/ oprócz tego ielliby co dźiedzicznego przedał coby wźiął po oycach fwoich [praeter venditiones eorum factas patribus]. *BibRadz Deut* 18/8.

a. O Adamie i Ewie [w tym: czyi: pron poss (1)] (2) : [Jezus] wprowadził z łobą oyce náfze/ iádámá y iáwę/ w niebo *SkarŻyw* 263.

Wyrażenie: »pierwszy ojcowie« (1): Ten Enoch był śiodmy od pierwfzych oycow ktore śmierć zámordowáá/ á tego śiodmego przepomoc niemogłá. *LeovPrzep* 12v.

7. bot. Zestawienie: »syn nad ojcem« = *Dianthus deltoides* L. (Rostt.); *flius ante patrem FalZioł*; *goździk kropkowany*, bylina z rodziny *goździkowatych* (Caryophyllaceae), *pospolita roślina łąkowa* (1) : *połpolicie rofzczka* [polnych gwoździków] ktora polledniy z drugi y wyrofcie bywa wyfzfsza a tak dla tego nazywaią to ziele/ Sin nad oyczem *FalZioł* I 54d.

8. n pers Zestawienie (1) : Item Andreas Oczyecz sutor sub iuramento deposuit. *LibMal* 1554/189v.

*** Bez wystarczającego kontekstu (o pisowni wyrazu „ociec”) (4) : i Krotkié wymawiáimy i pińzmy włowach/ ociec/ wniebie/ mói i twói *MurzOrt* Bv; iáko oyćiec od oycá, nie oćiec. *JanNKar* F3v.

Synonimy: **1.** płodziciel, rodziciel, tata; **a. a.** cieść, świekier; **3.** przodek; **6.** rodzice; **7.** »polne gwoździki«.

Cf OJCOBOJCA, OJCOBOJSTWO, **OJCOMORDERCA**, OJCOMORDERSTWO, OJCOMORDERZ